

การสร้างหนังสือส่งเสริมการอ่าน เรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดนครสวรรค์
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านแคทราย (ช่อนกลิ่นอุปถัมภ์)

จังหวัดนครสวรรค์

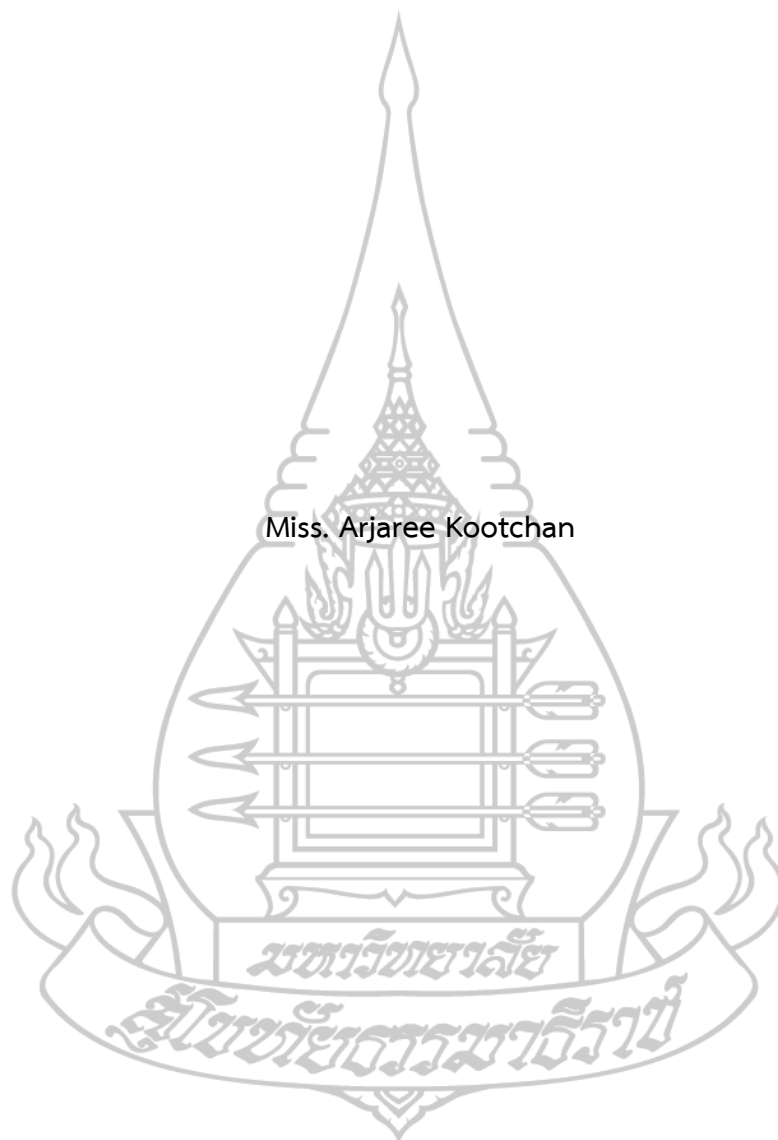

นางสาวอาจารย์ ครูจันทร์

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาหลักสูตรและการสอน
สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

พ.ศ. 2566

The Construction of a Supplementary Reading Book Entitled Local
Wisdom of Nakhon Sawan for Grade 6 Students at Bankeesai
(Shon Klin Auppatham) School in Nakhon Sawan Province

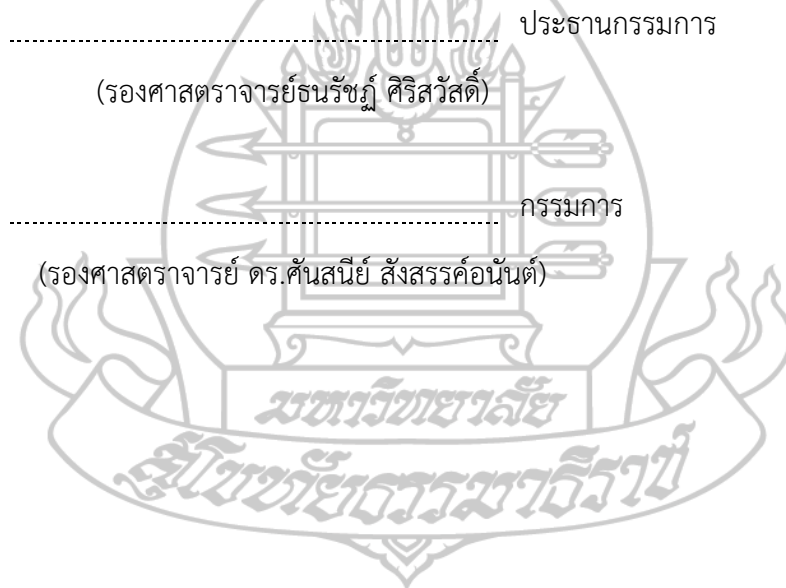
An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Education in Curriculum and Instruction
School of Educational Studies Sukhothai Thammathirat Open University

2023

หัวข้อการศึกษาค้นคว้าอิสระ	การสร้างหนังสือส่งเสริมการอ่าน เรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดนครสวรรค์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านแคทราย (ช่อนกลิ่นอุปถัมภ์) จังหวัดนครสวรรค์
ชื่อและนามสกุล	นางสาวอาจารย์ ครุฑจันทร์
แขนงวิชา / วิชาเอก	หลักสูตรและการสอน
สาขาวิชา	ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ธนรัชฎ์ ศิริสวัสดิ์

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 28 กันยายน พ.ศ. 2565

คณะกรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าอิสระ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ทวีวัฒน์ วัฒนกุลเจริญ)
ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์

ชื่อการศึกษา ค้นคว้าอิสระ การสร้างหนังสือส่งเสริมการอ่าน เรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดนครสวรรค์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านแคทราย (ช่อนกลี้นอุปถัมภ์) จังหวัดนครสวรรค์

ผู้ศึกษา นางสาวอาจารย์ ครุฑจันทร์ รหัสนักศึกษา 2602101269

ปริญญา ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรและการสอน)

อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ธนรัชฎ์ ศิริสวัสดิ์ ปีการศึกษา 2566

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าอิสระครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ(1)สร้างหนังสือส่งเสริมการอ่าน เรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดนครสวรรค์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านแคทราย (ช่อนกลี้นอุปถัมภ์) จังหวัดนครสวรรค์ (2)ตรวจสอบคุณภาพของหนังสือส่งเสริมการอ่านที่สร้างขึ้น

กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาจำนวน 3 คน และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านแคทราย (ช่อนกลี้นอุปถัมภ์) จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 10 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบประเมินคุณภาพหนังสือส่งเสริมการอ่านสำหรับผู้เชี่ยวชาญ และแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อหนังสือส่งเสริมการอ่าน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษาปรากฏว่า (1) หนังสือส่งเสริมการอ่านที่สร้างขึ้น ประกอบด้วยเนื้อหาได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดนครสวรรค์ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับประเพณีพิธีกรรมและเพลงพื้นบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับอาหารและผักพื้นบ้าน และภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการประดิษฐ์กรรมเทคโนโลยีและสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ และ (2) ผลการตรวจสอบคุณภาพของหนังสือพบว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นต่อภาพรวมของหนังสือส่งเสริมการอ่านมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด และนักเรียนมีความคิดเห็นว่าภาพรวมของหนังสือส่งเสริมการอ่านมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ หนังสือส่งเสริมการอ่าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น นครสวรรค์ มัธยมศึกษา

Independent Study title: The Construction of a Supplementary Reading Book
Entitled Local Wisdom of Nakhon Sawan for Grade 6 Students at Bankeesai (Shon
Klin Auppatham) School in Nakhon Sawan Province

Author: Miss. Arjaree Kootchan; ID: 2602101269;

Degree: Master of Education (Curriculum and Instruction)

Independent Study Advisor: Thanarat Sirisawadi, Associate Professor; Academic year:
2023

Abstract

The purposes of this independent study were (1) to construct a supplementary reading book entitled Local Wisdom of Nakhon Sawan for grade 6 students of Ban Khaesai (Son Klin Auppatham) School in Nakhon Sawan Province; and (2) to verify quality of the constructed supplementary reading book.

The research sample consisted of three experts and 10 grade 6 students of Ban Khaesai (Son Klin Auppatham) School in Nakhon Sawan Province, all of whom were purposively selected. The employed research instruments were (1) a quality evaluation form for the supplementary reading book for the experts, and (2) a questionnaire on student's opinions toward the supplementary reading book. Statistics employed for data analysis were the mean and standard deviation.

Results of this study were as follows: (1) the constructed supplementary reading book comprised the following contents: Knowledge Concerning Local Wisdom of Nakhon Sawan Province; Local Wisdom Concerning Tradition, Rituals and Folk Songs; Local Wisdom Concerning Local Food and Vegetables; and Local Wisdom Concerning Technological Inventions, Things and Appliances; and (2) regarding results of quality verification of the constructed supplementary reading book, it was found that the experts had opinions that the supplementary reading book as a whole was appropriate at the highest level, and the students had opinions that the supplementary reading book as a whole was appropriate at the highest level.

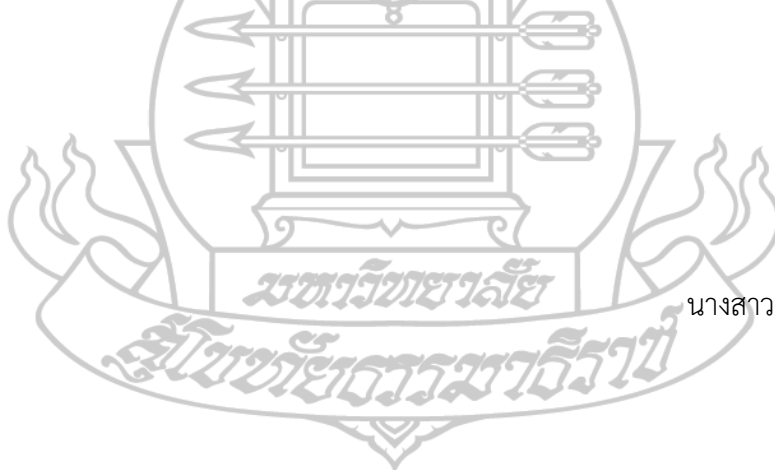
Keywords : Supplementary reading, Local wisdom, Nakhon Sawan, Secondary education

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความอนุเคราะห์อย่างยิ่งจากอาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ธนรัชฎ์ ศิริสวัสดิ์ และรองศาสตราจารย์ ดร.ศันสนีย์ สังสรรค์อนันต์ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ ปรับปรุงแก้ไข และติดตามผลการศึกษาค้นคว้าอิสระนี้อย่างใกล้ชิด จนกระทั่งเกิดความสำเร็จเรียบร้อยสมบูรณ์ ผู้ศึกษารู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่านเป็นอย่างยิ่ง จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญทุกท่านได้แก่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนิกา พรหมมาศ ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุกัญญา คงสุน และผู้ช่วยศาสตราจารย์นวพร คำเมือง ที่ให้ความอนุเคราะห์ตรวจสอบคุณภาพหนังสือให้มีความถูกต้องสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น รวมทั้งคณะครูโรงเรียนบ้านแคทราย (ช่อนกลีน-อุบลมณี) ทุกท่านที่เป็นกำลังใจและให้ความช่วยเหลือ และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็นต่อหนังสือส่งเสริมการอ่านเล่มนี้ จนทำให้การศึกษาครั้งนี้ประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี

นอกจากนี้ผู้ศึกษาขอขอบคุณเพื่อนนักศึกษาปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาหลักสูตรและการสอน วิชาเอกภาษาไทย ที่ให้กำลังใจ ให้ความช่วยเหลือและแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ตลอดมา

นางสาวอาจารย์ ครูทจันทร์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	3
ขอบเขตการศึกษา	3
กรอบแนวคิดในการสร้างหนังสือ	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	23
บทที่ 2 หนังสือส่งเสริมการอ่าน เรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดนครสวรรค์	24
บทที่ 3 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	99
วัตถุประสงค์การศึกษาค้นคว้า	99
ขอบเขตการสร้างหนังสือ	99
แนวทางการสร้างหนังสือ	100
สรุปลักษณะของหนังสือ	103
อภิปรายผลการตรวจสอบคุณภาพหนังสือ	103
อภิปรายผล	106
ข้อเสนอแนะ	109
บรรณานุกรม	111
ภาคผนวก	115
ก รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ	116
ข สำเนาหนังสือเรียนเชิญผู้เชี่ยวชาญ	118
ค แบบประเมินความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญกับหนังสือส่งเสริมการอ่าน	122
ง แบบประเมินความคิดเห็นของนักเรียนกับหนังสือส่งเสริมการอ่าน	125
จ ตารางแสดงผลการสำรวจความคิดเห็นของหนังสือส่งเสริมการอ่านโดยผู้เชี่ยวชาญ	128
ฉ ตารางแสดงผลการสำรวจความคิดเห็นของหนังสือส่งเสริมการอ่านโดยนักเรียน	135
ประวัติผู้ศึกษา	142

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันเทคโนโลยีมีวิวัฒนาการการเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว แต่ในทุกยุคทุกสมัยการศึกษาหาความรู้เป็นพื้นฐานที่สำคัญในการเรียนรู้ ดังนั้นการอ่านเป็นกิจกรรมที่สำคัญในการเรียนรู้ การอ่านไม่ได้มีประโยชน์ทางการศึกษาเพียงอย่างเดียว ยังรวมถึงการประกอบอาชีพ การพัฒนาการเรียนด้านต่าง ๆ ทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม และอาชีพ หากทุกคนมีทักษะการอ่านที่ดี การสื่อสารก็จะสัมฤทธิ์ผลได้อย่างรวดเร็ว การอ่านจึงเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาสติปัญญาให้สูงขึ้น การเลือกอ่านอย่างถูกวิธีและถูกต้อง สามารถส่งผลให้การพัฒนาต่าง ๆ เกิดสัมฤทธิ์ผล

ดังพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวว่าด้วยภาษาไทยและความสำคัญของหนังสือ “...เราโชคดีที่มีภาษาของตนเองแต่โบราณกาล จึงสมควรอย่างยิ่งที่จะรักษาไว้ ปัญหาเฉพาะในด้านรักษาภาษานี้ก็มีหลายประการ อย่างหนึ่งต้องรักษาให้บริสุทธิ์ในทางออกเสียงคือออกเสียงให้ถูกต้องชัดเจน อีกอย่างหนึ่งต้องรักษาให้บริสุทธิ์ในวิธีใช้ หมายความว่า วิธีใช้คำมาประกอบเป็นประโยค นับเป็นปัญหาที่สำคัญ ปัญหาที่สามคือ ความร่ำรวยในคำของภาษาไทย ซึ่งพวกเรานึกว่าไม่ร่ำรวยพอ จึงต้องมีการบัญญัติศัพท์ใหม่มาใช้”

จากพระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว แสดงให้เห็นว่าพระองค์ทรงให้ความสำคัญในเรื่องของภาษาเป็นอย่างมาก จึงสมควรที่พึงรักษาภาษาไว้ ซึ่งคำนึงถึงเรื่องของการออกเสียงให้ถูกต้องชัดเจน การนำคำมาประกอบเป็นประโยค เรียงร้อยถ้อยคำให้สละสลวย (เว็บไซต์, <http://library.rsu.ac.th/rsulovetoread/>)

การอ่านจึงเป็นทักษะที่จำเป็นอย่างยิ่งต่อการศึกษาค้นคว้าความรู้ และพัฒนาชีวิต ซึ่งนอกจากจะทำให้เกิดความรู้แล้วยังก่อให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน และส่งเสริมให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ได้ แนวคิดในการดำเนินชีวิต การอ่านจึงเป็นหัวใจของการศึกษาทุกระดับ และเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้เรื่องต่าง ๆ ที่จะส่งผลต่อการเรียนรู้วิชาอื่น ๆ แต่นักเรียนที่ประสบปัญหาในการอ่านมักเกิดความเบื่อหน่ายต่อการอ่าน เป็นสาเหตุให้ประสบความล้มเหลวในด้านการเรียน ความสามารถด้านการอ่านจึงมีความจำเป็นสำหรับนักเรียนทุกคนที่จะต้องมี เพื่อพัฒนาการอ่านให้ดีที่สุดและสามารถนำไปใช้ในการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระวิชา เพราะถ้านักเรียนสามารถพัฒนาทักษะด้านการอ่านได้ดีแล้วย่อมเป็นพื้นฐานที่จะนำไปสู่การเรียนในระดับอื่น ๆ ได้ดีอีกด้วย (กฤษณา คิตติ, 2550, น. 3)

สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ (2548, น. 7) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการอ่านไว้ดังนี้

การอ่านช่วยสร้างความคิดให้เกิดขึ้นกับผู้อ่าน ทั้งนี้เพราะสารแต่ละประเภท ผู้เขียนได้สอดแทรกเรื่องราวต่าง ๆ ที่ต้องการนำเสนอให้ผู้อ่านรู้จัก และยังสอดแทรกความคิดเห็นลงไปในเรื่องหา ช่วยส่งเสริมและพัฒนาความรู้ให้กับผู้อ่าน สารแต่ละประเภทสอดแทรกความรู้ไว้แตกต่างกัน บางเรื่องราวอาจเกี่ยวข้องกับการเขียน บางเรื่องราวอาจเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ความรู้ยังช่วยให้ผู้อ่านรู้เท่าทันเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคม ช่วยทำให้เกิดทักษะการสรุปข้อมูลที่ได้จากการอ่าน โดยการอ่านจะต้องจัดความรู้ให้เข้ากับหมู่พวก และสรุปให้เหลือแก่นของความรู้หลังจากนั้นจึงนำความรู้เหล่านั้นไปใช้ประโยชน์ ช่วยให้เข้าใจสังคมเพราะสารแต่ละยุคเปรียบเสมือนตัวแทนของสังคม ดังนั้นการอ่านจึงทำให้เห็นฉากของสังคมในอดีต ปัจจุบัน รวมถึงอนาคตซึ่งต้องการบุคคลที่มีความสามารถในการตัดสินใจความถูกต้องในเหตุการณ์เหล่านั้น

จะเห็นได้ว่าความสำคัญของการอ่านเบื้องต้น แสดงให้เห็นว่าการอ่านมีความสำคัญเพราะช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจสังคมและสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัว ส่งเสริมให้ผู้อ่านมีพัฒนาการความรู้และความคิดที่กว้างไกล เข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมผ่านสื่อการอ่าน

ตามที่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สาระที่ 1 การอ่าน มาตรฐานที่ 1.1 ใช้กระบวนการสร้างความรู้และความคิดเพื่อนำไปใช้ตัดสินใจ แก้ปัญหาในการดำเนินชีวิต และมีนิสัยรักการอ่าน

จะเห็นได้ว่าหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานได้เห็นความสำคัญของการอ่านเป็นอย่างยิ่ง เพราะความรู้ที่ได้สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ดังนั้นที่มาของหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับการเรียนรู้ภาษา วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงเกิดจากการที่อยากให้เด็ก ๆ เกิดทักษะการเรียนรู้โดยตรงจากท้องถิ่นของตน ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นเกิดขึ้นจากความรู้ความสามารถ ความเชื่อ ความสามารถที่บุคคลในชุมชนปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมของธรรมชาติ ซึ่งเป็นการสั่งสมกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งความสัมพันธ์ของแต่ละสิ่งที่เกิดขึ้นมีหลายด้าน ระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติแวดล้อม คนกับสิ่งเหนือธรรมชาติโดยผ่านกระบวนการทางจารีต ประเพณี การทำมาหากิน และพิธีกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างความสัมพันธ์ เพื่อให้เกิดความสุขทั้งในส่วนที่เป็นชุมชน หมู่บ้าน ที่สำคัญในการประกอบอาชีพ ในการศึกษาเล่าเรียน การที่ชาวบ้าน การที่ชาวบ้านรู้จักวิถีการ ทำนา การไถนา การนำกระบือมาใช้ในการไถนา การรู้จักนวดข้าวโดยการใส่กระบือ รู้จักสาน กระบุง ตะกร้า เอาไม้ไผ่มาทำเครื่องไม้ใช้สอยในชีวิตประจำวัน

การส่งเสริมการพัฒนาการอ่านให้กับผู้เรียนได้มีความสามารถ ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงระดับการศึกษาขั้นสูงสุด จึงถือเป็นพื้นฐานของการสร้างเครื่องมือในการสื่อสาร เพื่อต่อยอดของการศึกษาให้มีความก้าวหน้าและสามารถนำไปประกอบอาชีพต่าง ๆ ได้ การอ่านของนักเรียนที่อ่านตามปกติทำให้เกิดทักษะได้แต่การปรับปรุงพัฒนาการอ่านของนักเรียนด้วยการใช้หนังสือส่งเสริมการอ่าน

เข้ามามีส่วนร่วมกับหนังสือเรียนปกติในการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย เพื่อช่วยสนับสนุนและส่งเสริมความสามารถด้านการอ่านภาษาไทยของนักเรียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น การจัดทำหนังสือส่งเสริมการอ่านและพัฒนาการอ่านของนักเรียนด้วยการใช้หนังสือส่งเสริมการอ่านทั้งนี้ การสร้างหนังสือส่งเสริมการอ่านนั้น จำเป็นต้องยึดหลักการด้านเนื้อหาให้ตรงกับวัตถุประสงค์และบริบทของโรงเรียนเป็นสำคัญ ดังนั้น ในการสร้างหนังสือส่งเสริมการอ่านของผู้ศึกษาในครั้งนี้ จึงเป็นการสร้างหนังสือส่งเสริมการอ่านในรูปแบบของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีเนื้อหาเชื่อมโยงกับท้องถิ่นของนักเรียน ซึ่งภูมิปัญญาในแต่ละเรื่องจะเป็นความรู้ให้นักเรียนได้อย่างดียิ่ง

ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้ศึกษาเห็นว่าจังหวัดนครสวรรค์มีความน่าสนใจ ผู้ศึกษาจึงนำข้อมูลเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นของจังหวัดนครสวรรค์มาสร้างเป็นหนังสือส่งเสริมการอ่าน โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นเนื้อหาในการเรียบเรียง เพื่อให้นักเรียนได้รับความรู้ในท้องถิ่นของตน เห็นคุณค่าและเกิดความภาคภูมิใจจึงก่อให้เกิดนักเรียนเกิดนิสัยรักการอ่านต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 2.1 เพื่อสร้างหนังสือส่งเสริมการอ่าน เรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดนครสวรรค์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านแคทราย (ชอนกลิ่นอุปถัมภ์) จังหวัดนครสวรรค์
- 2.2 เพื่อตรวจสอบคุณภาพของส่งเสริมการอ่าน

3. ขอบเขตการศึกษา

3.1 ขอบเขตของเนื้อหาการจัดทำหนังสือส่งเสริมการอ่านเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดนครสวรรค์ได้นำข้อมูลมาจากภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดนครสวรรค์ รวม 6 เรื่อง ได้แก่

- บทที่ 1 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น
  - บทที่ 2 สภาพทั่วไปของจังหวัดนครสวรรค์
  - บทที่ 3 ภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดนครสวรรค์เกี่ยวกับประเพณีและพิธีกรรม
  - บทที่ 4 ภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดนครสวรรค์เกี่ยวกับอาหารและผักพื้นบ้าน
  - บทที่ 5 ภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดนครสวรรค์เกี่ยวกับการประดิษฐ์กรรมเทคโนโลยี
  - บทที่ 6 ภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดนครสวรรค์เกี่ยวกับศิลปะพื้นบ้าน
- โดยแต่ละบทจะมีภาพประกอบ และท้ายเรื่องจะมีกิจกรรม

3.2 การตรวจสอบคุณภาพหนังสือ

การตรวจสอบคุณภาพหนังสือ โดยผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ด้านการเขียนหนังสือส่งเสริมการอ่าน ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดนครสวรรค์ ด้านการใช้ภาษาไทย จำนวน 3 ท่าน และนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านแคทราย (ช่อนกลิ่นอุปถัมภ์) อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 10 คน ประเมินโดยการใช้แบบสอบถามประเมินค่า

4. กรอบแนวคิดในการสร้างหนังสือ

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างหนังสือส่งเสริมการอ่าน เรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นของจังหวัดนครสวรรค์ ดังนี้

4.1 หนังสือส่งเสริมการอ่าน

- 4.1.1 ความหมายของหนังสือส่งเสริมการอ่าน
- 4.1.2 ความสำคัญของหนังสือส่งเสริมการอ่าน
- 4.1.3 องค์ประกอบของหนังสือส่งเสริมการอ่าน
- 4.1.4 ลักษณะที่ดีของหนังสือส่งเสริมการอ่าน
- 4.1.5 ประเภทของหนังสือส่งเสริมการอ่าน
- 4.1.6 ขั้นตอนการเขียนหนังสือส่งเสริมการอ่าน
- 4.1.7 การจัดหน้าและรูปลักษณ์ของหนังสือส่งเสริมการอ่าน
- 4.1.8 การประเมินคุณภาพของหนังสือส่งเสริมการอ่าน

4.2 ภูมิปัญญาท้องถิ่น

- 4.2.1 ความหมาย และลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 4.2.2 ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 4.2.3 คุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 4.2.4 ภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดนครสวรรค์

4.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- 4.3.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.1 หนังสือส่งเสริมการอ่าน

หนังสือส่งเสริมการอ่านเป็นหนังสือที่สร้างเสริมประสบการณ์ให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการอ่านที่มีเนื้อหานอกเหนือจากบทเรียน มีเนื้อหาที่น่าสนใจ ทำให้ผู้อ่านเกิดความสุขสนุกสนาน

4.1.1 ความหมายของหนังสือส่งเสริมการอ่าน

หนังสือส่งเสริมการอ่านจัดเป็นหนังสือที่ส่งเสริมประสบการณ์ในการอ่านให้กับผู้เรียน นอกเหนือไปจากหนังสือเรียน มีลักษณะการนำเสนอเนื้อหา และรูปเล่มที่น่าสนใจ ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า เกี่ยวข้องกับหนังสือส่งเสริมการอ่าน ดังต่อไปนี้ ความหมายของหนังสือส่งเสริมการอ่าน หนังสือส่งเสริมการอ่าน เป็นหนังสือที่ได้รับความสนใจในการนำไปใช้เพื่อพัฒนา คุณภาพของผู้เรียนให้บรรลุจุดมุ่งหมายของการจัดการเรียนรู้ ซึ่งมีผู้ให้ความหมายของหนังสือ ส่งเสริมการอ่านไว้หลากหลาย ดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการ (2545, น. 4) ได้กล่าวถึงความหมายของหนังสือส่งเสริมการอ่าน ไว้ว่า หนังสือส่งเสริมการอ่าน หมายถึง หนังสือที่เขียนขึ้น เพื่อให้ความเพลิดเพลินแก่ผู้อ่าน หรือหนังสือที่จัดทำขึ้นเพื่อเสนอเนื้อหาสาระ ความรู้ที่เกิดขึ้นจากความเป็นจริง มีแหล่งที่มาถูกต้อง สามารถใช้อ้างอิงเป็นความรู้ได้ มีการใช้ถ้อยคำ สำนวนที่เข้าใจง่าย ครอบคลุมเนื้อหา และอาจมีการวางความคิดรวบยอดไว้เป็นเป้าหมายสุดท้าย ของการอ่าน

จินตนา ไบกาชุยี (2542, น. 7) ได้กล่าวถึงความหมายของหนังสือส่งเสริมการอ่าน ไว้ว่า หนังสือส่งเสริมการอ่าน หมายถึง หนังสือ ที่มุ่งเน้นในการส่งเสริมให้ผู้อ่านเกิดทักษะในการอ่าน และมีนิสัยรักการอ่านมากยิ่งขึ้น โดยให้ ทั้งความรู้ ความคิดและสาระอันเป็นประโยชน์แก่ผู้อ่าน หรือมุ่งหมายให้ความบันเทิง เพลิดเพลิน ประเทืองสติปัญญาหรือคุณธรรมอันดีงามแก่ผู้อ่าน โดยใช้แนวทางการเขียนที่แตกต่างกัน ถ้ามี เนื้อหาสาระให้ความรู้ และสารประโยชน์โดยตรง จะใช้แนวเขียนแบบสารคดี จัดเป็นประเภท หนังสือสารคดี แต่ถ้าเนื้อหาเน้นความบันเทิงเพลิดเพลินและจรรโลงจิตใจ และใช้แนวเขียนบันเทิงคดี จัดเป็นประเภทหนังสือบันเทิงคดี

เพ็ญฤดี รอดโต (2559, น. 12) ได้กล่าวถึงความหมายของหนังสือส่งเสริมการอ่าน ไว้ว่า หนังสือส่งเสริมการอ่าน หมายถึง สื่อการเรียนรู้ที่มีสำคัญในการช่วยพัฒนาผู้เรียนให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ขัดต่อ วัฒนธรรม ประเพณี และศีลธรรมอันดีงาม สามารถให้ประโยชน์แก่ผู้อ่านทั้งในแง่ความรู้ ความคิด มีคติ และมีสารประโยชน์เป็น การสร้างเจตคติที่ดี อีกทั้งยังช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเกิดทักษะในการอ่าน สร้างนิสัยรักการอ่านอันเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ให้กับผู้เรียนได้

จะเห็นได้ว่า หนังสือส่งเสริมการอ่าน เป็นหนังสือที่ส่งเสริมประสบการณ์เรียนรู้ให้กับผู้อ่านและมีส่วนช่วยในการส่งเสริม ทักษะการอ่าน ตลอดจนปลูกฝังนิสัยรักการอ่าน โดยมีเนื้อหาที่เป็นประโยชน์ให้ทั้งความรู้และความเพลิดเพลินในการอ่าน

4.1.2 ความสำคัญของหนังสือส่งเสริมการอ่าน

หนังสือส่งเสริมการอ่าน เปรียบเสมือนคลังแห่งความรู้ ความคิด และวิทยาการ ส่งเสริมให้ผู้อ่านได้ ได้รับความรู้ พัฒนาความคิด และวิทยาการ อันเป็นผลทำให้เกิดการพัฒนาทางปัญญา โดยมีผู้กล่าวถึงความสำคัญของหนังสือส่งเสริมการอ่าน ไว้ดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการ (2545 ก, น. 112-114) ได้กล่าวถึงความสำคัญของหนังสือส่งเสริมการอ่าน ดังนี้

1) หนังสือส่งเสริมการอ่านได้ช่วยให้การจัดการเรียนรู้เกิดผลดียิ่งขึ้น เนื่องจากมีวิธีการเขียนที่นาสนใจ ภาพประกอบมีสีสันที่สวยงาม มีเนื้อหาความรู้ที่เหมาะสมไม่มากจนเกินไป ช่วยให้นักเรียน ผอน คลายความเครียดจากการอ่านแต่งหนังสือเรียน เกิดความรู้ความเข้าใจเรื่องราวสาระความรู้กว้างขวางเป็นความคิดลึกซึ้งอาจมีผลให้สามารถทำความเข้าใจสาระในหนังสือเรียนได้ดีขึ้นและทำให้การจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น

2) หนังสือส่งเสริมการอ่านได้เสริมประสบการณ์ หรือแนวคิดที่แตกต่างจากหนังสือเรียน ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนได้ตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงและเห็นความสำคัญของการศึกษาอยู่ตลอดเวลา ตลอดจนกระตุ้นให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น เจตคติ และอภิปรายเรื่องราวที่อ่าน

3) หนังสือส่งเสริมการอ่านเป็นเครื่องมือช่วยพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น และฝึกให้ผู้เรียนรู้จักการชวนชวนด้วยตนเอง ด้วยการมอบหมายให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งเพิ่มเติม โดยทำงานเป็นกลุ่มแล้วนำผลการศึกษามาเสนอในรูปของรายงาน หรือนิทรรศการ นอกจากนี้ยังช่วยสร้างนิสัยรักการอ่าน เปิดโอกาสให้ได้สำรวจความสนใจของตนเอง และศึกษาค้นคว้าสาระความรู้และเรื่องราวต่าง ๆ ตามความสนใจได้อย่างไม่จำกัด

จินตนา ไบกาชุย (2542, น. 8-9) ได้กล่าวถึงความสำคัญของหนังสือส่งเสริมการอ่าน สามารถสรุปได้ดังนี้

1) ทำให้ผู้อ่านได้รับความบันเทิง สนุกสนานเพลิดเพลิน สนองความต้องการ โดยเฉพาะผู้อ่านวัยเด็ก

2) ช่วยสร้างความคิดคำนึง และความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก

3) ส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้ด้านภาษาของเด็กให้เจริญงอกงาม เด็กยิ่งอ่านมากยิ่งมีความแตกฉานในด้านภาษา โดยเฉพาะในเรื่อง คำ ประโยค และข้อความ

4) ปลุกฝังคุณธรรม เจตคติ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้เกิดขึ้นกับเด็ก

5) พัฒนาให้เด็กอ่านหนังสือเป็น อ่านหนังสือเอง และเกิดนิสัยรักการอ่าน

6) ช่วยให้เด็กอ่านหนังสือที่มีเนื้อหาสาระเหมาะสมกับวัย

เอื้อสุภา ส่องสว่าง (2551, น. 16) ได้กล่าวถึงความสำคัญของหนังสือส่งเสริมการอ่าน สามารถสรุปได้ดังนี้

1) มุ่งเน้นให้เด็กเกิดความเพลิดเพลินในการอ่าน มีความซาบซึ้งในคุณค่าของภาษา มีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ และเจตคติที่ดีต่อการอ่าน

2) ส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน ฝึกการค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองช่วยพัฒนาการใช้ภาษา ของเด็ก และพัฒนาทักษะการอ่านให้ดียิ่งขึ้น

3) ปลูกฝังนิสัยรักการอ่าน คุณธรรมและการกระทำดี ส่งเสริมศิลปะ วัฒนธรรม และประเพณีอันดีงาม

4) ฝากให้เด็กเลือกอ่านหนังสือตามความสนใจ และรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ จากความสำคัญของหนังสือส่งเสริมการอ่านที่กล่าวไว้ข้างต้น

สรุปได้ว่า หนังสือส่งเสริมการอ่านมีคุณค่าต่อการพัฒนาการของผู้เรียนทุกวัย สามารถส่งเสริมให้เกิดพัฒนาการทางการใช้ภาษา ทางสติปัญญา ทางบุคลิกภาพ และทางสังคม อย่างไรก็ตามพัฒนาการของผู้เรียนในเรื่องดังกล่าว จำเป็นต้องอาศัยการพิจารณาเลือกสรรและการสร้างหนังสือส่งเสริมการอ่านที่มีคุณภาพ เพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้จากหนังสือที่สร้างความสนุกสนานเพลิดเพลินในการอ่าน ช่วยพัฒนาความคิด สติปัญญา เจตคติ ค่านิยม และจริยธรรม เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับตนเอง และผู้อื่น รวมทั้งการดำเนินชีวิต การรู้จักตัดสินใจเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้

4.1.3 องค์ประกอบของหนังสือส่งเสริมการอ่าน

หนังสือส่งเสริมการอ่านที่จัดพิมพ์ออกเป็นรูปเล่มที่สมบูรณ์ที่สุด ควรมีองค์ประกอบต่าง ๆ ของหนังสือครบถ้วนทั้งนี้เพื่อส่งเสริมการอ่านให้เป็นไปด้วยความเพลิดเพลิน ได้เนื้อหาสาระ ตามวัตถุประสงค์ที่กล่าวถึงองค์ประกอบของหนังสือส่งเสริมการอ่าน ไว้ดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการ (2545, น. 3-4) กล่าวถึงองค์ประกอบของหนังสือส่งเสริมการอ่านว่ามีองค์ประกอบหลัก 3 ประการ คือ

1) ปก เป็นส่วนแรกที่สุดของเล่ม ทำหน้าที่ควบคุมรูปเล่ม และนำไปสู่เนื้อหาภายในเล่ม ดังนั้น ปกหนังสือจึงมีความสำคัญทั้งในด้านความคงทน งดงาม และความมีเสน่ห์ ใ้เราใจ ปกหนังสือ ทั่วไปจึงมักใช้กระดาษที่แข็งและหนากว่าเนื้อหาภายในเล่ม นอกจากนี้ยังมีภาพที่ น่าสนใจ ชักชวนให้ติดตามเรื่องราวภายในเล่ม รวมทั้งชื่อหนังสือ และชื่อผู้เขียนเรื่องด้วย

2) เนื้อหา เป็นส่วนหลักของการนำเสนอเนื้อหาโดยใช้ตัวอักษรชนิดต่าง ๆ ที่อ่านง่าย ชัดเจน มีความต่อเนื่องกันไปตั้งแต่ต้นจนจบ เนื้อหาในหนังสือทุกเล่มควรเขียนถูกต้อง มีการจัดย่อหน้า และวรรคตอนอย่างเหมาะสม นอกจากนี้ยังอาจใช้ขนาดและแบบของตัวอักษร ช่วยเน้นให้การอ่านเป็นไปอย่างสนุกสนานเพลิดเพลินมากขึ้น ซึ่งในสวนของเนื้อหา ประกอบด้วยส่วนที่สำคัญ ดังนี้

2.1 ส่วนนำเรื่อง หรือบทนำเรื่อง คือข้อความที่ผู้เขียนเสนอไว้ในย่อหน้าแรกมีลักษณะ การเรียนเป็นการเปิดเรื่อง เพื่อดึงดูดความสนใจของผู้อ่าน

2.2 ส่วนเนื้อเรื่อง อาจจะสั้นหรือยาวขึ้นอยู่กับเนื้อหาสาระตามจุดมุ่งหมายของผู้เขียน ที่สำคัญคือส่วนเนื้อเรื่องต้องให้สารประโยชน์ครบถ้วนตามจุดมุ่งหมายของผู้เขียน และการนำเสนอ ควรมีลักษณะที่ช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจและเข้าถึงสารประโยชน์ของเรื่องได้เป็นอย่างดี

2.3 ส่วนสรุปเรื่อง คือข้อความส่วนสุดท้ายของเรื่อง เป็นข้อความที่เขียนปิดเรื่อง ภายหลังจากที่ได้กล่าวเนื้อเรื่องครบทุกเรื่องแล้ว โดยอาจเขียนสรุปประมวลสาระสำคัญของเรื่อง หรืออาจเขียนกระตุ้นให้ผู้อ่านเกิดความคิดที่กว้างขวางออกไป

3) ภาพประกอบ เป็นส่วนเสริมให้การนำเสนอเนื้อหาสาระสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ภาพประกอบ ไม่เพียงแต่ช่วยให้เรื่องราวที่นำเสนอชัดเจนครบถ้วน ยังทำหน้าที่ตกแต่งให้หนังสือดูงาม เพิ่มความสบายตาสบายใจในการอ่านหนังสือด้วย

จินตนา ไบกาชุย (2542, น. 41-47) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหนังสือส่งเสริมการอ่านว่า มีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

1) หัวข้อเรื่อง โดยมีความสัมพันธ์กับสาระการเรียนรู้ชุมชนรอบตัว ปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน และความสนใจในการอ่านของเด็ก

2) แกนเรื่อง มีความชัดเจน ไม่คลุมเครือ มีแกนเรื่องเพียงเรื่องเดียว หรือถ้ามีหลายเรื่อง ควรมีการเชื่อมโยงเป็นแนวเรื่องเดียวกัน

3) โครงสร้างเนื้อหา หรือโครงเรื่อง ประกอบด้วย บทนำเรื่อง บทเนื้อเรื่อง บทสรุปหรือบทท้ายเรื่อง และอาจมีภาคผนวกด้วย

4) การออกแบบหนังสือ ได้แก่ ขนาดรูปเล่ม ส่วนหน้า ส่วนกลาง และส่วนท้ายของหนังสือ ภาพประกอบในเรื่อง และภาพปก รวมไปถึงจำนวนหน้าทั้งหมด

สรุปได้ว่า หนังสือส่งเสริมการอ่านมีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ ปก เนื้อหา และภาพประกอบ ซึ่งในส่วนของเนื้อหาเป็นส่วนที่สำคัญที่แสดงให้เห็นถึงจุดประสงค์ของหนังสือส่งเสริมการอ่าน โดยประกอบด้วยส่วนย่อย 3 ส่วน คือ ส่วนนำเรื่อง ส่วนเนื้อเรื่อง และส่วนสรุปเรื่อง ดังนั้นในการสร้างสรรค์งานเขียนประเภทหนังสือส่งเสริมการอ่านสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา มีองค์ประกอบที่ควรศึกษาทำความเข้าใจและศึกษาว่ามีรายละเอียดที่สัมพันธ์เชื่อมโยงต่อกันอย่างไร เพื่อที่จะได้รู้จักการสังเคราะห์หรือสร้างงานเขียนที่เหมาะสมและมีคุณค่าต่อการอ่านอย่างมีคุณภาพ

4.1.4 ลักษณะที่ดีของหนังสือส่งเสริมการอ่าน

หนังสือส่งเสริมการอ่าน เป็นการเขียนโดยการจับเนื้อหาามาเพียงประเด็นใด ประเด็นหนึ่งเพื่อแตกออกเป็นเรื่องราว เน้นที่ความสนุกสนาน มุ่งส่งเสริมให้ผู้อ่านเกิดทักษะการอ่าน ปลูกฝังนิสัยรักการอ่านให้แก่ผู้เรียน ซึ่งประเด็นที่นำมาแต่งในหนึ่งเล่ม ควรมีประเด็นเดียว

กุศยา แสงเดช และอุไร สุขรัตน์ (2545, น. 10) และวินัย รอดจ่าย (2547, น. 12) ได้กล่าวถึงลักษณะที่ดีของหนังสือส่งเสริมการอ่าน สรุปได้ดังนี้

1) มีภาพประกอบ หนังสือจะต้องมีภาพประกอบเนื้อหา โดยเฉพาะถ้าเป็นหนังสือสำหรับเด็กเล็ก จะมีภาพทุกหน้า สีและขนาดของภาพจะต้องเหมาะสมกับวัยและจิตวิทยา

2) การเขียนตัวอักษร ลักษณะของตัวอักษร ต้องเป็นไปตามรูปแบบที่ถูกต้องและอ่านง่าย ขนาดและสีเหมาะสมกับวัยของเด็ก

3) ความหมายของเรื่อง ความยาวที่นิยมเขียนทั่วไปคือ 16-24 หน้า และในแต่ละหน้าไม่ควรมียาวข้อความมากนัก เพราะความสนใจของเด็กจะมีในระยะสั้น ๆ ถ้ายาวเกินไปเด็กจะเบื่อ

4) มีโครงเรื่องที่ตื่นเต้น สนุกสนาน น่าสนใจ

5) มีบทบรรยายที่เข้าใจง่าย เห็นภาพชัดเจน บทสนทนาช่วยให้รู้จักบุคลิกนิสัยตัวละครแต่ละตัวมากขึ้น

6) มีความสมจริง และมีเหตุผล

สรุปได้ว่าลักษณะที่ดีของหนังสือส่งเสริมการอ่านจะต้องเน้นรูปเล่ม เนื้อหา ภาษา และภาพประกอบที่สอดคล้องกัน และเหมาะสมกับเด็กในแต่ละวัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะต้องเป็นเรื่องที่เด็กสนใจ และเป็นความรู้ ที่สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม ภูมิปัญญาในท้องถิ่น จะเป็นการส่งเสริมให้เด็กสามารถเรียนรู้ ศึกษา ค้นคว้าด้วยตนเอง สร้างนิสัยรักการอ่านและมีความรู้ความเข้าใจในท้องถิ่นของตนเองอย่างถูกต้อง นำไปสู่การปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมตามวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของท้องถิ่น

4.1.5 ประเภทของหนังสือส่งเสริมการอ่าน

หนังสือส่งเสริมการอ่านเป็นหนังสือเสริมประสบการณ์ประเภทหนึ่ง ที่ช่วยเสริมความรู้ ความเข้าใจในเรื่องหนึ่งได้อย่างกว้างขวางและลึกซึ้ง อย่างเหมาะสมตามวัยของเด็ก

กุศยา แสงเดช และอุไร สุขรัตน์ (2545, น. 7) ได้กล่าวถึงประเภทหนังสือส่งเสริมการอ่านตามลักษณะ ดังนี้

1) หนังสือภาพ หนังสือชนิดนี้มีรูปภาพเป็นส่วนอธิบายเรื่องเหมาะกับเด็กเล็กที่ยังอ่านหนังสือไม่ได้ แต่เด็กสามารถอ่านเรื่องจากภาพได้ จะมีภาพชัดเจน ถูกต้อง ความหมายของเนื้อเรื่องแจ่มชัด ภาพและเนื้อเรื่องมีความสำคัญเท่ากัน เนื้อเรื่องมักจะเป็นบันเทิงคดี

2) หนังสือนิทานภาพ หรือหนังสือภาพประกอบเรื่อง หนังสือชนิดนี้จะมีตัวละครแสดงบทบาทไปตามเนื้อเรื่อง โดยใช้ภาพประกอบซึ่งจะมีภาพประกอบเรื่องมากกว่าหนังสือภาพ

3) บทกลอนกลุ่มเด็ก เป็นบทกลอนที่ผูกคำให้สัมผัส คล้องจองกัน ไม่มีลักษณะบังคับซับซ้อน จะมี 3 หมวด คือ บทสำหรับเด็ก บทพลอบเด็กและบทเด็กเล่น โดยมากมักจะใช้ถ้อยคำที่อ่อนหวาน ไพเราะจับใจ

4) หนังสือสารคดีหรือความรู้ทั่วไป เป็นหนังสือที่ให้ความรู้และข้อเท็จจริงแก่เด็ก มีเนื้อหาที่เป็นความรู้ สามารถนำไปใช้ประโยชน์สำหรับตนเองได้ และสนองความสนใจในเฉพาะด้าน เช่น หนังสือประวัติศาสตร์ วรรณคดี การใช้ภาษา วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ การทดลองต่าง ๆ ภูมิศาสตร์และการท่องเที่ยว

5) หนังสือนิทาน คือ เรื่องราวที่เล่าสืบต่อกันมา เป็นที่ชื่นชอบของเด็กทุกเพศทุกวัย หนังสือนิทานมีหลายประเภท เช่น นิทานพื้นบ้าน นิทานเกี่ยวกับสัตว์พูดได้ นิทานไม่รู้จบ นิทานตลกขบขัน นิทานอธิบายเหตุ นิทานปรัมปรา เทพนิยาย

6) หนังสือการ์ตูน การ์ตูนมีอิทธิพลต่อเด็ก เพราะสามารถให้ความสนุกสนานเพลิดเพลินตื่นเต้น ติดตาม เข้าใจเรื่องง่าย สามารถโน้มน้าวความสนใจเด็กได้ดีและโดยธรรมชาติเด็กชอบเลียนแบบจากสิ่งแวดล้อมรอบตัว หนังสือการ์ตูนทำให้เด็กอ่านหนังสือแตกฉาน ได้แง่คิดคติสอนใจและมีความรู้ในเรื่องต่าง ๆ

7) หนังสือนวนิยายสำหรับเด็ก เป็นเรื่องที่แต่งขึ้นใหม่ โดยใช้ตัวละครที่อาจเป็นเด็กมีการสนทนาโต้ตอบกัน มีการกำหนดฉากและสิ่งแวดล้อมเพื่อแสดงอุปนิสัยและพฤติกรรมของตัวละคร มีการสอดแทรกความคิดเห็นโดยผ่านตัวละคร เช่น นวนิยายเกี่ยวกับชีวิตจริง นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ผจญภัย การสืบสวนและจินตนาการ

8) หนังสืออ้างอิงสำหรับเด็ก เป็นหนังสือที่ช่วยในการเรียนและการค้นคว้าตลอดจนช่วยตอบคำถามที่เด็กอยากรู้ เรื่องที่นำเสนอต้องเชื่อถือได้ การเรียบเรียงเนื้อหาสาระต่าง ๆ คำนึงถึงความสะดวกของเด็กเป็นสำคัญ เช่น มีการเรียงลำดับ มีดัชนีสำหรับค้นเรื่องต่าง ๆ อย่างละเอียดให้ความสะดวกในการค้นคว้าเพิ่มเติมทั้งในเล่มและจากเล่มอื่นที่เกี่ยวข้อง หนังสืออ้างอิงสำหรับเด็กมีหลายประเภท เช่น พจนานุกรม สารานุกรม หนังสือที่ให้ความรู้เกี่ยวกับชีวประวัติ หนังสือที่ให้ความรู้ทางประวัติศาสตร์

9) วารสารและหนังสือพิมพ์ เด็กควรได้มีโอกาสอ่านวารสารและหนังสือเพื่อจะได้ทราบเหตุการณ์ ความเป็นไปของโลก

สรุปได้ว่า ประเภทของหนังสือส่งเสริมการอ่านเป็นหนังสือที่มุ่งเสนอความรู้ ความคิดรวบยอด หลักการ และทฤษฎีเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง มักจะนำเสนอเนื้อหาในรูปแบบการอธิบายความหมายมากกว่ารูปแบบอื่น และโดยทั่วไปแล้วหนังสือเล่มหนึ่งมักจะเสนอเนื้อหามากกว่ารูปแบบ

4.1.6 ขั้นตอนการเขียนหนังสือส่งเสริมการอ่าน

การสร้างหนังสือส่งเสริมการอ่านเราต้องศึกษาถึงวิธีการสร้าง ขั้นตอนในการสร้างโดยมีผู้กล่าวถึงขั้นตอนการสร้างหนังสือส่งเสริมการอ่านไว้ดังนี้

ฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2542, น. 12-21) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการสร้างหนังสือส่งเสริมการอ่าน ไว้ดังนี้

1) จะต้องศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการสร้างหนังสือส่งเสริมการอ่านโดยอาจศึกษาจากหนังสือที่ขณะการประกวด ศึกษาจากผลงานนักเขียนต่าง ๆ เข้าฟังการอบรมเกี่ยวกับการสร้างหนังสือเด็ก

2) เลือกเนื้อหา อาจนำมาใช้ได้หลายทาง เช่น นำเรื่องมาจากหลักสูตร ประถมศึกษา หรือนำเรื่องมาจากสภาพท้องถิ่น นอกจากนี้ยังสามารถหาได้จากการศึกษาความสนใจ และความต้องการของเด็กวัยต่างๆ

3) เขียนโครงเรื่อง โครงเรื่องจะครอบคลุมถึงจำนวนหน้า จำนวนหัวข้อเรื่อง ความยาวสั้นของแต่ละหัวข้อเรื่องของย่อหน้า เพื่อจะได้นำไปสู่การจัดรูปเล่มและการจัดวางหน้าให้เหมาะสมกับ ภาพประกอบ โครงเรื่องควรจัดหน้าย่อ ๆ ให้เห็นชัดทั้งเรื่อง โดยเริ่มที่วางจุดหมาย หรือแก่นของเรื่องก่อน เมื่อได้แก่นของเรื่องแล้วจึงคิดหรือผูกเป็นโครงเรื่อง

4) การเขียนบท เป็นการนำเรื่องที่ได้จากโครงเรื่อง หรือเนื้อเรื่องย่อมาเขียนบอก ขั้นตอนของเรื่องและรูปภาพ โดยการบอกแต่ละหน้าของหนังสือตั้งแต่ หน้าปก ใบบรองปก หน้าปกใน จนถึง หน้าสุดท้าย การเขียนบทจะเป็นแนวทางในการจัดวางภาพและรูปเล่มของหนังสือได้ว่า หนังสือเรื่องนี้แต่ละ หน้าจะมีอะไรบ้าง คำบรรยายอะไรบ้างและมีกี่หน้า

5) การทำดัมมี่ คือ การทำหนังสือจำลองของหนังสือที่ทำขึ้นมาอาจจะเป็น รูปเล่มเล็ก ๆ ก็ได้ แล้วนำรายละเอียดของบทที่เขียนขึ้นมาเขียนและวาดรูปลงไปติดมีตั้งแต่ปกไปจนถึง หน้าสุดท้าย ดัมมี่เป็นการทดลองทำก่อนที่จะพิมพ์เป็นเล่ม เพื่อจะได้ดูว่ามีความเหมาะสมเพียงใด

6) การทำรูปเล่ม หมายถึง ลักษณะรูปร่าง ขนาดกระดาษ ขนาดของตัวหนังสือ หรือการพิมพ์ ลักษณะและขนาดของรูปเล่มควรมีขนาดพอเหมาะ หยิบถือได้สะดวก ความหนาของหนังสือ ขึ้นอยู่กับระดับของผู้อ่าน หนังสือที่มีเนื้อหามาก ควรแบ่งออกเป็นหลายเล่ม โดยจบเป็นตอน ๆ แต่ละตอน จบในตัวเอง ขนาดของรูปเล่มถือเอาความกะทัดรัดเปิดง่ายเป็นเกณฑ์รูปเล่มที่นิยมในการสร้างหนังสือ คือ ขนาดเล็ก ขนาดกลาง ทั้งในแนวตั้งและแนวนอน

7) การตั้งชื่อ อาจตั้งก่อนหรือหลังการเขียนก็ได้ แต่ควรจะทำให้ความสนใจเร้าใจ มีความแปลกใหม่ ทำให้เขาได้ว่าเป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไร ส่วนวนที่เด็กติดใจ และเกิดภาพพจน์ ชื่อเรื่องอาจ พิจารณาจากตัวเอกของเรื่อง จำนวนตัวละคร ชื่อสัตว์ เนื้อเรื่อง ชื่อสถานที่หรือลักษณะรูปร่างของหนังสือ

สรุปได้ว่า ขั้นตอนการเขียนหนังสือส่งเสริมการอ่านมี 7 ขั้นตอน เริ่มจากศึกษาหา ความรู้เกี่ยวกับการสร้างหนังสือ เลือกเนื้อหาอาจได้เนื้อหากจากหลักสูตรหรือจากสภาพท้องถิ่น เขียนโครง เรื่อง การเขียนบท การทำดัมมี่ การทำรูปเล่ม และการตั้งชื่อเรื่องให้น่าสนใจเร้าใจมีความแปลกใหม่

4.1.7 การจัดหน้าและรูปเล่มของหนังสือส่งเสริมการอ่าน

การจัดทำหนังสือส่งเสริมการอ่าน สิ่งที่จะช่วยดึงดูดความสนใจของเด็ก คือ ความสวยงามและความน่าสนใจของรูปเล่ม ดังนั้น การออกแบบหน้าปก การจัดรูปเล่ม การเขียนเรื่องและ ภาพประกอบจึงมีความสำคัญ ภาัญญาพร

นิตยะประกา (2534, น. 70-77) ได้กล่าวถึงการจัดหน้าและรูปเล่มหนังสือส่งเสริม การอ่าน ไว้ดังนี้

1) การออกแบบปก ควรออกแบบให้ทันสมัย ดึงดูดความสนใจของเด็กด้วยสี และภาพที่ตรงกับเนื้อเรื่อง โดยเลือกเอาตอนที่ น่าสนใจที่สุดและเอารายละเอียดให้หมด สีปกควรเป็นสีฉูดฉาด บนปกควรเขียนชื่อหนังสือ ชื่อผู้แต่งและผู้วาดภาพประกอบ ใช้ตัวหนังสือตัวโต สะดุดตากว่าตัวอักษรเนื้อเรื่อง ไม่ควรใช้อักษรประดิษฐ์เพราะจะทำให้อ่านยาก ปกหนังสืออาจเป็นปกแข็งหรือปกอ่อนก็ได้

2) การจัดภาพ ต้องจัดภาพประกอบให้เหมาะสมกับเนื้อเรื่อง โดยอาศัยหลักในการจัดภาพ คือ ดูว่าเป็นหนังสือประเภทใด เขียนให้เด็กวัยใดอ่าน คำนึงถึงลักษณะภาพที่เด็กเข้าใจได้ง่าย ภาพต้องเคลื่อนไหว มีชีวิตชีวา สมจริงสอดคล้องกับเนื้อเรื่องในหนังสือ

3) การจัดหน้า นับเป็นงานสำคัญ เพราะเป็นสิ่งที่กระทบสายตาและความรู้สึกของเด็กทุกคนขณะที่อ่านหนังสือ หนังสือของเด็กประกอบด้วย

ภาพ ต้องเหมาะกับวัยเด็ก

สี ต้องใช้สีทั้งภาพและอักษร

ตัวหนังสือ ต้องใช้ขนาดที่เหมาะสมกับวัยของเด็ก

หลักในการจัดหน้าหนังสือสำหรับเด็ก ต้องจัดให้มีลักษณะ ดังนี้

3.1 ต้องจัดให้มีดุลยภาพ คือ สร้างความรู้สึกที่สมดุลของผู้อ่าน มีแกนกลางของเนื้อเรื่องทั้งซ้ายและขวา มีการเว้นขอบว่างทั้งในและนอก และด้านล่าง ช่วยให้เกิดความสวยงาม และช่วยให้เด็กไม่เมื่อยสายตาเวลาอ่าน

3.2 ต้องจัดให้มีความกลมกลืน เช่น รูปต่อรูป และตัวหนังสือควรมีความต่อเนื่อง มีองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กันหมดตั้งแต่หน้าแรกจนถึงหน้าสุดท้าย สีต่าง ๆ ไม่ควรให้ขัดกัน

3.3 มีเอกภาพ เนื้อหาภายในหนังสือมีความเชื่อมโยงเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

3.4 มีจุดเด่นเร้าอารมณ์ ภายในหนังสือต้องมีจุดน่าสนใจ จุดดึงดูดความสนใจ อาจดึงภาพด้วยจุดดึงดูดของสายตาคงอยู่กึ่งกลางครึ่งบนของหน้ากระดาษ จึงควรออกแบบภาพไว้ตอนบน และใส่ตัวหนังสือไว้ข้างล่างของภาพ

4) ลักษณะการวางหน้าหนังสือ มีดังนี้

4.1 ภาพกับตัวหนังสืออยู่หน้าเดียวกัน อาจจะใช้แบบภาพกับตัวหนังสือแยกกัน โดยภาพอยู่ข้างบน ตัวหนังสืออยู่ข้างล่าง หรือตัวหนังสือแทรกอยู่ระหว่างภาพ หรือภาพกับตัวหนังสือทับกัน

4.2 ภาพกับหนังสืออยู่คนละหน้า ต้องคำนึงถึงธรรมชาติของการไล่สายตา จุดแรกของสายตาคงมองด้านขวาก่อน จึงมักวางภาพไว้ขวามือเสมอ ส่วนด้านซ้ายจะเป็นตัวหนังสือ

4.3 การจัดภาพและตัวหนังสือควบบสองหน้า เป็นที่นิยมสำหรับหนังสือเด็กสมัยใหม่ เพราะช่วยให้ผู้อ่านใช้สายตาได้เสริมมากขึ้น

4.4 การจัดภาพมิติ โดยประดิษฐ์ภาพให้แยกตัวออกจากหน้าบนของหนังสือ ด้วยการตัดต่อให้เห็นภาพหนาขึ้น ตัวหนังสือวางบนพื้นราบของหน้าหนังสือ

5) ขนาดของหนังสือสำหรับเด็ก หนังสือสำหรับเด็กของไทยนิยมใช้รูปเล่มขนาดใหญ่ คือ 8 ยกหน้า และขนาดกลาง 16 หน้ายก ขนาดของหนังสือสำหรับเด็กขึ้นอยู่กับจำนวนคำด้วย หนังสือเด็กเล็กจำนวนคำประมาณ 100-500 คำหนังสือเด็กโตใช้คำประมาณ 1,000-3,000 คำ

6) วิธีเลือกใช้กระดาษ การผลิตหนังสือสำหรับเด็กส่วนใหญ่นิยมใช้กระดาษวาดภาพอย่างหนา การใช้กระดาษจะสะดวกในการวาด ระบายสี และการเขียนตัวหนังสือ กระดาษใช้หน้าเดียว เพราะเวลาระบายสีสีมักจะซึมไปด้านหลัง

7) ขนาดของตัวหนังสือหรือตัวอักษรพิมพ์ ขนาดตัวหนังสือจะมีความสำคัญต่อการอ่าน เด็กยังเล็กต้องใช้ตัวอักษรโต ถ้าเด็กโตใช้อักษรเล็กลง ลักษณะของตัวอักษรควรใช้ตัวสีดำตัวหนา เพื่อให้เหมาะกับสายตาของเด็ก

สรุปได้ว่าการจัดหน้าและรูปเล่มนั้น ในการออกแบบปก ควรออกแบบให้ทันสมัยดึงดูดความสนใจของเด็กด้วยสี และภาพที่ตรงกับเนื้อเรื่อง โดยเลือกเอาตอนที่น่าสนใจ บนปกควรเขียนชื่อหนังสือ ชื่อผู้แต่งและผู้วาดภาพประกอบ ใช้ตัวหนังสือตัวโตสะดุดตากว่าตัวอักษรเนื้อเรื่อง ไม่ควรใช้อักษรประดิษฐ์ เพราะจะทำให้อ่านยาก การจัดภาพต้องจัดภาพประกอบให้เหมาะสมกับเนื้อเรื่อง ลักษณะการวางหน้าหนังสือนั้น ภาพกับตัวหนังสืออยู่หน้าเดียวกัน โดยภาพอยู่ข้างบน ตัวหนังสืออยู่ข้างล่าง ขนาดของหนังสือสำหรับเด็ก คือ 8 ยกหน้า

4.1.8 การประเมินคุณภาพของหนังสือส่งเสริมการอ่าน

แนวทางการประเมินคุณภาพของหนังสือ มีดังนี้
สนั่น มีชั้นหมาก (2537, น. 184-185) ได้กล่าวถึงแนวทางการประเมินคุณภาพของหนังสือไว้ดังนี้

1) ลักษณะรูปเล่ม คือ ปก รูปเล่มในภาพรวม คุณภาพวัสดุ ขนาด ตัวอักษรและความชัดเจน ขนาดรูปเล่มและจำนวนหน้า ศิลปะการจัดหน้า

2) ภาพประกอบ ได้แก่ ความชัดเจน ลักษณะความจริง ขนาด จำนวนภาพ ความเหมาะสม คำอธิบายประกอบภาพ

3) วิธีการเสนอเรื่อง ความสอดคล้องกับหลักสูตร การเรียงลำดับความยากง่าย เอกภาพและความกลมกลืนของหนังสือ การเน้นสาระสำคัญ ความถูกต้องตรงกับเหตุการณ์ กิจกรรมเสนอแนะ ภาคผนวก

4) การใช้ภาษา เน้นความถูกต้องตามหลักภาษา ความชัดเจนของข้อความ ความเหมาะสมของการใช้ศัพท์ เครื่องหมายวรรคตอน

5) แนวคิดริเริ่มของผู้อ่าน ผู้ศึกษาได้ใช้แนวคิดจากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสร้างหนังสือส่งเสริมการอ่านมาเป็นหลักในการพิจารณากำหนดเนื้อหาที่มีความเหมาะสมกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 คือความจำเป็นในการสร้าง วิธีการสร้างหนังสือ ตลอดจนการประเมินคุณภาพหนังสือ

สรุปได้ว่าหนังสือส่งเสริมการอ่านที่มีคุณภาพจะต้องประกอบด้วย ลักษณะรูปเล่ม คือ ปก รูปเล่มในภาพรวม คุณภาพวัสดุ ขนาด ตัวอักษรและความชัดเจน ขนาดรูปเล่มและจำนวนหน้า ศิลปะการจัดหน้า ด้านภาพประกอบ ได้แก่ ความชัดเจน ลักษณะความสมจริง ขนาด จำนวนภาพ ความเหมาะสม คำอธิบายประกอบภาพ ด้านวิธีการเสนอเรื่อง ความสอดคล้องกับหลักสูตร การเรียงลำดับความยากง่าย เอกภาพและความกลมกลืนของหนังสือ การเน้นสาระสำคัญ ความถูกต้องตรงกับเหตุการณ์ กิจกรรมเสนอแนะ ภาคผนวก ด้านการใช้ภาษา เน้นความถูกต้องตามหลักภาษา ความชัดเจนของข้อความ ความเหมาะสมของการใช้ศัพท์ เครื่องหมายวรรคตอนและแนวคิดริเริ่มของผู้อ่าน ผู้ศึกษาได้ใช้แนวคิดจากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสร้างหนังสือส่งเสริมการอ่าน

4.2 ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่น คือสิ่งที่เกิดขึ้นจากการดำรงชีพหรือสภาพแวดล้อมจากธรรมชาติที่มีมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยสิ่งเหล่านั้นเป็นที่ยอมรับมีคุณค่าและเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของกลุ่มชนชาตินั้นๆ

4.2.1 ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2541) ได้ให้ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ดังนี้

1) ความรู้ ความสามารถ ความเชื่อ ความสามารถทางพฤติกรรมและความสามารถในการแก้ไขปัญหาของมนุษย์

2) ความรู้ ความคิด ความเชื่อ ความสามารถ ความชัดเจนที่กลุ่มชนได้จากประสบการณ์ ที่สั่งสมไว้ในการปรับตัวและดำรงชีพตามสภาพแวดล้อมของธรรมชาติ

3) ภูมิปัญญาเป็นเรื่องที่สั่งสมกันมาตั้งแต่อดีต และเป็นเรื่องของการจัดการความสัมพันธ์ ระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติแวดล้อม คนกับสิ่งเหนือธรรมชาติโดยผ่านกระบวนการทางจารีต ประเพณี การทำมาหากิน และพิธีกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างความสัมพันธ์ เพื่อให้เกิดความสุขทั้งในส่วนที่เป็นชุมชน หมู่บ้าน และในส่วนที่เป็นปัจเจกของชาวบ้าน หากเกิดปัญหาทางด้านความไม่สมดุลกันขึ้นจะก่อให้เกิดความไม่สงบสุข

4) ประสบการณ์ในการประกอบอาชีพ ในการศึกษาเล่าเรียน การที่ชาวบ้านรู้จักวิธีการทำนา การไถนา การนำกระบือมาใช้ในการไถนา การรู้จักนวดข้าวโดยการใช้กระป้อ รู้จักสาน กระบุง ตะกร้า เอาไม้ไผ่มาทำเครื่องมือใช้สอยในชีวิตประจำวัน เรียกว่าภูมิปัญญาทั้งสิ้น

ประกาศ แก้ววรรณ และคนอื่น ๆ (2547) ให้ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น ว่า คือ องค์ความรู้ ประสบการณ์ หรือสิ่งที่ชาวบ้านคิดและทำในการแก้ปัญหา ซึ่งถูกสั่งสมมา เป็นเวลานาน และมีการถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่งในท้องถิ่น เพื่อนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน และให้บุคคลสามารถ ดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

อัจฉรา ภาณุรัตน์ (2549) กล่าวว่าภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง กระบวนการปรับเปลี่ยนแบบแผนการดำเนินชีวิตของบุคคลที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข หรือสามารถแก้ปัญหาการดำเนินชีวิตของคนให้สอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปแต่ละยุคสมัย

จากความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น สรุปได้ว่าหมายถึง องค์ความรู้ของท้องถิ่น ที่เกิดขึ้นจากสติปัญญาและความสามารถของคนในท้องถิ่นนั้น โดยมีกระบวนการสั่งสม สืบทอดมาเป็นเวลานานและมีการถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่งในท้องถิ่น เพื่อให้บุคคลใช้ในการแก้ปัญหาหรือดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม

4.2.2 ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น

มีนักวิชาการกล่าวถึงประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ดังนี้

สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน (2556, น. 15) ได้มีการกำหนดสาขาของภูมิปัญญาไทยไว้อย่างหลากหลาย ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์และหลักเกณฑ์ต่างๆที่หน่วยงานองค์กร และนักวิชาการแต่ละท่านนำมากำหนดในภาพรวมภูมิปัญญาไทยสามารถแบ่งได้เป็น 10 สาขา ดังนี้

1) สาขาเกษตรกรรม หมายถึง ความสามารถในการผสมผสานองค์ความรู้ ทักษะ และเทคนิคด้านการเกษตรกับเทคโนโลยีโดยการพัฒนาบนพื้นฐานคุณค่าดั้งเดิม ซึ่งคนสามารถพึ่งพาตนเองในภาวะการณ์ต่างได้ เช่น การทำการเกษตรแบบผสมผสาน วนเกษตร เกษตรธรรมชาติ ไร่นาสวนผสม และสวนผสมผสาน การแก้ปัญหการเกษตรด้านการตลาด การแก้ปัญหาด้านการผลิต การแก้ปัญหาโรคและแมลง และการรู้จักปรับใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับการเกษตร เป็นต้น

2) สาขาอุตสาหกรรมและหัตถกรรม หมายถึง การรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการแปรรูปผลิตผล เพื่อชะลอการนำเข้าตลาด เพื่อแก้ปัญหาด้านการบริโภคอย่างปลอดภัย ประหยัด และเป็นธรรม อันเป็นกระบวนการที่ทำให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจได้ตลอดทั้งการผลิต และการจำหน่าย ผลิตผลทางหัตถกรรม เช่น การรวมกลุ่มของโรงงานยางพารา กลุ่มโรงสี กลุ่มหัตถกรรม เป็นต้น

3) สาขาการแพทย์แผนไทย หมายถึง ความสามารถในการจัดการป้องกัน และรักษาสุขภาพของคนในชุมชน โดยเน้นให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเอง ทางด้านสุขภาพ และอนามัยได้ เช่น การนวดแผนโบราณ การดูแลและรักษาสุขภาพแบบพื้นบ้าน การดูแลรักษาสุขภาพแผนโบราณไทย เป็นต้น

4) สาขาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง ความสามารถเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งการอนุรักษ์ การพัฒนา และการใช้ประโยชน์ จากคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล และยั่งยืน เช่น การทำแนวปะการังเทียม การอนุรักษ์ป่าชายเลน การจัดการป่าต้นน้ำ และป่าชุมชน เป็นต้น

5) สาขากองทุนและธุรกิจชุมชน หมายถึง ความสามารถในการบริหารจัดการด้านการสะสม และบริการกองทุน และธุรกิจชุมชน ทั้งที่เป็นเงินตรา และโภคทรัพย์ เพื่อส่งเสริมชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกในชุมชน เช่น การจัดการเรื่องกองทุนของชุมชน ในรูปของสหกรณ์ออมทรัพย์ และธนาคารหมู่บ้าน เป็นต้น

6) สาขาสวัสดิการ หมายถึง ความสามารถในการจัดสวัสดิการในการประกันคุณภาพชีวิตของคน ให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม เช่น การจัดตั้งกองทุนสวัสดิการ รักษาพยาบาลของชุมชน การจัดระบบสวัสดิการในชุมชน การจัดระบบสิ่งแวดล้อมในชุมชน เป็นต้น

7) สาขาศิลปกรรม หมายถึง ความสามารถในการผลิตผลงานทางด้านศิลปะสาขาต่าง ๆ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม วรรณกรรม ทัศนศิลป์ คีตศิลป์ ศิลปะมวยไทย เป็นต้น

8) สาขาการจัดการองค์กร หมายถึง ความสามารถในการบริหารจัดการดำเนินงานขององค์กรชุมชนต่าง ๆ ให้สามารถพัฒนาและบริหารองค์กรของตนเองได้ ตามบทบาท และหน้าที่ขององค์กร เช่น การจัดการองค์กรของกลุ่มแม่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มประมงพื้นบ้าน เป็นต้น

9) สาขาภาษาและวรรณกรรม หมายถึง ความสามารถผลิตผลงานเกี่ยวกับด้านภาษา ทั้งภาคิน ภาษาโบราณ ภาษาไทย และการใช้ภาษาตลอดทั้งด้านวรรณกรรมทุกประเภท เช่น การจัดทำสารานุกรมภาคิน การปริวรรต หนังสือโบราณ การฟื้นฟูการเรียนการสอนภาคินของท้องถิ่นต่าง ๆ เป็นต้น

10) สาขาศาสนาและประเพณี หมายถึง ความสามารถประยุกต์ และปรับใช้หลักธรรมคำสอนทางศาสนา ความเชื่อ และประเพณีดั้งเดิมที่มีคุณค่าให้เหมาะสมต่อการประพฤติปฏิบัติ ให้บังเกิดผลดีต่อบุคคล และสิ่งแวดล้อม เช่น การถ่ายทอดหลักธรรมทางศาสนา การบวชป่า การประยุกต์ประเพณีบุญประเพณีข้าว เป็นต้น

วิไลวรรณ อุ้นปัญญา (2557) จำแนกภูมิปัญญาท้องถิ่นออกเป็น 10 ลักษณะได้ดังนี้

1) ภูมิปัญญาที่เกี่ยวกับความเชื่อและศาสนา จะมีลักษณะที่แตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่น เนื่องจากมีพื้นฐานทางความเชื่อในศาสนาที่แตกต่างกัน สำหรับภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทยซึ่งมีความเชื่อในทางพระพุทธศาสนาได้มีส่วนสร้างสรรค์สังคมโดยการผสมผสานกับความเชื่อดั้งเดิมจนกลายเป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละท้องถิ่น

2) ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับประเพณีและพิธีกรรม เนื่องจากประเพณีและพิธีกรรม เป็นสิ่งที่ตั้งงามที่คนในท้องถิ่นได้สร้างขึ้นเพื่อเป็นการเพิ่มขวัญและกำลังใจให้คนในสังคม จึงมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของคนในสังคมเป็นอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากประเพณีและพิธีกรรมที่สำคัญในประเทศไทยล้วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของคนในสังคมแทบทั้งสิ้น

3) ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับศิลปะพื้นบ้าน เป็นการสร้างสรรค์งานศิลปะต่าง ๆ โดยนำทรัพยากรที่มีอยู่มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และได้สืบทอดโดยการพัฒนาอย่างต่อเนื่องจนกลายเป็นศิลปะที่มีคุณค่าเฉพาะถิ่น

4) ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับอาหารและผักพื้นบ้าน มนุษย์ได้นำเทคนิคการถนอมอาหารและการปรุงอาหารมาใช้เพื่อให้อาหารที่มีมากเกินความต้องการสามารถเก็บไว้บริโภค ได้เป็นเวลานาน ซึ่งถือว่าเป็นภูมิปัญญาอีกประเภทหนึ่งที่สำคัญต่อการดำรงชีวิต

5) ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับการละเล่นพื้นบ้าน การละเล่นถือว่าเป็นการผ่อนคลายโดยเฉพาะในวัยเด็กซึ่งชอบความสนุกสนานเพลิดเพลิน ภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทยส่วนใหญ่จะใช้อุปกรณ์ในการละเล่นที่ประดิษฐ์มาจากธรรมชาติ ซึ่งแสดงให้เห็นวิถีชีวิตที่ผูกพันกับธรรมชาติ และรู้จักปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมอย่างกลมกลืน

6) ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับศิลปะวัฒนธรรม ประเทศไทยมีวัฒนธรรมที่หลากหลาย ซึ่งเกิดจากการสร้างสรรค์ของแต่ละภาค เราสามารถพบหลักฐานจากร่องรอยของศิลปะวัฒนธรรมที่ปรากฏอยู่ทั่วไป เช่น สถาปัตยกรรม ประติมากรรม จิตรกรรม เป็นต้น ซึ่งแสดงให้เห็นถึงเทคนิค ความคิด ความเชื่อของบรรพบุรุษเป็นอย่างดี

7) ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับเพลงพื้นบ้าน ส่วนมากแสดงออกถึงความสนุกสนาน และยังเป็นคติสอนใจสำหรับคนในสังคม ซึ่งมีสวนแตกต่างกันออกไปตามโลกทัศน์ของคนในภาคต่าง ๆ

8) ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับสมุนไพรและตำรายาพื้นบ้าน เกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ของคนในอดีตและถ่ายทอดให้กับคนรุ่นหลังถือว่ามีความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะมีความจำเป็นสำหรับมนุษย์ หากได้รับการพัฒนาหรือส่งเสริมจะเป็นประโยชน์ในทางเศรษฐกิจและสังคมในอนาคตได้

9) ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับการประดิษฐ์กรรม เทคโนโลยีและสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ ที่เกิดจากภูมิปัญญาของคนไทยในแต่ละภาคนั้นปัจจุบันไม่ได้รับความสนใจในการพัฒนาและส่งเสริมเท่าที่ควร หากมีการเรียนรู้และสืบทอดความคิดเกี่ยวกับการประดิษฐ์กรรมและหัตถกรรมให้แก่เยาวชนจะเป็นการรักษาภูมิปัญญาของบรรพชนได้อีกทางหนึ่ง

10) ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับการดำรงชีวิตตามสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ เนื่องจากคนไทยมีอาชีพที่เกี่ยวกับเกษตรกรรมจึงทำให้เกิดภูมิปัญญาที่เกี่ยวกับความเชื่อและพิธีกรรมในการดำรงชีวิต เพื่อแก้ปัญหาหรือให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ในการเพาะปลูกและเพิ่มผลิตผลทางการเกษตร

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น จังหวัดนครสวรรค์ (2563) ได้จำแนกประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ 10 สาขา คือ

1) สาขาเกษตรกรรม หมายถึง ความสามารถในการผสมผสานองค์ความรู้ทักษะ และเทคนิคด้านการเกษตรกับเทคโนโลยี โดยการพัฒนาบนพื้นฐานคุณค่าดั้งเดิม ซึ่งคนสามารถพึ่งพาตนเองในสภาวะการณ์ต่าง ๆ ได้ เช่น การทำการเกษตรแบบผสมผสาน การแก้ปัญหาการเกษตร เป็นต้น

2) สาขาอุตสาหกรรมและหัตถกรรม (ด้านการผลิตและการบริโภค) หมายถึง การรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการแปรรูปผลผลิต เพื่อชะลอการนำเข้าตลาด แก้ปัญหาด้านการบริโภคอย่างปลอดภัย ประหยัด และชุมชนท้องถิ่นสามารถพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจได้ เช่น การรวมกลุ่มของกลุ่มโรงงานยางพารา กลุ่มโรงสี กลุ่มหัตถกรรม เป็นต้น

3) สาขาการแพทย์ไทย หมายถึง ความสามารถในการจัดการป้องกันและรักษาสุขภาพของคนในชุมชน โดยเน้นให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองทางด้านสุขภาพและอนามัยได้

4) สาขาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง ความสามารถเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งการอนุรักษ์ การพัฒนา และใช้ประโยชน์จากคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน

5) สาขากองทุนและธุรกิจชุมชน หมายถึง ความสามารถในการบริหารจัดการการค้า การสะสม และบริการกองทุนและธุรกิจในชุมชน ทั้งที่เป็นเงินตราและโภคทรัพย์เพื่อเสริมชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกในชุมชน

6) สาขาสวัสดิการ หมายถึง ความสามารถในการจัดสวัสดิการในการประกันคุณภาพชีวิตของคนให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

7) สาขาศิลปกรรม หมายถึง ความสามารถในการผลิตผลงานทางด้านศิลปะสาขาต่าง ๆ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม วรรณกรรม ทัศนศิลป์ คีตศิลป์ เป็นต้น

8) สาขาจัดการ หมายถึง ความสามารถในการบริหาร การจัดการ ดำเนินงานด้านต่าง ๆ ทั้งขององค์กรชุมชน องค์กรทางสังคมอื่น ๆ ในสังคมไทย เช่น การจัดการองค์กรของกลุ่มแม่บ้าน เป็นต้น กรณีของการจัดการศึกษาเรียนรู้เป็นภูมิปัญญาสาขาการจัดการที่มีความสำคัญ เพราะการจัดการศึกษาเรียนรู้ดี หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ พัฒนา และถ่ายทอดความรู้ ภูมิปัญญาไทยที่มีประสิทธิภาพ

9) สาขาภาษาและวรรณกรรม หมายถึง ความสามารถผลิตผลงานเกี่ยวกับด้านภาษา ทั้งภาษาถิ่น ภาษาโบราณ ภาษาไทย และการใช้ภาษา ตลอดทั้งด้านวรรณกรรมทุกประเภท

10) สาขาศาสนาและประเพณี หมายถึง ความสามารถประยุกต์และปรับใช้ หลักธรรม คำสอนทางศาสนา ความเชื่อ และประเพณีดั้งเดิม ที่มีคุณค่าให้เหมาะสมต่อการประพฤติปฏิบัติ ให้บังเกิดผลดีต่อบุคคลและสิ่งแวดล้อม เช่น การถ่ายทอดหลักศาสนา การบวชป่า การประยุกต์ ประเพณี บุญประเพณีข้าว เป็นต้น

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2541) ได้แบ่งสาขาหรือประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ 11 สาขาดังนี้

- 1) สาขาเกษตรกรรม
- 2) สาขาอุตสาหกรรมและหัตถกรรม
- 3) สาขาการแพทย์แผนไทย
- 4) สาขาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 5) สาขากองทุนและธุรกิจชุมชน
- 6) สาขาสวัสดิการ
- 7) สาขาศิลปกรรม
- 8) สาขาการจัดการองค์กร
- 9) สาขาภาษาและวรรณกรรม
- 10) สาขาศาสนาและประเพณี
- 11) สาขาการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ยึดแนวทางของสภานุกรมไทยสำหรับเยาวชน (2556, น. 15) ได้มีการกำหนดสาขาของภูมิปัญญาไทยแบ่งได้เป็น 10 สาขา

4.2.3 คุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น

สภานุกรมไทยสำหรับเยาวชน (2556, น. 22-25) ได้กล่าวถึงคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ว่า

คุณค่าของภูมิปัญญาไทย หมายถึง ประโยชน์ และความสำคัญของภูมิปัญญาที่บรรพบุรุษไทยได้สร้างสรรค์และสืบทอดมาอย่างต่อเนื่องจากอดีตสู่ปัจจุบัน ทำให้คนในชาติเกิดความรักและความภาคภูมิใจที่จะร่วมแรงร่วมใจสืบสานต่อไปในอนาคต เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ สถาปัตยกรรม ประเพณีไทย การมีน้ำใจ ศักยภาพในการประสานผลประโยชน์ เป็นต้น ภูมิปัญญาไทยจึงมีคุณค่ากับทุกคน ภูมิปัญญาไทยสร้างความภาคภูมิใจและศักดิ์ศรี เกียรติภูมิแก่คนไทย ใช้ศิลปะในการป้องกันตนเอง การใช้ภูมิปัญญาทาง ภาษาและวรรณกรรม โดยที่มีอักษรไทยเป็นของตนเองมาตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย และวิวัฒนาการมาจนถึงปัจจุบัน วรรณกรรมไทยถือว่า เป็นวรรณกรรมที่มีความไพเราะ ได้สรรถรสครบทุกด้าน วรรณกรรมหลายเรื่องได้รับการแปลเป็นภาษาต่างประเทศหลายภาษา นอกจากนี้ยังมีด้านด้านอาหารอาหารไทยเป็นอาหารที่ปรุงง่าย พืชที่ใช้ประกอบอาหารส่วนใหญ่เป็นพืชสมุนไพร ที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น

และราคาถูก มีคุณค่าทางโภชนาการ และยังป้องกันโรคได้หลายโรค เพราะส่วนประกอบส่วนใหญ่เป็นพืชสมุนไพร ในด้านหลักธรรมคำสอนทางศาสนาใช้กับวิถีชีวิตได้อย่างเหมาะสม คนไทยส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ โดยนำหลักธรรมคำสอนของศาสนามาปรับใช้ในวิถีชีวิตได้อย่างเหมาะสม ทำให้คนไทยเป็นผู้อ่อนน้อมถ่อมตน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ประณีประนอม รักสงบ ใจเย็น มีความอดทน ให้อภัยแก่ผู้สำนึกผิด ดำรงวิถีชีวิตอย่างเรียบง่าย ปกติสุข ทำให้คนในชุมชนพึ่งพิงกันได้ สร้างความสมดุระหว่างคนในสังคม และธรรมชาติได้อย่างยั่งยืน

ภูมิปัญญาไทยมีความเด่นชัดในเรื่องของการยอมรับนับถือ และให้ความสำคัญแก่คน สังคม และธรรมชาติอย่างยิ่ง มีเครื่องชี้ที่แสดงให้เห็นได้อย่างชัดเจนมากมาย เช่น ประเพณีไทย 12 เดือน ตลอดทั้งปี การเปลี่ยนแปลงย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามยุคตามสมัยแต่ภูมิปัญญาไทย ก็สามารถปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับยุคสมัย เช่น การรู้จักนำเครื่องยนต์มาติดตั้งกับเรือ ใส่ใบพัด เป็นหางเสือ ทำให้เรือสามารถแล่นได้เร็วขึ้น เรียกว่า เรือหางยาว การรู้จักทำการเกษตรแบบผสมผสาน สามารถพลิกฟื้นคืนธรรมชาติให้ อุดมสมบูรณ์แทนสภาพเดิมที่ถูกทำลายไป การรู้จักออมเงิน สะสมทุนให้สมาชิกกู้ยืม ปลอดเปลื้องหนี้สิน และจัดสวัสดิการแก่สมาชิก จนชุมชนมีความมั่นคง เข้มแข็ง สามารถช่วยตนเองได้หลายร้อยหมู่บ้านทั่วประเทศ เช่น กลุ่มออมทรัพย์ศรีวัง จังหวัดนครศรีธรรมราช จัดในรูปกองทุนหมุนเวียนของชุมชน จนสามารถช่วยตนเองได้เมื่อป่าถูกทำลาย เพราะถูกตัดโค่น เพื่อปลูกพืชแบบเดี่ยว ตามภูมิปัญญาสมัยใหม่ที่หวังร่ำรวย แต่ในที่สุด ก็ขาดทุน และมีหนี้สิน สภาพแวดล้อมสูญเสียเกิดความแห้งแล้ง คนไทยจึงคิดปลูกป่า ที่กินได้ มีพืชสวน พืชป่าไม้ผล พืชสมุนไพร ซึ่งสามารถมีกินตลอดชีวิตเรียกว่า "วนเกษตร" บางพื้นที่ เมื่อป่าชุมชนถูกทำลาย คนในชุมชนก็รวมตัวกัน เป็นกลุ่มรักษาป่า ร่วมกันสร้างระเบียบ กฎเกณฑ์กันเอง ให้ทุกคนถือปฏิบัติได้ สามารถรักษาป่าได้อย่างสมบูรณ์ดังเดิมเมื่อปะการังธรรมชาติถูกทำลาย ปลาไม่มีที่อยู่อาศัย ประชาชนสามารถสร้าง "อุหยม" ขึ้น เป็นปะการังเทียม ให้ปลาอาศัยวางไข่ และแพร่พันธุ์ให้เจริญเติบโต มีจำนวนมากดังเดิมได้ ถือเป็นการใช้ภูมิปัญญาปรับปรุงประยุกต์ใช้ได้ตามยุคสมัย "ไร่นาป่าผสม" เป็นการทำการเกษตรแบบผสมผสานที่พึ่งตนเองได้

4.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหนังสือส่งเสริมการอ่านและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น มีดังนี้

4.3.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหนังสือส่งเสริมการอ่าน

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหนังสือส่งเสริมการอ่านมีนักวิจัยได้ทำการศึกษา โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

อุษณีย์ สงวนศรี (ม.ป.ป.) การศึกษาค้นคว้าอิสระครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ

(1) สร้างหนังสือส่งเสริมการอ่าน เรื่อง “ณ เมืองปี่” สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านกลางมิตรภาพที่ 44 จังหวัดกระบี่ และ (2) ตรวจสอบคุณภาพหนังสือส่งเสริมการอ่านเรื่อง “ณ เมืองปี่”

ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 10 คน ในจังหวัดกระบี่ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ (1) หนังสือส่งเสริมการอ่านเรื่อง “ณ เมืองปี” (2) แบบประเมินคุณภาพหนังสือส่งเสริมการอ่าน โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งเป็นแบบมาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับ และ (3) แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียน ซึ่งเป็นแบบมาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย ผลการศึกษาค้นคว้าอิสระมีดังนี้ (1) หนังสือส่งเสริมการอ่าน เรื่อง “ณ เมืองปี” สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านกลางมิตรภาพที่ 14 จังหวัดกระบี่ มีขนาด แปกหน้ายก ประกอบด้วย เนื้อเรื่อง จำนวน 10 เรื่อง คือ เรื่องเที่ยวงานกระบี่เบิกฟ้าอันดามัน เรื่องจากเดือนสิบเรื่องลอยเรือชาวเล เรื่องนางเบญจาดำนานรักสามเส้าของเราสามคน เรื่องอาณาจักรเตยปาหนัน เรื่องท่องเที่ยวทัศนาศาสตร์รักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขานอจี เรื่องกาลครั้งหนึ่ง ณ เกาะลันตาใหญ่เรื่อง “ลิเกป่า” คำมั่นสัญญาที่ให้ไว้ต่อโต๊ะอะคัม เรื่อง “สวนพฤกษาศาสตร์” แหล่งเรียนรู้นอกชั้นเรียน และเรื่อง “ภารกิจของลันตา” เทวดาในร่างหอย ชักดิน และ (2) ผลการตรวจสอบคุณภาพของหนังสือโดยผู้ทรงคุณวุฒิพบว่า คุณภาพของหนังสือด้านลักษณะของหนังสือ ด้านการใช้ภาษา ด้านเนื้อหา และด้านคุณค่าของหนังสือมีความเหมาะสมมากที่สุด ทุกด้าน มีค่าเฉลี่ย 4.78 และผลการตรวจสอบคุณภาพโดยนักเรียนด้านลักษณะของหนังสือ ด้านการใช้ภาษา ด้านเนื้อหาและด้านคุณค่าของหนังสือ มีความเหมาะสมมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.94 สรุปว่าหนังสือส่งเสริมการอ่านที่สร้างขึ้นมีคุณภาพเหมาะสมในระดับมากที่สุด

ทิพย์ วิมล เพ็ชรอุย (2558) ผลการศึกษา พบว่า 1. หนังสือส่งเสริมการอ่าน เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียน ชุด ไตฟ้าเมืองสยาม กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 82.41/82.06 2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระหว่างก่อนเรียน และหลังเรียน โดยใช้หนังสือส่งเสริม การอ่านเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียน ชุด ไตฟ้าเมืองสยาม กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีค่าเฉลี่ยคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3. ความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้หนังสือส่งเสริม การอ่าน เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียน ชุด ไตฟ้าเมืองสยาม กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.19$, $\sigma = 0.33$)

นางสาวจุฑาทิพ พรหมณะ (2562) ผลการศึกษาปรากฏว่า (1) หนังสือส่งเสริมการอ่านที่สร้างขึ้น มีเนื้อหาประกอบด้วย เนื้อเรื่องเกี่ยวกับตำนาน ความเป็นมาของศาสนสถานที่สำคัญในเขตอำเภอเมือง จังหวัด นครศรีธรรมราช จำนวน 7 เรื่อง คือ 1) วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร 2) เจดีย์ยักษ 3) หอพระพุทธ สีหิงค์ 4) วัดท่าโคตร 5) วัดวังตะวันออก 6) วัดวังตะวันตก 7) หอพระวิหารสูง พร้อมคำอธิบาย ศัพท์ และกิจกรรมท้ายเรื่อง และ (2) คุณภาพของหนังสือส่งเสริมการอ่านประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ มีผลการประเมินทั้ง 6 ด้าน คือ ด้านเนื้อหา ด้านวิธีการนำเสนอ ด้านการใช้ภาษา ด้านการจัดหน้าและ

ภาพประกอบ ด้านการจัดรูปเล่ม และด้านประโยชน์ที่ได้รับอยู่ในระดับมากที่สุด และนักเรียนมี ความพึงพอใจต่อหนังสือส่งเสริมการอ่านอยู่ในระดับมากที่สุด

อภิเชษฐ์ เทศเล็ก (2558) การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาหนังสือส่งเสริมการอ่านชุด ท่องเที่ยวเมืองสามพราน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ให้มีประสิทธิภาพ ตามเกณฑ์ 80/80 2) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยหนังสือส่งเสริมการอ่านชุดท่องเที่ยวเมืองสามพราน และ 3) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยหนังสือส่งเสริมการอ่านชุดท่องเที่ยวเมืองสามพราน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนนาครประสิทธิ์ อำเภอสสามพราน จังหวัดนครปฐม ปีการศึกษา 2558 จำนวน 40 คน โดยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) กำหนดระยะเวลาในการทดลอง 2 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 4 ชั่วโมง รวม 8 ชั่วโมง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ หนังสือส่งเสริมการอ่านชุดท่องเที่ยวเมืองสามพราน แผนการจัดการเรียนรู้ แบบวัดความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญ และแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยหนังสือส่งเสริมการอ่านชุดท่องเที่ยวเมืองสามพราน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการทดสอบค่าที (t-test) แบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (dependent) ผลการวิจัย พบว่า 1) หนังสือส่งเสริมการอ่านชุดท่องเที่ยวเมืองสามพราน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.63/82.67 2) ความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 3) ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยหนังสือส่งเสริมการอ่านชุดท่องเที่ยวเมืองสามพราน ในภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก

สมปอง สว่างวงศ์ และ นพดล จันทร์เพ็ญ (ม.ป.ป.) ผลการวิจัยพบว่า 1) หนังสือส่งเสริมการอ่าน กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชุดเที่ยวเมืองอูบล ยลคำขวัญ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 84.77/81.10 เนื้อหาสาระของหนังสือประกอบด้วยเรื่องเกี่ยวกับคำขวัญของเมืองอูบล คือ เมืองดอกบัวงาม แม่น้ำสองสี มีปลาแซบหลาย หาดทรายแก่งหิน ถิ่นไทยนักปราชญ์ ทวยราษฎร์ใฝ่ธรรม งามล้ำเทียนพรรษา ผาแต้มก่อนประวัติศาสตร์ 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งได้รับการฝึกโดยใช้หนังสือส่งเสริม การอ่าน ชุดเที่ยวเมืองอูบล ยลคำขวัญ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้หนังสือส่งเสริมการอ่าน ศึกษาเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น จังหวัดนครสวรรค์ การวิจัยด้านนี้เป็นการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวจังหวัดนครสวรรค์ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษจนถึงปัจจุบัน สภาพชีวิตในท้องถิ่น ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงตามยุคตามสมัย ผู้ศึกษาได้อาศัยเป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 5.1 ทำให้มีหนังสือส่งเสริมการอ่านเพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพิ่มขึ้น
- 5.2 เป็นแนวทางการสร้างหนังสือส่งเสริมการอ่านสำหรับครูผู้สอนชั้นอื่นต่อไป

บทที่ 2

หนังสือส่งเสริมการอ่าน เรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดนครสวรรค์

หนังสือส่งเสริมการอ่าน
เรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดนครสวรรค์
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดนครสวรรค์

นางสาวอาจารย์ ครุฑจันทร์
หลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาหลักสูตรและการสอน สาขาวิชาภาษาไทย
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

คำนำ

หนังสือส่งเสริมการอ่าน เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดนครสวรรค์เล่มนี้ จัดทำขึ้น เพื่อประกอบการเรียนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านแคทราย (ช่อนกลี้นอุปถัมภ์) อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ เพื่อพัฒนาทักษะการอ่าน โดยนำเรื่องราวในท้องถิ่นมาสร้างเป็นหนังสืออ่านส่งเสริมการอ่าน มุ่งเน้นให้นักเรียนมีนิสัยรักการอ่าน

หนังสือเล่มนี้ได้รวบรวม และเรียบเรียงเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดนครสวรรค์ โดยได้กล่าวถึงภูมิปัญญาที่เกิดขึ้น เนื้อหาทุกตอนได้มาจากการศึกษาเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับจังหวัด และนำมาเรียบเรียงใหม่เพื่อให้มีความเหมาะสมกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ผู้เขียนกราบขอบพระคุณผู้ให้การสนับสนุนช่วยเหลือในการจัดทำหนังสือเล่มนี้ที่ยอมเสียสละเวลาให้การสัมภาษณ์ และค้นคว้าเอกสารเพิ่มเติม และขอขอบพระคุณทุกท่านที่มีส่วนร่วมในการจัดทำหนังสือเล่มนี้ให้สำเร็จไปด้วยดี

ผู้เขียนหวังว่าหนังสือส่งเสริมการอ่านเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดนครสวรรค์เล่มนี้ จะเป็นประโยชน์และให้ความรู้แก่นักเรียนและผู้อ่านตามสมควร

อาจารย์ ครูจันทร์

สารบัญ

เนื้อเรื่อง	หน้า
บทที่ 1 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับกฎหมายท้องถิ่น	1
ความหมายของกฎหมายท้องถิ่น	1
ประเภทของกฎหมายท้องถิ่น	1
คุณค่าของกฎหมายไทย	3
กิจกรรมท้ายบท	4
บทที่ 2 สภาพทั่วไปของจังหวัดนครสวรรค์	6
ประวัติความเป็นมาของจังหวัดนครสวรรค์	6
ที่ตั้งอาณาเขต	9
เขตการปกครอง	9
สภาพเศรษฐกิจและสังคม	10
กิจกรรมท้ายบท	12
บทที่ 3 กฎหมายท้องถิ่นจังหวัดนครสวรรค์เกี่ยวกับประเพณีและพิธีกรรม	13
พิธีทำขวัญข้าว	13
ประเพณีแห่นาค	20
ประเพณีทอดกฐิน	25
ประเพณีบุญสลากภัต	29
กิจกรรมท้ายบท	33
บทที่ 4 กฎหมายท้องถิ่นจังหวัดนครสวรรค์เกี่ยวกับอาหารและที่พักบ้าน	35
การทำปลาสาม	35
แกงหน่อหวาย	37
ขนมแตกกล้วย	39
ขนมมวลแห้ว	40
กิจกรรมท้ายบท	42
บทที่ 5 กฎหมายท้องถิ่นจังหวัดนครสวรรค์เกี่ยวกับการประดิษฐ์กรรม	44
เทคโนโลยีและสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ	44
เครื่องปั้นดินเผาบ้านมอญ	44
การทอเสื่อกก	47

สารบัญ (ต่อ)

เนื้อเรื่อง	หน้า
ทอผ้าไทหนองสะแก	49
ทอผ้าไหมชุมตาบง	49
ผ้าทอไททรงดำบ้านวังหยา	50
ผ้าทอบ้านจันเสน	53
ลายผ้าทอบ้านจันเสน	55
ผ้าทอบ้านโปร่ง	56
ผ้าทอลาวครั้ง	57
กิจกรรมทำยบท	59
บทที่ 6 ภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดนครสวรรค์เกี่ยวกับศิลปะพื้นบ้าน	61
การเล่นกลองยาว	61
แสดงเพลงฉ่อยแม่ทองใบ จินดา	64
กิจกรรมทำยบท	67
บรรณานุกรม	69

บทที่ 1 ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

1. ภูมิปัญญาท้องถิ่น

1.1 ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น

จากความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่นคือ องค์ความรู้ของท้องถิ่นที่เกิดขึ้นจากสติปัญญาและความสามารถของคนในท้องถิ่นนั้น โดยมีกระบวนการสั่งสม สืบทอดมาเป็นเวลานานและมีการถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่งในท้องถิ่น เพื่อให้บุคคลใช้ในการแก้ปัญหาหรือดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม

1.2 ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ มีประมาณ 10 ประเภท คือ เกษตรกรรม อุตสาหกรรมและหัตถกรรม การแพทย์ไทย การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กองทุนและธุรกิจชุมชน สวัสดิการ ศิลปกรรม จัดการ ภาษาและวรรณกรรม ศาสนาและประเพณี ซึ่งภูมิปัญญาไทยที่ยังอนุรักษ์ไว้ให้อยู่คู่คนไทย เพราะต้องการให้คนรุ่นหลังได้ภาคภูมิใจในภูมิปัญญาของเราที่ยังคงอยู่

วิถีชีวิตใช้เรือพานักท่องเที่ยวชมบัวแดงในบึงบอระเพ็ด

1.3 คุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น

คุณค่าของภูมิปัญญาไทย หมายถึง ประโยชน์ และสำคัญของภูมิปัญญา ที่บรรพบุรุษไทย ได้สร้างสรรค์ และสืบทอดมาอย่างต่อเนื่อง จากอดีตสู่ปัจจุบัน ทำให้คนในชาติเกิดความรัก และความภาคภูมิใจที่จะร่วมแรงร่วมใจสืบสานต่อไปในอนาคต เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ สถาปัตยกรรม ประเพณีไทย การมีน้ำใจ ศักยภาพในการประสานผลประโยชน์ เป็นต้น ภูมิปัญญาไทย จึงมีคุณค่า กับทุกคน ภูมิปัญญาไทยสร้างความภาคภูมิใจ และศักดิ์ศรี เกียรติภูมิแก่คนไทย ใช้ศิลปะ ในการป้องกันตนเอง การใช้ภูมิปัญญาทาง ภาษาและวรรณกรรม โดยที่มีอักษรไทยเป็นของตนเองมา ตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย และวิวัฒนาการมาจนถึงปัจจุบัน วรรณกรรมไทยถือว่าเป็นวรรณกรรมที่มีความ ไพเราะ ได้สรรถรสครบทุกด้าน วรรณกรรมหลายเรื่องได้รับการแปลเป็นภาษาต่างประเทศหลายภาษา นอกจากนี้ยังมีด้านอาหาร อาหารไทยเป็นอาหารที่ปรุงง่าย พืชที่ใช้ประกอบอาหารส่วนใหญ่เป็น พืชสมุนไพร ที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น และราคาถูก มีคุณค่าทางโภชนาการ และยังป้องกันโรคได้หลายโรค เพราะส่วนประกอบส่วนใหญ่เป็นพืชสมุนไพร ในด้านหลักธรรมคำสอนทางศาสนาใช้กับวิถีชีวิตได้อย่าง เหมาะสม คนไทยส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ โดยนำหลักธรรมคำสอนของศาสนา มาปรับใช้ในวิถีชีวิต ได้อย่างเหมาะสม ทำให้คนไทยเป็นผู้อ่อนน้อมถ่อมตน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ประณีประนอม รักสงบ ใจเย็น มีความอดทน ให้อภัยแก่ผู้สำนึกผิด ดำรงวิถีชีวิตอย่างเรียบง่าย ปกติสุข ทำให้คนในชุมชนพึ่งพากันได้ สร้างความสมดุลระหว่างคนในสังคม และธรรมชาติได้อย่างยั่งยืน

ภูมิปัญญาไทยมีความเด่นชัดในเรื่องของการยอมรับนับถือ และให้ความสำคัญแก่คน สังคม และธรรมชาติอย่างยิ่ง มีเครื่องชี้ที่แสดงให้เห็นได้อย่างชัดเจนมากมาย เช่น ประเพณีไทย 12 เดือน ตลอดทั้งปี การเปลี่ยนแปลงย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามยุคตามสมัย

แต่กฎหมายไทย ก็สามารถปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับยุคสมัย เช่น การรู้จักนำเครื่องยนต์ มาติดตั้งกับเรือ ใส่ใบพัด เป็นหางเสือ ทำให้เรือสามารถแล่นได้เร็วขึ้น เรียกว่า เรือหางยาว การรู้จักทำ การเกษตรแบบผสมผสาน สามารถพลิกฟื้นคืนธรรมชาติให้ อุดมสมบูรณ์แทนสภาพเดิมที่ถูกทำลายไป การรู้จักออมเงิน สะสมทุนให้สมาชิกกู้ยืม ปลดเปลื้องหนี้สิน และจัดสวัสดิการแก่สมาชิก จนชุมชนมีความมั่นคง เข้มแข็ง สามารถช่วยตนเองได้หลายร้อยหมู่บ้านทั่วประเทศ เช่น กลุ่มออมทรัพย์ศิริวง จังหวัดนครศรีธรรมราช จัดในรูปกองทุนหมุนเวียนของชุมชน จนสามารถช่วยตนเองได้เมื่อป่าถูก ทำลายเพราะถูกตัดโค่น เพื่อปลูกพืชแบบเดี่ยว ตามกฎหมายสมัยใหม่ ที่หวังร้ายรวย แต่ในที่สุด ก็ขาดทุนและมีหนี้สิน สภาพแวดล้อมสูญเสียเกิดความแห้งแล้ง คนไทยจึงคิดปลูกป่า ที่กินได้ มีพืชสวน พืชป่าไม้ผล พืชสมุนไพร ซึ่งสามารถมีกินตลอดชีวิตเรียกว่า "วนเกษตร" บางพื้นที่ เมื่อป่า ชุมชนถูกทำลาย คนในชุมชนก็รวมตัวกัน เป็นกลุ่มรักษาป่า ร่วมกันสร้างระเบียบ กฎเกณฑ์กันเอง ให้ทุกคนถือปฏิบัติได้ สามารถรักษาป่าได้อย่างสมบูรณ์ดังเดิมเมื่อ ปะการังธรรมชาติถูกทำลาย ปลาไม่มีที่อยู่อาศัย ประชาชนสามารถสร้าง "อุหยม" ขึ้น เป็นปะการังเทียม ให้ปลาอาศัยวางไข่ และแพร่พันธุ์ ให้เจริญเติบโต มีจำนวนมากดังเดิมได้ ถือเป็นการใช้กฎหมายปรับปรุงประยุกต์ใช้ได้ตามยุคสมัย "ไรรูปาผสม" เป็นการทำเกษตรแบบผสมผสานที่พึ่งตนเองได้

กิจกรรมท้ายบทที่ 1

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนสามารถตอบคำถามจากเรื่องที่ได้ อ่านได้
2. นักเรียนสามารถสรุปความรู้จากเรื่องที่ได้ อ่านได้

ตอนที่ 1 ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

1. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความหมายว่าอย่างไร
.....
.....
2. การแบ่งประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดนครสวรรค์ แบ่งได้เป็นกี่ประเภท อะไรบ้าง
.....
.....
3. นักเรียนชอบภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดนครสวรรค์ประเภทใดมากที่สุด
.....
.....
4. นักเรียนเห็นว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดนครสวรรค์มีคุณค่าหรือไม่ เพราะเหตุใด
.....
.....
5. นักเรียนมีแนวทางอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างไรจงอธิบาย
.....
.....

ตอนที่ 2 ให้นักเรียนสรุปความรู้เกี่ยวกับการแบ่งประเภทภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดนครสวรรค์ในรูปแบบแผนภาพความคิด

.....

.....

.....

.....

.....

.....

บทที่ 2

สภาพทั่วไปของจังหวัดนครสวรรค์

ประวัติความเป็นมาจังหวัดนครสวรรค์

คำขวัญจังหวัดนครสวรรค์

นครสวรรค์มีชื่อปรากฏมาตั้งแต่ก่อนสุโขทัยเป็นราชธานี มีชื่อในศิลาจารึกของสุโขทัย โดยเรียกว่า เมืองพระบางมีคำขวัญประจำจังหวัดว่า “**เมืองสี่แคว แห่มังกร พักผ่อนบึงบอระเพ็ด ปลารสเด็ดปากน้ำโพ**”

เมืองสี่แคว เป็นต้นกำเนิดของแม่น้ำสายหลักของภาคกลาง นั่นคือ แม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งมาจากการไหลบรรจบกันของ แม่น้ำปิง แม่น้ำวัง จึงถูกเรียกอีกชื่อว่า เมืองสี่แคว

แห่มังกร ประเพณีแห่มังกรนครสวรรค์เทศกาลตรุษจีน

พักผ่อนบึงบอระเพ็ด เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงามที่สุดแห่งหนึ่งในประเทศไทย

ปลารสเด็ดปากน้ำโพ ปลาสด ๆ จากแม่น้ำปิง แม่น้ำน่าน แม่น้ำเจ้าพระยา

มาทำเป็นเมนูอาหารน่าทานมากมาย ปลานึ่ง แป๊ะชะ ทอดมันปลากราย

ลูกชิ้นปลากราย ก็เป็นอาหารขึ้นชื่อของจังหวัด

ตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดรูปวิมาน

หมายถึง ตามคติทางศาสนาที่เชื่อกันมาว่าบนสวรรค์นั้นที่เป็นอยู่ของเหล่าเทพทั้งหลาย และผู้มีบุญมากเท่านั้น จะได้ไปบังเกิดในสวรรค์ มีวิมานเป็นที่สถิตอย่างสุขสบาย เมื่อจังหวัดนี้ชื่อว่า นครสวรรค์ แปลว่าเมืองของชาวนครสวรรค์ จึงได้นำเอา วิมาน มาเป็นสัญลักษณ์ของเมืองนี้ จังหวัดนครสวรรค์ ใช้อักษรย่อว่า นว.

ธงประจำจังหวัด

ดอกไม้และต้นไม้ประจำจังหวัดนครสวรรค์
ชื่อพรรณไม้ เสลา
ชื่อดอกไม้ ดอกเสลา

นครสวรรค์ เป็นเมืองโบราณซึ่งสันนิษฐานว่าตั้งขึ้นในสมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี โดยมีปรากฏชื่อ ในศิลาจารึกเรียกว่า **เมืองพระบาง** เป็นเมืองหน้าด่านสำคัญในการทำศึกสงครามมาทุกสมัย ตั้งแต่สมัย กรุงสุโขทัย กรุงธนบุรี จนถึงกรุงรัตนโกสินทร์ ตัวเมืองดั้งเดิมตั้งอยู่บริเวณเชิงเขาขาด (เข้าฤๅษี) จรดวัดหัวเมือง (วัดนครสวรรค์) ยังมีเชิงเนินดินเป็นแนวปรากฏอยู่ **เมืองพระบาง** ต่อมาได้เปลี่ยนเป็น **เมืองขอนตะวัน** เพราะตัวเมืองตั้งอยู่บนฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา และหันหน้าเมืองไปทางแม่น้ำซึ่งอยู่ทางทิศตะวันออก ทำให้แสงอาทิตย์ส่องเข้าหน้าเมืองตลอดเวลา แต่ภายหลังได้เปลี่ยนเป็น **เมืองนครสวรรค์** เป็นศุภนิมิตอันดี **นครสวรรค์** มีชื่อเรียกเป็นที่รู้จัก

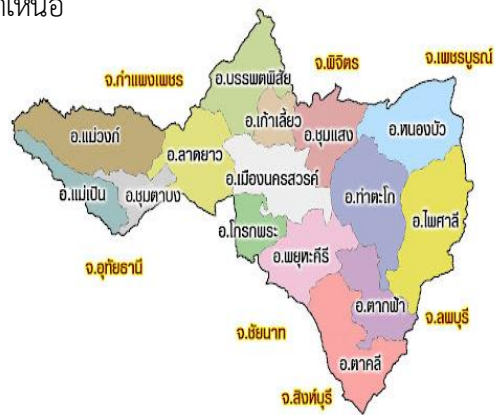
แพร่หลายมาแต่เดิมว่า **ปากน้ำโพ** โดยปรากฏเรียกกันมา ตั้งแต่ในสมัยกรุงศรีอยุธยา ตามประวัติศาสตร์ในคราวที่พระเจ้าหงสาวดีบุเรงนองยกทัพมาตีกรุงศรีอยุธยา

ครั้งสมัยสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ กองทัพเรือจากกรุงศรีอยุธยาได้ยกไปรับทัพข้าศึกที่ **ปากน้ำโพ** แต่ต้านทัพ ข้าศึกไม่ไหว จึงล่าถอยกลับไป ที่มาของคำว่า **ปากน้ำโพ** สันนิษฐานได้ 2 ประการ คือ อาจมาจากคำว่า **ปากน้ำไหล** เพราะเป็นที่ปากน้ำปึง ยม และน่าน มาไหลรวมกันเป็น **ต้นแม่น้ำเจ้าพระยา** หรืออีกประการหนึ่ง คือ มีต้นโพธิ์ ขนาดใหญ่อยู่ตรงปากน้ำในบริเวณวัดโพธิ์ ซึ่งเป็นที่ ตั้งศาลเจ้าพ่อกววนอุในปัจจุบัน จึงเรียกกันว่า **ปากน้ำโพธิ์** ก็อาจเป็นไปได้ ในสมัย **พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช** ได้ทรงนำพระพุทธรูปชื่อ **พระบาง** มาค้างไว้ที่ เมืองนี้ ต่อมาไทยรบทัพจับศึกกับพม่าและปราบหัวเมืองฝ่ายเหนือที่แข็งเมืองยกมาตีกรุงศรีอยุธยา และตอนต้นกรุงเทพฯ กองทัพไทยได้ยกเคลื่อนที่ขึ้นมาเลือนครสวรรค์ (ที่เคยเป็นโรงทหารเก่าหลัง โรงเหล้า ปัจจุบัน) เป็นที่ตั้งทัพหลวงแล้วดัดแปลงชุดคูประตูหอรบ จากตะวันตกตลาดสะพานดำไป บ้านสันคูไปถึง ทุ่งสันคูเดี๋ยวนี้ ยังปรากฏแนวคูอยู่ เมื่อข้าศึกยกลงมาจากทุ่งหนองเบน หนองสังข์ สลกบาตร และตะวันออก เฉียงใต้ของลาดยาวมาเหนือทุ่งสันคู เมื่อฤดูแล้งเป็นที่ดอนขาดน้ำ ถ้าฝนตก น้ำก็หลากเข้ามาอย่างแรงท่วม ข้าศึก ทัพไทยยกทัพตีตลบหลัง พม่าวิ่งหนีผ่านช่องเขานี้จึงได้ชื่อว่า **เขาช่องขาด** มาจนบัดนี้

ลักษณะทางกายภาพ

1. ที่ตั้ง ขนาดพื้นที่และอาณาเขตการปกครอง

จังหวัดนครสวรรค์ เป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ในภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย ตั้งอยู่ประมาณละติจูดที่ 15.5-16.7 องศาเหนือ และลองจิจูดที่ 99.7-100.4 องศาตะวันออก ระยะทางจากกรุงเทพฯ ถึงจังหวัดนครสวรรค์ ตามเส้นทางหลวงสายพหลโยธิน (สายที่ 1) 237 กิโลเมตร หรือระยะทางตามทางรถไฟ 250 กิโลเมตร พื้นที่อยู่สูงจากระดับน้ำทะเล 30 เมตร พื้นที่ของจังหวัด 9,597.677 ตารางกิโลเมตร หรือ 5,998,548 ไร่ มากเป็นอันดับ 9 ของภาคเหนือ

แผนที่ที่ตั้งแสดงอาณาเขตอำเภอในจังหวัด

2. ที่ตั้ง และอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดต่างๆ

ทิศเหนือ ติดต่อกับ อำเภอปางศิลาทอง อำเภอขามเฒ่าอำเภอลำลูกขันอำเภอวังสามหมอ จังหวัดกำแพงเพชร อำเภอเมืองน่าน อำเภอโพธารณะ อำเภอบางมูลนาก อำเภอดงเจริญ จังหวัดพิจิตร

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ อำเภอชนแดน อำเภอเมืองสามพันธ์ อำเภอวิเชียรบุรีจังหวัดเพชรบูรณ์ อำเภอโคกเจริญ อำเภอหนองม่วง จังหวัดลพบุรี

ทิศใต้ ติดต่อกับ อำเภอบึงสามพัน จังหวัดสิงห์บุรี อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี
อำเภอสรรพยา อำเภอมโนรมย์ อำเภอเมืองชัยนาท จังหวัดชัยนาท

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ อำเภอเมืองอุทัยธานี อำเภอทัพทัน อำเภอสว่างอารมณ์อำเภอลาน
สัก อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานีอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก

3. ลักษณะภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิศาสตร์โดยทั่วไป ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มเหมาะแก่การเกษตร เป็นที่ราบประมาณ 3 ใน 4 ของพื้นที่จังหวัด มีแม่น้ำสายสำคัญคือ แม่น้ำปิง แม่น้ำยม และ แม่น้ำน่าน ไหลมารวมกันเป็นแม่น้ำเจ้าพระยา ผ่านช่วงกลางของจังหวัด และมีเพียง 6 อำเภอที่ตั้งอยู่บนแม่น้ำสายหลัก สภาพภูมิประเทศ ทางด้านทิศตะวันตกของจังหวัด มีภูเขาสลับซับซ้อนและเป็นป่าทึบในเขตอำเภอลาดยาว อำเภอแม่वंก์อำเภอแม่เป็นและอำเภอชุมตาบง พื้นที่ป่าของจังหวัดเป็นสภาพป่าที่เชื่อมโยงติดต่อกับป่าห้วยขาแข้งของจังหวัด อุทัยธานีในสวนทางใต้ของอำเภอแม่वंก์มีส่วนตอนบนของอำเภอแม่वंก์และอำเภอลาดยาวเป็นส่วนติดต่อกับ ป่าทึบของจังหวัดตากที่เชื่อมโยงไปถึงป่าทุ่งใหญ่นเรศวรของจังหวัดกาญจนบุรีส่วนด้านตะวันออกของจังหวัด อำเภอหนองบัวและอำเภอไพศาลี เป็นพื้นที่ราบลาดเทติดต่อกับเทือกเขาเพชรบูรณ์

มหาวิทยาลัย

สุโขทัยธรรมมาธิราช

4. สภาพเศรษฐกิจ

โครงสร้างทางเศรษฐกิจของจังหวัด

ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดนครสวรรค์ ณ ราคาปีปัจจุบัน ในปี พ.ศ. 2562 มีจำนวน 117,685 ล้านบาท มากเป็นลำดับ 3 ในภาคเหนือ (17จังหวัด) และเป็นลำดับ 24 ของประเทศ เพิ่มขึ้นจำนวน 919 ล้านบาทจากปี พ.ศ. 2561 จำนวน 116,766 ล้านบาท อัตราการเติบโต ทางเศรษฐกิจ (GDP แบบปริมาณลูกโซ่) ลดลงร้อยละ -0.43 ภาคเกษตรกรรมและภาคอุตสาหกรรมลดลง ภาคบริการเพิ่มขึ้น โดยสาขาเกษตรกรรม การป่าไม้ และการประมง ลดลง -1,003 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ -2.71 ภาคอุตสาหกรรมลดลงจำนวน -42 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ -0.18 ภาคบริการเพิ่มขึ้นจำนวน 1,964 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 3.51 ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดต่อคนจำนวน 126,679 บาทต่อคน มากเป็น ลำดับ 5 ในภาคเหนือ และเป็นลำดับ 32 ของประเทศเพิ่มขึ้นจำนวน 2,154 บาท (จากปี พ.ศ. 2561 จำนวน 124,525 บาท) สาขาอุตสาหกรรม ที่สำคัญของจังหวัดนครสวรรค์ 5 ลำดับแรก ในปี พ.ศ. 2562 ได้แก่ เกษตรกรรม การป่าไม้ และการประมง การผลิต การขายส่งและการขายปลีก การซ่อมยานยนต์และจักรยานยนต์ การศึกษา และกิจกรรมทางการเงินและการประกันภัย โดยมีมูลค่ารวม 89,627 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 76.16 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดทั้งหมด

กิจกรรมท้ายบทที่ 2

ความรู้เกี่ยวกับสภาพทั่วไปของจังหวัดนครสวรรค์

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนสามารถตอบคำถามจากเรื่องที่ได้
2. นักเรียนสามารถสรุปความรู้จากเรื่องที่ได้

ตอนที่ 1 ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

1. นักเรียนประทับใจประวัติความเป็นมาของจังหวัดนครสวรรค์ในเรื่องใด
.....
.....
2. ประชากรในจังหวัดนครสวรรค์ประกอบอาชีพใดเป็นส่วนใหญ่เป็นเพราะเหตุใด
.....
.....
3. ดอกไม้และต้นไม้ประจำจังหวัดนครสวรรค์คืออะไร
.....
.....
4. ตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดนครสวรรค์มีความหมายว่าอย่างไร
.....
.....
5. จงสรุปความรู้ที่ได้จากเรื่อง ความรู้เกี่ยวกับสภาพทั่วไปของจังหวัดนครสวรรค์
.....
.....

ตอนที่ 2 จงเขียนคำขวัญของจังหวัดนครสวรรค์ให้ถูกต้อง

.....
.....

บทที่ 3

ภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดนครสวรรค์เกี่ยวกับประเพณีและพิธีกรรม

ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับประเพณีและพิธีกรรมในจังหวัดนครสวรรค์

1. พิธีทำขวัญข้าว การทำขวัญแม่โพสพ

การทำขวัญข้าว เป็นการสร้างขวัญและกำลังใจให้กับชาวนาให้รู้ว่า การทำนาปลูกข้าวของตนเองนั้น จะไม่สูญเปล่า เพราะพระแม่โพสพจะเป็นผู้ดูแล และเมื่อมีการเกี่ยวข้าวชาวบ้านก็จะมาช่วยกันเกี่ยวข้าว เป็นการสร้างความสมัครสมานสามัคคีและที่สุดคือการสร้างความสุข เชื่อว่าถ้าได้ทำขวัญข้าวและถ้าพระแม่โพสพได้รับเครื่องสังเวยแล้ว จะไม่ทำให้เมล็ดข้าวล้ม หนอนไม่มาก่อวน ไม่มีสัตว์มากล้ากราย ได้ผลผลิตอุดมสมบูรณ์

แม่โพสพเป็นวิญญาณของข้าว ฉะนั้นจึงเกิดความเคารพยำเกรง และต้องการที่จะแสดงความกตัญญูต่อกษัตริย์ต่อแม่โพสพ จึงมีการบวงสรวงบูชาแม่โพสพขึ้น นอกจากนั้นชาวนายังเชื่อว่าข้าวมี "ขวัญ" สิ่งสถิตย์อยู่ประจำไม่หลีกหนีไปไหน การที่ข้าวมีขวัญสิงอยู่จะทำให้ต้นข้าวงอกงามสมบูรณ์ให้ผลผลิตสูง และไม่มีโรคภัยเบียดเบียนหรือเฉาแห้งตาย ประเพณีทำขวัญข้าว ทำกันทุกท้องที่และแทบทุกครัวเรือนที่มีการทำนา ทำแล้วอุ่นใจว่าเป็นสิริ มงคล ไม่ประสพภาวะอดอยาก ทำนาได้ผล มีข้าวกินตลอดปี เพราะแม่โพสพจะประทานความสมบูรณ์พูนสุข ให้ ทั้งอ้อมใจที่ได้สืบทอดประเพณีของบรรพบุรุษ จริงอยู่ประเพณีดังกล่าว หากมองด้วยทัศนวิทาศาสตร์ อาจเห็นเป็นเรื่องเหลวไหล แต่หากมองให้ลึกก็ให้คุณค่าทางใจ

การทำขวัญข้าว เป็นประเพณีบวงสรวงแม่โพสพ ผู้เป็นวิญญาณแห่งข้าว โดยเชื่อว่าถ้าข้าวมีขวัญ สิ่งอยู่ประจำไม่หลีกไปไหน ต้นข้าวก็จะงอกงามสมบูรณ์ ให้ผลสูง ไม่มีโรคภัยเบียดเบียน หรือเฉาตาย ส่วนที่ เก็บเกี่ยวขึ้นสู่ยุ้งฉางแล้ว แม้จะจำหน่ายขายหรือกินก็สิ้นเปลืองไปน้อยที่สุด ชาวบ้านในสมัยก่อนเชื่อกันว่า แม่โพสพเป็นวิญญาณของข้าว ฉะนั้นจึงเกิดความเคารพยำเกรง และต้องการที่จะแสดงความกตัญญูต่อแม่โพสพ จึงมีการบวงสรวงบูชาแม่โพสพขึ้น นอกจากนั้นชาวบ้านยังเชื่อว่าข้าวมี "ขวัญ" สิ่งสถิตอยู่ประจำไม่หลีกหนีไปไหน การที่ข้าวมีขวัญสิ่งอยู่จะทำให้ต้นข้าวงอกงามสมบูรณ์ ให้ผลผลิตสูง และไม่มีโรคภัยเบียดเบียนหรือ เฉาแห้งตาย มรดกภูมิปัญญาปราชญ์ชาวบ้าน เรื่องการทำขวัญท้องข้าว

เชื่อว่าถ้าได้ทำขวัญข้าว และถ้าพระแม่โพสพได้รับเครื่องสังเวยแล้ว ไม่ทำให้เมล็ดข้าวล้ม หนอน สัตว์ต่าง ๆ มากล้ำกราย ได้ผลผลิตอุดมสมบูรณ์ ตลอดจนถวายแก่พระสงฆ์เมื่อข้าวนำสุกดีแล้ว นิยมกำหนดวันพฤหัสบดีหรือวันศุกร์เป็นวันทำขวัญท้องข้าว

เป็นบทหรือประกอบพิธีทำขวัญข้าวของชาวนาในแต่ละท้องถิ่นเรียกแตกต่างกันไป ภาคเหนือเรียกว่า คำสู่ขวัญข้าว ภาคกลางและภาคใต้เรียกว่า บททำขวัญข้าว ชาวนาในแต่ละภาคประกอบพิธีทำขวัญ ข้าวไม่พร้อมกัน แต่ที่พบว่ามึลักษณะคล้ายกันคือ การทำขวัญข้าวตอนข้าวตั้งท้อง และ การทำขวัญข้าวตอนชน ข้าวขึ้นยุ้งแล้ว

บททำขวัญข้าวมีทั้งลักษณะที่คล้ายกันและแตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่น ส่วนที่คล้ายคลึงกัน ก็คือ ส่วนที่กล่าวเชิญขวัญหรือเรียกขวัญ ส่วนนี้จะเป็นส่วนที่เรียกขวัญแม่โพสพ และอีกส่วนหนึ่งคือ ส่วนที่เป็น การขอพรหรือการขอร้องแม่โพสพ ส่วนนี้เป็นส่วนที่แสดงถึงความปรารถนาของชาวนาที่ต้องการให้ขวัญข้าว หรือแม่โพสพ ตลบันดาลในสิ่งที่เขาต้องการ ส่วนเนื้อหาที่แตกต่างกันไปบ้างในแต่ละท้องถิ่น น่าจะเป็นสิ่งที่มี เฉพาะในท้องถิ่นนั้นๆ เช่น ชื่อพันธุ์ข้าวพื้นเมืองที่มีประจำถิ่น หรือตำนานเกี่ยวกับข้าวหรือแม่โพสพที่เป็นเรื่อง เล่าที่รับรู้กันในท้องถิ่นนั้นๆ เป็นต้น

บททำขวัญข้าว มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของคนไทยที่มีอาชีพเกษตรกรรมมาอย่างยาวนาน แสดงให้เห็นถึงความอ่อนน้อม ความเคารพนบน้อมข้าวในฐานะที่เป็นผู้มีพระคุณและมีบทบาทสำคัญ ในการเป็นบันทึกความรู้หรือภูมิปัญญาชาวบ้าน 4 ประการ คือ เป็นบันทึกความรู้ชื่อพันธุ์ข้าวในแต่ละถิ่นเป็นบันทึก ความรู้ด้านการประกอบพิธีทำขวัญข้าว เป็นบันทึกความเชื่อของชาวนา และเป็นบันทึก แสดงขั้นตอนต่าง ๆ ของการทำนา

ขั้นตอน วิธีทำขวัญท้องข้าว

การทำขวัญท้องข้าวจะเลือกในช่วงที่ข้าวกำลังตั้งท้อง ใกล้ออกรวง และนิยมเลือกวันศุกร์เป็น

▪ วันประกอบพิธี

การจัดเตรียมอุปกรณ์

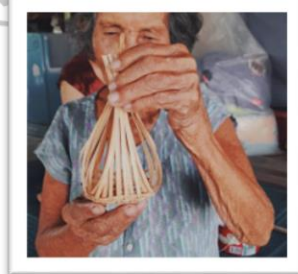
1. เลือกต้นไผ่เพื่อตัดนำมาเหลาเป็นธง โดยเลือกต้นที่ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางที่ไม่เกิน 1 นิ้ว

2. รีดแขนงกิ่งไม้ที่ไม่ต้องการออก และตัดให้เหลือความยาว ประมาณ 2-2.5 เมตร

3. การทำธง ตัดผ้าสีเป็นรูปสี่เหลี่ยม นำผ้าขาวมาตัดเป็นรูปสามเหลี่ยมเพื่อตัดเป็นชายธง
นำมาเย็บติดกับแกนไม้ไผ่

4. ทำการสานชะลอมขนาดเล็ก โดยใช้ตอกไม้ไผ่ ขนาดความยาวประมาณ 50 เซนติเมตร
มาสานเป็นลายขัด และรวบด้านปลายทั้งสี่ด้านเข้าด้วยกัน มัดด้วยเชือกให้แน่น

5. จัดเตรียมเครื่องเซ่นไหว้ ขนาดพอดีคำสำหรับทำพิธี ประกอบด้วย-กล้วย อ้อย
ส้ม พลูยาสูบ และผอยเปลือกไม้ นำไปใส่ชะลอมที่สานไว้

6. นำอุปกรณ์ หวี แป้งฝุ่น และเครื่องเซ่นไหว้
แม่โพศพ ไปยังคันทนาที่ข้าวกำลังตั้งท้อง
ทำการปักคันทง ริมคันทนา และแขวนชะลอม
เครื่องเซ่นไหว้ไว้ที่กลางคันทนา

7. ผู้ทำพิธีกล่าวคำทำขวัญแม่โพสพ โดยมีบท ดังนี้

ศรี ศรี วันนีวันดี เป็นศรีวัน พญาวัน ลูกจะขอทำขวัญ
แม่โพสพแม่่นพบุรี

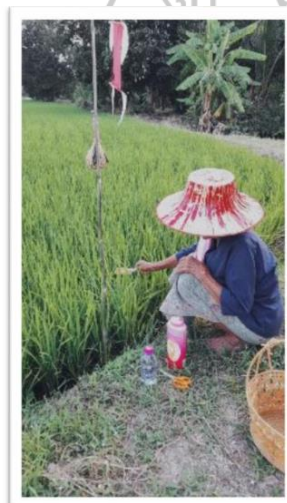
แม่จันทวี แม่ศรี ศักดา มาเถิดมาแม่มา มาในวันนี้
มารับเครื่องจิ้งหรีด

แม่ก็จวนตั้งครรภ์อยากเปรี้ยว อยากหวานทุกเวลา
หมาก พลู ปูน ยา

หามาให้ไม่น้อยทั้งกล้วยทั้งอ้อย ฉันก็มีมา ให้แม่ยาว
วันละศอก

ให้แม่อกวันละวา ให้แตกกาบอย่าง กับอ้อ ให้แตกกอ
อย่างกับอ้อย

ให้รวงแม่ย่อยอย่างกับพวงมาลัย นะขวัญ เอ๊ย.ย.ย.ย

8. เมื่อก้าวเสร็จ นำหวีมาทำท่าหวีที่ใบข้าว ใช้กรรไกรตัดแต่งใบข้าว และเทแป้งฝุ่นตามใบข้าวที่อยู่ตรงหน้า เปรียบเหมือนการแต่งตัวให้แม่โพสพ นั่นเอง

2. ประเพณีแห่หน้าโคโบราณ

การขี่ม้าแห่หน้าประเพณีแห่หน้าโคโบราณ

ภูมิปัญญาประเพณีแห่นาคโบราณ

งานประเพณีแห่นาคขี้ม้า เกิดขึ้นที่บ้านอ่างทอง หมู่ที่ 3 ตำบลอ่างทอง อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ การแห่นาคโบราณนี้จะใช้ชาวบ้านจำนวนมาก ประมาณ 8-10 คนต่อการแห่นาค ด้วยม้าที่ประดิษฐ์ขึ้นด้วยวัสดุธรรมชาติ เช่น หญ้าคา หญ้าแฝก ไม้ไผ่ เป็นต้น ช่วยกันหามขึ้นและแห่นาคโบราณตามหมู่บ้านของตนเอง เมื่อถึงบ้านคนผู้สูงอายุก็จะนำพ่อนาคลงจากหลังม้าประดิษฐ์ เพื่อนำไปขอขมาในการอุปสมบท ประเพณีนี้เกิดขึ้นเมื่อประมาณ 100 ปีมาแล้ว และยังคงสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบันนี้

ผู้ที่เริ่มต้นนำประเพณีแห่นาคโบราณนี้เข้ามา

1. ปู่ดำ พลีสัตย์ ภูมิปัญญาในการทำม้าประดิษฐ์ขึ้นด้วยวัสดุธรรมชาติ คือ นางคำวังก์ แพงผลบุตร หลาน ซึ่งประเพณีนี้ยังคงสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน
2. ปู่อ่อง พลีสัตย์ ปัจจุบันท่านได้เสียชีวิตไปแล้ว เมื่อปี พ.ศ. 2517 ตอนนั้นอายุ 87 ปี ดังนั้นงานประเพณีขี้ม้าแห่นาคโบราณนี้มีการสืบทอดกันมาไม่ต่ำกว่า 80 ปี

ความเป็นมาของการแห่นาค

ชุมชนตำบลอ่างทอง มีจำนวนของผู้สูงอายุมากขึ้น ในตำบลมีอย่างต่อเนื่องแต่ผู้สูงอายุเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถและมากด้วยประสบการณ์ จึงถือได้ว่าเป็น “คลังปัญญาของชุมชน” การที่จะนำความรู้/ภูมิปัญญาที่อยู่ในตัวผู้สูงอายุมาทำการถ่ายทอด เพื่อมิให้สูญหายไปจากวิถีชีวิตของคนในชุมชน จึงถือว่ามีสำคัญเป็นอย่างยิ่ง

ซึ่งในสมัยก่อนชุมชนบ้านอ่างทอง จะจัดทำไม้ไผ่ที่ตกแต่งอย่างสวยงามเพื่อใช้สำหรับแห่นาคไปอุปสมบท ซึ่งเป็นประเพณีที่สืบทอดกันมานานกว่า 100 ปี และยังเป็นอัตลักษณ์ประจำชมรม TO BE NUMBER ONE ชุมชนบ้านอ่างทอง อีกด้วย **สิ่งที่ชุมชนตำบลอ่างทองทำ** เพื่อให้ผู้สูงอายุได้ถ่ายทอดภูมิปัญญาการจัดทำผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่ (ไม้ไผ่ฝ่) เป็นการสืบทอดประเพณีวัฒนธรรมที่ดั้งเดิม รวมถึงการสร้างสัมพันธ์ภาพให้ชุมชน

การประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ให้ชุมชน เพื่อการสร้างการตลาด การสร้างงานสร้างอาชีพให้กับชุมชน (ผลิตภัณฑ์จากวัสดุธรรมชาติ)

ขั้นตอน การประดิษฐ์ไม้

วัตถุดิบ

ไม้ไผ่ (ถ้าเป็นไผ่สีสุกจะมีคุณภาพดี)

อุปกรณ์

มีดจักตอก กล้วยแฝก/กล้วยคา ฟ้า กระดาษอังกฤษ กระดาษขาว ไหมพรม ฟ้าขาวม้า เข็ม ด้าย กาว เชือกไนลอน กาว กรรไกร

กระบวนการ/ขั้นตอน การประดิษฐ์ไม้

1. การทำโครงร่างของตัวไม้

- ตัดไม้ไผ่ทั้งลำยาวประมาณ 4 เมตร จำนวน 2 ท่อน (ใช้สำหรับทำเป็นคานหาม)
- ตัดไม้ไผ่ทั้งลำยาวประมาณ 80 เซนติเมตร จำนวน 2 ท่อน (ใช้สำหรับยึดขาม้า)
- ตัดไม้ไผ่ทั้งลำยาวประมาณ 40 เซนติเมตร จำนวน 4 ท่อน (สำหรับทำขาม้า)
- ตัดไม้ไผ่ทั้งลำยาวประมาณ 50 เซนติเมตร จำนวน 1 ท่อน (สำหรับทำตัวขาม้า)

- ตัดไม้ไผ่ลำเล็ก ๆ ที่มีแขนงแยกออกมา ยาวประมาณ 80 เซนติเมตร (สำหรับทำคอกม้า)
- ไม้ไผ่ผ่าซีก ขนาดประมาณ 2 นิ้ว ยาวประมาณ 70 เซนติเมตร (สำหรับทำแผงคอกของม้า)
- ไม้ไผ่ผ่าซีก ขนาดประมาณ 2 นิ้ว ยาวประมาณ 30 เซนติเมตร (สำหรับทำหน้าส่วนจมูกม้า)
- ไม้ตอกยาวพอประมาณใช้สำหรับผูกมัดยึดลำตัวม้าและส่วนต่าง ๆ

2. การประกอบตัวม้า

ใช้หญ้าแฝก/หญ้าคา เป็นมัดโดยการหุ้มโครงไม้ไผ่ (ตัวม้า) ทำให้แลดูเป็นส่วนหนึ่งของเนื้อม้า/ กล้ามเนื้อ โดยให้เหมาะสมกับขนาดตัวของม้า และอาจใช้ใบตองแห้งมาเสริมในบางส่วนของตัวม้าทำให้แลดู มีเนื้อของม้า ที่สมบูรณ์

3. การตกแต่งตัวม้า

ใช้ผ้าหุ้มตัวม้า (เดิมเป็นหญ้าแฝก/หญ้าคา) เย็บติดให้สวยงาม ตกแต่งอาณาม้าด้วยผ้าขาวม้า ติด กระดาษสีที่เป็นรูปร่างต่าง ๆ ให้สวยงาม ติดหาง-ผมม้าที่ทำจากเชือกไนลอนอ่อนถักเป็นเปีย ไม้ไผ่ตกแต่งเป็น บังเทียน ตกแต่งตาม้า หูม้า ด้วยกระดาษเสริมโครงไม้ไผ่ ตกแต่งเต้าร้างที่คอของม้า ตกแต่งด้านหน้าของม้า ด้วย ก้านดอกไม้+เต้าร้าง และก้านดอกไม้+ดอกตะวั่นที่ตกแต่งก้านหลอดและแมงดา

4. การทำชฎา

ใช้ดอกไม้ไฟสานแบบลายชะลอมครึ่งใบ ตกแต่งด้วยกระดาษลวดลายต่าง ๆ ยอดบนประดับด้วยก้าน ดอกไม้ดอกตะวันที่ตกแต่งก้านหลอดและแมงดา จำนวน 4 ก้าน

ข้อพึงระวัง

การตัดกระดาษให้เป็นลวดลายให้พึงระวังอย่าตัดจนขาดจนเสียรูปร่าง ช่วงการตกแต่งควรแขวนไว้ที่สูง เพราะถือว่า “ชฎา” คือของสูงอย่างหนึ่ง

3. ประเพณีทอดกฐิน

กฐิน

เป็นศัพท์บาลี แปลตามศัพท์ว่า ไม้สะดึง คือ “กรอบไม้” หรือ “ไม้แบบ” สำหรับชิงผ้าที่จะเย็บเป็น จีวรในสมัยโบราณ ซึ่งผ้าที่เย็บ สำเร็จจากกฐินหรือไม้สะดึงแบบนี้ เรียกว่า ผ้ากฐิน (ผ้าเย็บจากไม้แบบ)

การทอดกฐิน นับเป็นพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาที่สำคัญอย่างหนึ่ง ซึ่งมีช่วงเวลาจำกัดเพียงปีละ 1 เดือน คือ ระหว่าง แรม 1 ค่ำ เดือน 11 ถึง ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 12 เท่านั้น ระยะเวลานี้เรียกว่า กฐินกาล คือ ระยะเวลาทอดกฐิน หรือ เทศกาลทอดกฐิน

ความเป็นมาของกฐิน

ภิกษุชาวเมืองปาไลรัฐ 30 รูป ได้เดินทาง เพื่อมาเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้า ณ วัดเชตวันมหาวิหาร เมืองสาวัตถี แต่ยังไม่ทันถึงเมืองสาวัตถี ก็ถึงวันเข้าพรรษาเสียก่อน พระสงฆ์ทั้ง 30 รูป จึงต้องจำพรรษา ณ เมืองสาเกตในระหว่างทาง พอออกพรรษา แล้ว ภิกษุเหล่านั้นจึงได้ออกเดินทางมาเข้าเฝ้าพระศาสดาด้วยความยากลำบาก เพราะฝนยัง ตกชุกอยู่ เมื่อเดินทางถึงวัดพระเชตวัน พระพุทธเจ้าได้ตรัสถามถึงความเป็นอยู่และ การเดินทาง เมื่อทราบความลำบากนั้นจึงทรง อนุญาตให้ภิกษุผู้จำพรรษาครบถ้วนไตรมาส สามารถรับผ้ากฐินได้ และภิกษุผู้ได้กรานกฐิน ได้อานิสงส์ 5 ประการ ภายในเวลาอานิสงส์ กฐิน (นับจากวันที่รับกฐินจนถึงวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 4) คือ ไปไหนไม่ต้องบอกลา ไม่ต้องถือไตรจีวรไปครบสำรับสาม ผืน ฉันทคุณโภชนะได้ (รับนิมนต์ที่เขา นิมนต์โดยออกชื่อโภชนะฉันได้) เก็บอธิเรกจีวรไว้ได้โดยที่ยังมีได้ วิกัปป์ และอธิฐานโดยไม่ต้องอาบัติ จีวรลาภอันเกิดขึ้น จักได้แก่ภิกษุผู้ได้ กรานกฐินแล้ว

ประเภทของกฐิน

การทำบุญทอดกฐินในประเทศไทยเราได้แบ่งกฐินออกเป็น 2 ประเภท คือ กฐินหลวง และกฐินราษฎร์

กฐินหลวง

กฐินหลวง ได้แก่ กฐินที่ทำ พิธีทอดถวายแด่พระสงฆ์ที่อยู่จำ พรรษา ณ พระอาราม หลวงแห่งใดแห่งหนึ่งซึ่งมีอยู่ 3 ประเภท คือ กฐินเสด็จพระราชดำเนิน เป็นกฐินหลวงที่พระแผ่นดินเสด็จไปพระราชทาน ถวายด้วยพระองค์เอง หรือทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ผู้แทนพระองค์ไป ทอดถวายแทน

กฐินต้น เป็นกฐินส่วนพระองค์ที่พระเจ้าแผ่นดินเสด็จพระราชดำเนินไปทอด พระราชทานแก่ วัดใด วัดหนึ่งซึ่งอาจเป็นวัดหลวงหรือวัดราษฎร์ก็ได้ กฐินพระราชทาน เป็นกฐินหลวงที่โปรดพระราชทาน ให้แก่หน่วยงานข้าราชการ คฤหบดี พ่อค้า และประชาชนผู้กราบบังคมทูลขอพระราชทานผ้ากฐินนำไปทอด ถวาย ณ พระอารามหลวง แห่งใดแห่ง

กฐินราษฎร์

กฐินราษฎร์ ได้แก่ กฐินที่ราษฎร์ผู้มีจิตศรัทธาทั้งหลายจัดนำไปทอดถวาย ณ วัดราษฎร์ทั่วไป กฐินราษฎร์นี้นิยมแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ มหากฐิน เป็นกฐินที่นิยมจัดเครื่องบริวารกฐินต่าง ๆ มากมาย

จุลกฐิน เป็นกฐินน้อยหรือกฐินรีบด่วนเพราะมีเวลาจัดเตรียมการน้อย มีกฐิน พิเศษอีกชนิดหนึ่งเรียกว่า จุลกฐิน เป็นงานที่มีพิธีมาก ถือกันว่ามาแต่ โบราณว่ามีอาณิสสงฆ์มากยิ่งนัก วิธีทำ นั้น คือเก็บฝ้ายมากรอเป็นด้าย และทอ ให้แล้วเสร็จเป็นผืนผ้าในวันเดียวกัน และนำไปทอดในวันนั้น กฐินชนิดนี้ ต้องทำแข่งกับเวลา มีผู้ทำ หลายคน แบ่งกันเป็นหน้าที่ ๆ ไป ในปัจจุบันนี้ ไม่ค่อยนิยมทำ

เครื่องกฐิน

ผ้าไตรครอง (กฐิน), บาตร พร้อมอัฐบริวาร, ตาลปัตร, ย่าม, สัปทน, ที่นอน, หมอน, เสื่อ, มุ้ง, ผ้าห่ม, ผ้าเช็ดตัว, รม, ปิ่นโต, รองเท้า, กาดัมน้ำ, กระโถน, กานวม-ถ้วยชา, จานข้าวช้อนส้อม, พานแว่นฟ้า, ครอบไตร, ธงมัจฉาจรเข้, ไม้กราบ, เทียนปาฏิโมกข์, ชุดถังผ้าป่า, สบง, ชะนี, อาสนะ, ชุดเครื่องโยธา, กระตักน้ำ, หม้อหุงข้าว, เต้า, กระทะ, ช้อนส้อม, เข็มน้ำ

คำกล่าวถวายกฐิน

คำกล่าวถวายผ้ากฐิน

นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมา สัมพุทฺธัสสะ (3 จบ)

อิมฺมิ มัง มะยัง ภันเต สะปะริวารัง กะฐินะ จีวะระทุสสัง

สังฆัสสะ โอนฺโณชะยามะ สาธุ โน ภันเต สังโฆ อิมัง

สะปะริวารัง กะฐินะจีวะระทุสสัง ปะฏิคคัณหตุ ปะฏิคคะ

เหตตะวา จะ อิมินา ทุสเสนะ กะฐินัง อัตถะรัตตุ อัมหากัง

ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ นิพพานายะจะฯ

คำกล่าวถวายผ้ากฐิน (ไทย)

ข้าแต่พระภิกษุสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย

ขอน้อมถวาย ผ้าจีวรกฐิน พร้อมด้วยบริวารทั้งหลายเหล่านี้ แต่พระภิกษุสงฆ์

ขอพระภิกษุสงฆ์ จงรับ ผ้าจีวรกฐิน พร้อมด้วยบริวารทั้งหลายเหล่านี้ ครั้นรับแล้ว จงกรานกฐิน

ด้วยผ้าผืนนี้ เพื่อประโยชน์ เพื่อความสุข เพื่อมรรคผล นิพพาน แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย ตลอดกาลนานเทอญฯ

ธงกฐิน

ความหมายของธงกฐิน

ธงตะขาบ (โกรธ)

ธงตะขาบ เป็นเครื่องหมายแสดงว่าวัดนั้นมีผู้จองเป็นเจ้าของภาพกฐินแล้ว

ธงมัจฉา (หลง)

ธงมัจฉา เป็นตัวแทนของหญิงสาว ตามความเชื่ออันสืบมาจากการถวายผ้า

แต่พระภิกษุสงฆ์ จะส่งผลให้มีรูปโฉมที่งดงาม ส่งเสริมด้านเมตตามหานิยม

หากเป็นพ่อค้าแม่ขาย จะทำมาค้าคล่อง

ธงเต่า (สติปัญญา)

ชงเต่า ใช้ประดับเพื่อแจ้งว่าวัดนี้ได้ทอดกฐินเรียบร้อยแล้ว และชงเต่านี้จะถูกปลดลง ในวันเพ็ญเดือน 12 ซึ่งเป็นช่วงหมดฤดูกาลทอดกฐินนั่นเอง ตามความเชื่อ เต่ามีความหมายถึง อายุที่ยืน สุขภาพแข็งแรงปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ

4. ประเพณีบุญสลากภัต

1. ประวัติความเป็นมา

สลากภัต (บาลี: สลากภตต) เป็นศัพท์ที่พบในพระวินัยปิฎกเป็นชื่อเรียกวิธีถวายทานแด่พระสงฆ์ วิธีหนึ่งโดยการจับสลาก เพื่อแจกภัตตาหาร หรือปัจจัย วัตถุที่ได้รับจากผู้ศรัทธาเพื่ออนุเคราะห์ แก่ผู้ศรัทธาที่มีปัจจัยวัตถุจำกัด และไม่สามารถถวายแก่พระสงฆ์ทั้งหมดได้สลากภัตเป็นหลักการในทางพระวินัยที่วางไว้เพื่อสร้างจิตสำนึก

ความเท่าเทียมกันและสร้างความเป็นอันหนึ่งเดียวกันแก่คณะสงฆ์ เป็นการถวายโดยอุทิศให้แก่สงฆ์ โดยไม่มีการระบุเฉพาะเจาะจงว่าจะถวายรูปไหนแม้พระจะได้รับของที่ถวาย แต่รูปเดียวแต่ถือได้ว่าพระสงฆ์ที่มารับถวายเป็นพระที่ได้รับมอบหมายจากสงฆ์ นับเป็นสังฆทานที่สมบูรณ์ และที่มีอันนึ่งสูงมาก เพราะเท่ากับถวายกับพระสงฆ์ทั้งหมดในอารามนั้นที่มีสิทธิ์ได้เมื่อวัดใดจะจัดให้มี การถวายสลากภัตมีคหบดีผู้เป็นหัวหน้าก็จะกำหนดวันและหาเจ้าภาพด้วยวิธีการต่างๆ เช่นทำใบปิดใบปิดไว้หรือไปประกาศข่าวรื้อหาเจ้าภาพร่วมผู้ใดต้องการเป็นเจ้าภาพก็แจ้งชื่อไว้ครั้นถึงวันกำหนดผู้เป็นเจ้าภาพก็จะมีการเตรียมสำรับกับข้าวและเครื่องไทยทานตามกำลังของตน

1. การประกวดสำหรับสลากภัต

ซึ่งจะมีการกำหนดรูปแบบของสำหรับสลากภัต เพื่อให้มีความสวยงาม และเพียงพอสำหรับจำนวนพระภิกษุ โดยจะมีการกำหนดรูปแบบดังนี้ต้องมีคานทางหงส์สาแหวก และกระเจาด ต้องมีอาหารคาว 4 อย่าง และอาหารหวาน 4 อย่าง ต้องมีคันท่อน้ำ (อาจจะเป็นขันทองเหลือง หรือ เขี่ยอกแก้วก็ได้) โดยจะมีการลอยดอกมะลิ หรือหยดน้ำยาอุทัยทิพย์ก็ดี และต้องมีภาชนะตักน้ำด้วย ที่สำคัญ คือ เจ้าของสำหรับจะแต่งชุดไทยหรือชุดพื้นบ้าน

2. การประกวดเทพีสลากภัต

เป็นกิจกรรมที่เสริมเข้ามาให้งานใหญ่ขึ้น การประกวดก็จะเหมือนกับ การประกวดนางงามทั่วไป คือ มีการเดิน การแสดงความสามารถทางวัฒนธรรม และจะไม่กำหนดสถานภาพ ของผู้เข้าประกวดคือ อาจจะเป็นโสด, ม่าย หรือสมรสแล้ว ก็ได้

3. การประกวดขบวนแห่สลากภัต

เป็นกิจกรรมที่เสริมเข้ามาอีกกิจกรรมหนึ่ง โดยจะกำหนด รูปแบบขบวนให้เหมือนกัน ทุกหน่วยงานที่เข้าร่วมกิจกรรมสำหรับรูปแบบของ ขบวนแห่สลากภัต ในแต่ละขบวนมีดังนี้ มีรถตกแต่ง เป็นเรื่องราวพุทธประวัติ 1 คัน บนรถต้องมีหญิงสาว แต่งชุดไทย 1 คน มีส่ารับสลากภัต 1 ส่ารับ มีผู้ส่ารับ อย่างน้อย 10 คนขึ้นไป (แต่งชุดไทย) มีขบวนเถิดเทิง ก็ได้ และมีผู้เข้าร่วมขบวนแต่งชุดไทยอย่างน้อย

30 คน

4. ลักษณะเฉพาะที่แสดงถึงอัตตลักษณ์ของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

อัตตลักษณ์ที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นมรดกทางภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ประพคติปฏิบัติกัน สืบมาจนถึงปัจจุบัน โดยแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังต่อไปนี้

1. ด้านการแต่งกาย การแต่งกายชุดไทยเป็นสำคัญทั้งผู้หญิงและผู้ชาย ส่วนการแต่งกายชุดไทยก็จะมี ความหลากหลายกันออกไป ตามแต่ละชุมชน หน่วยงาน

2. ด้านทาบสลากัด สำหรับการทาบสลากัดก็จะมีการประดับตกแต่งที่สวยงาม หลากหลาย ลวดลาย ด้วยวัสดุจากธรรมชาติ เช่น ประติษฐ์ทาบสลากัดเป็นรูปพญานาค รูปหงส์ รูปนกยูง เป็นต้น

3. ด้านสารับอาหารคาว – หวาน

สำหรับอาหารคาว – หวาน ที่นำใส่สำหรับสลากัดมาถวาย พระภิกษุ – สามเณร นั้น ส่วนใหญ่ ก็จะเป็นอาหารพื้นบ้านประเภท แกงเขียว น้ำพริกปลาทุ น้ำพริกกะปิ ต้มยำ เป็นต้น ของหวาน ประเภท ข้าวเหนียวมะม่วง ข้าวเหนียวสังขยาขนมบัวลอย ขนมปลากิม เป็นต้น ผลไม้ ประเภท เงาะ แดงโม ส้ม องุ่น มะม่วง เป็นต้น

กิจกรรมท้ายบทที่ 3

ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับประเพณีและพิธีกรรม

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนสามารถตอบคำถามจากเรื่องที่ได้ อ่านได้
2. นักเรียนสามารถสรุปความรู้จากเรื่องที่ได้ อ่านได้

ตอนที่ 1 ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

1. นักเรียนรู้จักประเพณีใดบ้างจากที่ได้กล่าวมาและเคยปฏิบัติอย่างไรในประเพณี

.....

.....

2. ประเพณีทำขวัญข้าวนักเรียนเคยเห็นหรือไม่

.....

.....

3. การแห่เทียนพรรษาของหมู่บ้านนักเรียนปฏิบัติแบบใด

.....

.....

4. นักเรียนเคยไปลอยกระทงทางภาคใดบ้าง

.....

.....

5. ประเพณีสลากภัตจัดขึ้นที่อำเภอใด

.....

.....

ตอนที่ 2 ให้นักเรียนสรุปความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดนครสวรรค์เกี่ยวกับประเพณีและพิธีกรรมในรูปแบบแผนภาพความคิด

.....

.....

.....

.....

.....

.....

บทที่ 4

ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับอาหารและผักพื้นบ้าน

1. การทำปลาต้ม

“ปลาต้ม” เมนูในการถนอมอาหารให้เก็บไว้กินได้นานๆ เป็นภูมิปัญญาของคนไทย ส่วนผสมสามารถหาได้ง่ายๆ ในครัวเรือน ทำกิน ทำขาย สูตรรสชาติเปรี้ยวกำลังดี อร่อย ทอดให้เหลือง กินกับข้าวสวยร้อน ๆ กับผักสดพริกทอดก็อร่อย

อุปกรณ์และวัตถุดิบ

- กะละมังสแตนเลส ขนาดใส่ปลาได้ประมาณ 3-5 กก. 1 ใบ
- กะละมังพลาสติก ไว้สำหรับแช่หรือหมักปลา 1 ใบ
- ปลาตะเพียน 3 กิโลกรัม
- ข้าวเหนียวนึ่งสุก 1 ถ้วย
- เกลือ 1 ถ้วย
- กระเทียม 1 ถ้วย โคลกหยาบๆ
- น้ำตาลทราย 1 ช้อนชา
- ผงปรุงรส (เพื่อให้ได้รสชาติความนัว)

วิธีทำ

1. นำปลาตะเพียนมาล้างทำความสะอาด ผ่าท้องควักไส้ ขอดเกล็ดออกให้หมดแล้วล้างอีกรอบใส่สะอาด
2. เมื่อล้างสะอาดเรียบร้อยแล้วใช้มีดบังตามยาวประมาณ 3 ซีดและทุบตามตัวปลาให้ปลานิ่ม
3. แล้วนำเกลือมาทาทั่วตัวปลา ใส่เกลือเข้าไปในท้องปลาและในเหงือกของปลาที่เราทุบจนอ่อนแล้วหาถาด หรือฝาหม้อมาปิด หมักไว้ 1 คืน

4. เมื่อหมักไว้ครบหนึ่งคืนแล้ว นำปลาที่หมักไว้มาล้างน้ำสะอาดให้เกลือออกให้หมด ประมาณ 4-5 น้ำ แล้ว แช่น้ำปลา ไว้ประมาณ 3 ชั่วโมง เพื่อให้ปลาหมดความเค็ม แช่จนเนื้อปลาวานะคะ ตะละ ๆ ซิมดูก็ได้ว่าเนื้อปลา จืดแล้วก็ป็นอันใช้ได้

5. ในระหว่างที่เราล้าง แล้วนำปลาไปแช่น้ำเปล่า นั้น เราก็มาเตรียมเครื่องปรุงรสรอ คือข้าวเหนียวนึ่งสุกให้นำไปแช่น้ำประมาณ 2-3 ชั่วโมง แช่จนข้าวเหนียวบวมน้ำไปเลยคะ แล้วก็กรองเอาน้ำออก และก็น้ำกระเทียมมาโคลกให้พอหยาบ ๆ เตรียมไว้

6. เมื่อล้างปลาจนหมดความเค็มและจืดเรียบร้อยแล้วและก็ได้ทั้งข้าวเหนียวที่แช่ได้ที่พร้อมกับกระเทียมโคลก เตรียมไว้เรียบร้อยแล้ว ก็ทำการปรุงเลยคะ ให้นำข้าวเหนียวและกระเทียมมาปรุงโดยใส่น้ำตาลหนึ่งช้อนชา ผงปรุงรสเพิ่มความนัวของปลาส้ม ใส่ถุงมือหรือใช้ถุงพลาสติกสะอาดๆ สวมมือ แต่ถ้าล้างมือสะอาดแล้วก็ไม่เป็นไร น้ำเครื่องปรุงมาใส่ในท้อง ในเหงือกของปลา แล้วก็บีบขนาดตัวปลาให้แน่นให้เครื่องเข้าไปในเนื้อปลามากที่สุด

7. แล้วก็นำมาเรียงในกะละมังสแตนเลสที่เตรียมไว้ ให้สวยงามโดยวางตัวปลาทับกัน ตามแบบภาพ วางเสร็จ แล้วให้หาถาดมาปิดทับบนตัวปลา แล้วใช้ครกทับไว้ เพื่อให้เนื้อปลาแน่น และก็เครื่องปรุงจะได้ซึมเข้าไปในเนื้อ ปลาได้ง่ายและทั่วถึง ประมาณ 3 วัน ก็นำมาประกอบอาหารโดยการทอดหรือนึ่งหรือจะรับประทานกับผักสด แอ้มพริกสด และกระเทียม พร้อม

ข้าวเหนียวร้อน หากใครที่มีปลาเยอะก็สามารถทำปลาสามชายได้ ลงทุนไม่มาก ทำง่ายด้วย ที่จริงแล้วปลาสามนั้นมีหลายประเภท เช่น อย่างที่เราทำคือปลาสามตัว ใช้ปลาทั้งตัว ปลาสามชิ้น เป็นปลาสามที่ทำจากเนื้อปลาล้วน ที่หั่นเป็นชิ้นตามขวาง ปลาสามเส้น คือปลาสามที่ทำจากเนื้อปลาล้วนที่หั่นเป็นเส้น ปลาสามฟักหรือแหยมปลา เป็นปลาสามที่ทำจากเนื้อปลาล้วนที่บดหรือสับ

2. แกงหน่อหวาย

หวายเป็นไม้ที่ ลำต้นและกาบใบมีหนาม รากเป็นระบบรากแขนง ดอกช่อ ประกอบด้วยกลุ่มแขนงช่อดอก ดอกไม้สมบูรณ์เพศ จะสร้างช่อดอกออกจากลำต้นส่วนที่มีกาบหุ้ม เปลือกผลมีลักษณะเป็นเกล็ดซ้อนทับกันเป็นชั้นๆ ผลค่อนข้างกลม ผลอ่อนสีเขียว เมื่อแก่จะเปลี่ยนเป็นสีขาว

วิธีทำแกงหน่อหวาย

ขั้นเตรียมวัตถุดิบ

1. ทำการเตรียมหวายโดยเลือกแต่ส่วนที่อ่อนตัดเป็นชิ้นให้พอดีคำและข่าตัดเป็นชิ้นยาว ๆ
2. เตรียมนํ้าข้าวเปือ (ข้าวสารที่เป็นข้าวเหนียวแช่นํ้าจนเมล็ดข้าวอ่อนตัว) โดยการเอาข้าวเปือมาตําให้ละเอียดและเติมนํ้าย่านางลงไปครึ่งหนึ่งของทั้งหมด (400 มิลลิลิตร) ก็จะได้ นํ้าข้าวเปือพร้อมใส่แกงหวาย

ขั้นตอนการทำ

1. โขลกพริกกับเกลือให้เข้ากัน เอานํ้าเปล่าใส่หม้อตั้งไฟกลาง จากนั้นนํ้าพริกที่โขลกไว้ลงไป ในหม้อ ตามด้วยนํ้าปลาร้าและเนื้อหมู ทำการคน ๆ ให้เข้ากัน ปล่อยให้ตั้งไว้ให้หมูสุกและนํ้าแห้งลงเล็กน้อย ระหว่างนี้ก็คนเรื่อย ๆ
2. พอหมู/ไก่สุก ทำการใส่หวายลงไปเพิ่มไฟให้แรงขึ้นได้ คน ๆ ส่วนผสมให้เข้ากัน ระหว่างนี้ หากหม้อแห้งไปสามารถค่อย ๆ เติมนํ้าไปย่านางลงได้(ค่อย ๆ เติมจนหมด) ต้มต่อไปจนกว่า หวายจะอ่อนตัวลง
3. พอหวายอ่อนตัวลงแล้วใส่ข่าและเห็ดลงไปค้ะ ทำการคน ๆ และต้มทิ้งไว้ประมาณ 4-5 นาที เมื่อส่วนผสมทุกอย่างสุกค้อย ๆ เติมนํ้าข้าวเปือที่เตรียมไว้ลงไปค้ะ หลังจากเทลงหม้อ เสร็จให้คน ๆ ไปเรื่อย ๆ ประมาณ 3 นาทีค้ะเพื่อให้ข้าวเปือสุก เมื่อข้าวเปือสุกทำการปรุงรสด้วยนํ้าปลา, ซีอิ๊วขาว คน ๆ
4. ให้เข้ากันและชิมลองดู หากยังไม่อร่อยปรุงอีกได้ตามชอบ แต่หากอร่อยแล้วสามารถใส่แมงลักลงไป คน ๆ แมงลักจนกว่าจะ มีกลิ่นหอม พอหอมแล้วปิดเตาพร้อมรับประทานได้เลยค้ะ

3. ขนมหัดถกกล้วย

ประวัติความเป็นมา

พื้นที่ อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ เป็นพื้นที่ที่มีการปลูกข้าวเป็นอาชีพหลัก และมีการปลูกพืช ผักชนิดต่าง ๆ ควบคู่กันไปเพื่อบริโภค แต่ทุกหลังคาเรือนจะปลูกกล้วยน้ำว้า กันเป็นส่วนใหญ่ เมื่อมีปริมาณมาก ๆ จึงหาวิธีแปรรูปเพื่อเก็บไว้ทำอาหาร เช่น นำไปตากแดด หรือนำไปทำขนมกล้วย ขนมหัดถกกล้วย เป็นต้น ซึ่งขนมหัดถกกล้วยเป็นขนมไทยโบราณอีกอย่างหนึ่งที่นิยมทำเพื่อรับประทานในเทศกาลประจําถิ่น เช่น ช่วงเข้าพรรษา สารทไทย ออกพรรษา

กล้วยน้ำว้า (Cultivated banana) เป็นกล้วยพันธุ์หนึ่ง พัฒนามาจากลูกผสม ระหว่างกล้วยป่า กับกล้วยตานีบริโภคกันอย่างแพร่หลาย ปลูกง่าย รสชาติดี สำหรับกล้วยน้ำว้า แบ่งออกเป็น 3 ชนิด ตามสีของเนื้อ คือ น้ำว้าแดง น้ำว้าขาว และน้ำว้าเหลือง คนไทยรับประทาน กล้วยน้ำว้าทั้งผลสด ต้ม ปิ้ง และนำมาประกอบอาหาร นอกจากนี้ยังมีกล้วยน้ำว้า ซึ่งเปลือกมีสี

ครั่งปนดำ แต่เนื้อมีสีขาว รสชาติอร่อยคล้ายกล้วยน้ำว้าขาว สำหรับกล้วยดิบเหมาะที่จะรับประทานผลสด เพราะเมื่อนำไปย่าง หรือต้มจะมีรสฝาด กล้วยน้ำว้ามีชื่อพื้นเมืองอื่น เช่น กล้วยน้ำว้าเหลือง กล้วยใต้ หรือกล้วยอ่อง

คุณค่าทางอาหาร

กล้วยน้ำว้าเมื่อเทียบกับกล้วยหอมและกล้วยไข่ กล้วยน้ำว้าจะให้พลังงานมากที่สุด กล้วยน้ำว้าห่ามและสุกมีธาตุเหล็กในปริมาณสูง ช่วยสร้างเม็ดเลือดแดง ป้องกันโรคโลหิตจาง มีแคลเซียม ฟอสฟอรัส และวิตามินซีช่วยบำรุงกระดูก ฟัน และเหงือกให้แข็งแรง ช่วยให้ผิวพรรณดี มีเบต้าแคโรทีน ไนอาซินและใยอาหาร ช่วยให้ระบบขับถ่ายคล่องขึ้น กินกล้วยน้ำว้าสุก จะช่วยระบายท้องและสามารถรักษาโรคเลือดออกตามไรฟันในเด็กเล็กได้ ช่วยลดอาการเจ็บคอ เจ็บหน้าอกที่มีอาการไอแห้งร่วมด้วย โดยกินวันละ 4-6 ลูก แบ่งกินก็ครั้ง ก็ได้ กินกล้วยก่อนแปรงฟันทุกวันจะทำให้ไม่มีกลิ่นปาก และผิวพรรณดีเห็นผลได้ใน 1 สัปดาห์ กล้วยน้ำว้าดิบและห่ามมีสารแทนนิน เพคตินมีฤทธิ์ฝาดสมาน รักษา อาการท้องเสียที่ไม่รุนแรงได้ โดยกินครั้งละครึ่ง ผล หรือ 1 ผล อาการท้องเสียจะทุเลาลง นอกจากนี้จากการศึกษาวิจัยยังพบว่า มีผลในการรักษา โรคกระเพาะได้อีกด้วย

การแปรรูปกล้วยน้ำว้า

การแปรรูปกล้วยน้ำว้า

กล้วยน้ำว้าสามารถแปรรูปได้หลากหลาย อย่างกล้วยน้ำว้าสุกสามารถใช้ทำเป็น ขนม ของหวาน ต่าง ๆ เช่น กล้วยเชื่อม กล้วยบวชชี มีลักษณะสีเหลืองทั้งเปลือก และเนื้อ มีรส หวาน เหนียวนุ่ม นำมารับประทานเป็นผลไม้ และทำขนมหวาน แปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เช่น กล้วยตาก หรือ ข้าวต้มมัด เป็นต้น

4. ขนมนวลแก้ว

ความเป็นมาของขนมนวลแก้ว

ขนมนวลแก้ว เป็นขนมหวาน ที่มีมาแต่โบราณของชาวอำเภอบรรพตพิสัย เนื่องจากในอดีตอำเภอ บรรพตพิสัย มีเนื้อที่ปลูกแก้วเป็นจำนวนมาก จึงมีการนำแก้วมาทำเป็นแป้งแล้วจึงทำขนมนวลแก้ว ซึ่งปัจจุบัน กำลังจะสูญหาย และยังไม่เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย ไม่มีใครปลูกอีก มีเพียงนางสาวรัชณี เชาว์ปรีชา รองประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ที่อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัด นครสวรรค์ ได้ปลูกแก้วไว้เป็นแปลงสาธิต เมื่อมีโอกาสพิเศษก็จะนำแก้วมาทำเป็นขนมนวลแก้วให้ชิม แต่ก็มีบ้างที่ชาว บรรพตพิสัยจะทำขนมนวลแก้ว ซึ่งจะต้องสั่งเท่านั้น จึงควรค่าแก่การอนุรักษ์ สืบทอด ไปสู่คนรุ่นหลังต่อไป

ปัจจุบันได้มีการสืบทอด ต่อยอดให้เป็น
อัตลักษณ์ที่โดดเด่นของชาวอำเภอบรรพตพิสัย
ด้านอาหารพื้นถิ่น และจะได้รับประทานก็
ต่อเมื่อไว้เลี้ยงแขกบ้านแขกเมือง ในโอกาส
พิเศษเท่านั้น นางสาวรัชณี เชาว์ปรีชา
รองประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดนครสวรรค์

ขนมนวลแก้ว

ปราชญ์ชาวบ้านอำเภอ บรรพตพิสัย บุคคลสำคัญท่านหนึ่งที่ควรให้เกียรติยกย่อง เพราะท่านได้พยายามอนุรักษ์สืบทอดขนมนวลแห้ว ท่านได้ทำนาแห้วเพื่อเป็นนาสาธิต และยังรวบรวมแปงนวลแห้วไว้จำนวนหนึ่งเพื่อทำขนมนวลแห้วในโอกาส พิเศษต่าง ๆ เช่น งานบุญวันสำคัญ หรือต้อนรับแขกบ้านแขกเมือง ซึ่งคุณรัชนีเล่าให้ฟังว่า ขมนวลแห้ว ทำมาจากแปงแห้วนา ซึ่งปัจจุบันแห้วนาตามธรรมชาติหายากแล้ว ขมนวลแห้ว เป็นขนมหวานที่มีมาแต่โบราณ เนื่องจากเมื่อในอดีตนั้น อำเภอบรรพตพิสัย มีการทำนาข้าวกันปีละครั้ง หลังจากการเก็บเกี่ยวข้าวแล้วก็จะมีการขึ้นนวลโดยธรรมชาติ ชาวบ้านจึงชูดแห้วนาขึ้นมาทานกัน ในขณะนั้นมีหญิงชราคนหนึ่ง ชื่อ "ยายนวล" เป็น หนึ่งในชาวบ้าน ที่นำแห้วนามาทาน และเป็น ผู้ริเริ่มการทำแปงแห้วนา จึงเรียกแปงชนิดนี้ว่า "นวลแห้ว" โดย การนำหัวแห้วนามาโขลกคั้นกับน้ำทำเป็น แปงนวลแห้ว จากนั้นนำมาควนและตัดเป็นชิ้นพอคำ ทานคู่กับน้ำตาลต้นเคี้ยวกะทิอบควันเทียนเป็น "ขนมนวลแห้ว" ต่อมามีการทำนาข้าวกันปีละ 3 ครั้ง เลยทำให้ไม่มีแห้ว นาขึ้นอีก ในปัจจุบันแห้วนาตามธรรมชาติหายากแล้ว

วิธีปลูกแห้วนา

จากสภาพอากาศที่ร้อน และแล้งจัด ส่งผลให้ในหลายพื้นที่ต้องงดทำนาเนื่องจากขาดแคลนน้ำ ในช่วงที่ว่างเว้นจากการทำนา ได้ออกหาแห้วนา ตามนาข้าว คั้นนา ที่ขึ้นเองตามธรรมชาติ จากนั้นก็นำมาดำในนาข้าว ตั้งแต่ช่วงเดือนกรกฎาคม ใช้เวลาประมาณ 6 เดือน ก็สามารถเก็บเกี่ยวได้ ซึ่งการเก็บเกี่ยวก็จะชูดหาแห้วนาตามดินที่ดำนาไว้ ซึ่งช่วงนี้เป็นช่วงที่สภาพอากาศร้อน เหมาะกับการเก็บเกี่ยวส่วนหากจะปลูกแห้วนา วิธีปลูกก็ไม่ยากเพียงแค่นำกล้าไปปักดำในนาทั่วไป จากนั้นก็ทิ้งไว้ได้เลยไม่ต้องให้น้ำใด ๆ เพียงแต่ต้องคอยดูแลเรื่องวัชพืช ต้องคอยดึงออกไม่เช่นนั้น วัชพืชเหล่านั้นก็จะไปแย่งอาหาร แห้วทำให้แห้วเจริญเติบโตได้ไม่เต็มที่ หัวแห้วก็มีขนาดเล็กเพราะถูกแย่งอาหาร ส่วนช่วงที่เหมาะสมกับการชูด แห้วก็จะเป็นช่วงที่มีสภาพอากาศร้อนจัด ดินแห้ง เพราะแห้วเป็นพืชที่ชอบสภาพอากาศแล้ง ใน 1 ปีก็จะ สามารถทำนาแห้วได้เพียง 1 ครั้งคือช่วงปลายฤดูฝนต้นฤดูหนาวเท่านั้น ซึ่งนับได้ว่าเป็นพืชที่สามารถสร้าง รายได้ให้กับครอบครัวในช่วงที่ไม่สามารถทำนาปลูกข้าวได้

หัวแห้วสำหรับนำมาทำขนม

กิจกรรมท้ายบทที่ 4

ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับอาหารและผักพื้นบ้าน

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนสามารถตอบคำถามจากเรื่องที่ได้ อ่านได้
2. นักเรียนสามารถสรุปความรู้จากเรื่องที่ได้ อ่านได้

ตอนที่ 1 ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

1. นักเรียนรู้จักอาหารชนิดใดบ้างที่กล่าวมาข้างต้น
.....
.....
2. การทำปลาแห้งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างไร
.....
.....
3. แกงหน่อหวายมีสรรพคุณอย่างไร
.....
.....
4. สมุนไพรบ้านนักเรียนมีอะไรบ้างที่สามารถใช้ในการทำอาหารได้
.....
.....
5. จงสรุปความรู้ที่ได้จากเรื่อง ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดนครสวรรค์เกี่ยวกับอาหารและผักพื้นบ้าน
.....
.....

ตอนที่ 2 ให้นักเรียนสรุปความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดนครสวรรค์เกี่ยวกับอาหารและผัก
พื้นบ้านในรูปแบบแผนภาพความคิด

.....

.....

.....

.....

.....

.....

บทที่ 5

ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการประดิษฐ์กรรมและเทคโนโลยี และสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ

1. เครื่องปั้นดินเผา

เครื่องปั้นดินเผาบ้านมอญ คือสิ่งที่ตระกูลบรรพบุรุษเป็นชาวมอญดั้งเดิม ประกอบอาชีพหัตถกรรมการผลิต เครื่องปั้นดินเผา อยู่ที่บ้านเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ซึ่งในสมัยรุ่งเรืองทวด ท่านได้ใช้เรือมอญบรรทุกเครื่องปั้นดินเผา ขึ้นไปขายทางตอนเหนือของประเทศไทย ตามลำน้ำเจ้าพระยา ระหว่างเดินทางสัญจรไป-มา ก็ได้ไปพบแหล่งดินเหนียวที่มีคุณภาพดี ที่บริเวณพื้นที่ ตำบลบ้านแก่ง อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ จึงตัดสินใจพาญาติพี่น้องย้ายถิ่นฐาน จากบ้านเกาะเกร็ดไปตั้งบ้านเรือนยังพื้นที่บ้านมอญ หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านแก่ง อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ และยึดการประกอบอาชีพหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผา อยู่ที่นครสวรรค์อย่างถาวร จึงเกิดชื่อบ้าน นามเมืองว่า “บ้านมอญ”

ชุมชนบ้านมอญ ในตำบลบ้านแก่ง อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ มีชาวมอญอพยพ มาจากเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ได้มาตั้งถิ่นฐานอาศัยซึ่งบรรพบุรุษของพวกเขา อพยพโดยใช้เรือเป็นพาหนะ เพื่อเดินทางขึ้นเหนือไปตามลำแม่น้ำเจ้าพระยาจนถึงเมืองปากน้ำโพ เพื่อค้าขายเครื่องปั้นดินเผาได้ขึ้นจากเรือเพื่อหาผ้าทอปลาทำกับข้าว ในบึงเขาดิน ตำบลบ้านแก่ง ได้พบดินที่บึงแห่งนี้มีคุณภาพดี สามารถทำเครื่องปั้นดินเผาได้และพากันต้องถิ่นฐานอาศัยอยู่ประจำที่นี้จนถึงปัจจุบัน เมื่อมีการอพยพย้ายถิ่นฐาน ก็ย่อมเกิดการเคลื่อนย้ายวัฒนธรรมติดตัวไปด้วย ซึ่งกลุ่มชาติพันธุ์มอญ ชุมชน บ้านมอญ ตำบลบ้านแก่ง ก็มีวัฒนธรรมที่ติดตัวมาด้วยคือ วิถีชีวิตวัฒนธรรมด้านภาษาพูด ด้านอาหารการกิน ด้าน การแต่งกาย และการสร้างที่อยู่อาศัย ซึ่งมีอัตลักษณ์ที่โดดเด่นมาก ในการนำเสนอด้านวัฒนธรรมการทำมาหา กิน และชูเรื่องมรดกภูมิปัญญาการทำเครื่องปั้นดินเผา บ้านมอญ หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านแก่ง อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ เพื่ออนุรักษ์ สืบสาน และพัฒนาต่อยอดวัฒนธรรมชาวมอญให้คงอยู่คู่ชุมชนตลอดไป เพื่อลดรายจ่ายในครัวเรือนโดยการทำเครื่องปั้นดินเผาจำหน่าย และเพื่อสร้างรายได้ให้กับครอบครัวและสมาชิกกลุ่มทำเครื่องปั้นดินเผาขายตลอดทั้งปี

งานช่างฝีมือดั้งเดิม ประกอบด้วย ประเภท ลักษณะพิเศษหรือเอกลักษณ์ เครื่องมือ กลวิธีการผลิต งาน และ กระบวนการจัดการองค์ความรู้ของช่างฝีมือดั้งเดิม

1. การปั้นใช้วิธีการแบบดั้งเดิม เรียกว่าการนับกว่าจะมาเป็นเครื่องปั้นดินเผาบ้านมอญ

สมัยบรรพชนได้ใช้แรงงานคน ควาย มีเกวียนเป็นพาหนะบรรทุกดินจากบึงเขาตินเข้ามาในหมู่บ้าน ใช้ควายย่ำให้ดินละเอียดลง ก่อนจะนำไปใช้ในการปั้นทำเครื่องปั้นดินเผา

2. การทำเครื่องปั้นดินเผาแบบดั้งเดิม

วัสดุที่ใช้

1. ดิน
2. ทราย
3. น้ำ
4. ฟืนทำเชื้อเพลิง

ขั้นตอนการทำเครื่องปั้นดินเผาแบบดั้งเดิม

1. เริ่มขุดดินมาหมักไว้ในน้ำ 3 คืน
2. เพื่อให้ดินอ่อนนุ่ม
3. นำดินมาผสมทรายไม่ให้เข้ากัน
4. แล้วจัดเตรียมไว้เป็นท่อนกลมๆ (สมัยโบราณใช้ควายย่ำแทนการไม่ดิน)
5. นำดินที่หมักแล้วมาขึ้นรูปทำเครื่องปั้นดินเผารูปทรงตามต้องการ เช่น โอ่งอ่างกระถาง ไห หม้อ ดิน คนโท ฯลฯ

ในการนี้ขอนำเสนอการทำคนโทแบบดั้งเดิม จากแรงบันดาลใจที่จะนำเสนอชิ้นงานเครื่องปั้นดินเผาได้ทั้ง แบบโบราณและแบบร่วมสมัย เพื่ออนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาของบรรพบุรุษสู่อนุชนและสาธารณชน ดังตัวอย่างชิ้นงาน การปั้นแบบดั้งเดิมหรือแบบโบราณ คือ

คนโทลายโบราณ (จิมดอก) มีลักษณะรูปทรงแบบสวยงามแบบดั้งเดิม โดดเด่น ใช้วิธีการหรือกระบวนการทำแบบโบราณทั้งสิ้น ตามขั้นตอนดังนี้

1. การขุดดิน ก่อนขุดดินมาใช้ในงานปั้น ชาวเจ้าได้ทำพิธีตามธรรมเนียมโบราณ คือการขอขมาพระแม่ธรณี ณ บริเวณบึงเขาติน เพื่อให้พระแม่ธรณีอนุญาติให้ท่านปกป้องรักษา ทำการงานบรรลุไม่มีอุปสรรคใด ๆ โดยมีพิธีการ ดังนี้ ผู้ขอขมานำรูป 3 ดอก ดอกไม้ 3 สี และหมาก 1 คำ ไปที่แหล่งดินคือบึงเขาติน ใช้เสียมขุดดินขึ้นมาเป็นรูป สี่เหลี่ยมผืนผ้ากว้าง ยาว 10 ซม. ลึก 8 ซม. วางดอกไม้ หมากไว้บนก้อนดินที่ทำพิธี จุดธูปถือพร้อมพนมมือบอกร่ำขอขมาพระแม่ธรณี และกล่าววคาว่าพระแม่ธรณี

พระภูมิเจ้าที่ ลูกขออนุญาตนำดินแห่งนี้ไปใช้ในงานบ้าน เพื่อประกอบสัมมาหาเลี้ยงชีพ ขอให้ข้าพเจ้า ดำเนินการด้วยความเจริญ รุ่งเรือง ปราศจากปัญหาและอุปสรรคทั้งปวงเทอญ แล้วปักธูปทั้ง 3 ดอกไว้ที่ ก้อนดินนั้น จึงจะสามารถขุดดินไปใช้ในงานบ้าน

2. **การหมักดิน** เมื่อได้ดินมาแล้วนำไปผสมน้ำหมักไว้เป็นเวลา 3 คืน

3. **การนวดดิน** (ในอดีตใช้ควายย่ำดิน) หลังจากหมักดินไว้ครบ 3 คือแล้ว ก็ขุดดินส่วนที่จะใช้มา ย่ำด้วยเท้า จนดินผสมเข้าเป็นเนื้อเดียวกัน มีความนุ่ม ละเอียดได้ที่แล้วจะคลึงเป็นท่อนขนาดใหญ่ ยาว ตามความต้องการในงานบ้านนั้น ๆ แล้วใช้ใบตองแห้งห่อไว้ มิให้ถูกลมเพราะจะแห้งแข็งนำมาใช้ปั้นไม่ได้

4. **การขึ้นรูป** นำดินที่ห่อไว้มาขนาดด้วยมือจนนิ่ม ทำเป็นขดๆ เตรียมไว้แล้ว ใช้ วิธีการปั้นแบบ โบราณ คือ การนวดดิน(ต่อขุดดิน)ให้เป็นรูปทรงคนโท นำฝิ่งลมไว้ 1 คืน

5. **การต่อคอคนโท** เมื่อได้คนโทที่หมัก ก็ทำการต่อคอ ทำปาก พร้อมตกแต่งรูปลักษณะคนโทให้ สวยงาม นำฝิ่งลมไว้ 1 คืน

6. **การเขียนลวดลาย** เมื่อครบ 1 คืน ก็ได้คนโทที่หมัก ก็สามารถเขียนลวดลายลงบนคนโทโดยใช้ วิธีการ จี๋มลายและกดลายแบบโบราณ ซึ่งสามารถทำได้โดยวิธีการนำเศษกิ่งไม้สักชิ้นเล็กๆ มาแกะสลักเป็น ลวดลาย หรือดอก ที่ต้องการ เพื่อใช้เป็นแม่พิมพ์ นำแม่พิมพ์ไปจี๋มบนภาชนะเครื่องปั้นที่ละดอกจนครบตาม ต้องการจะเกิดลวดลายหรือ ดอกที่สวยงาม (ใช้วัสดุท้องถิ่น) งานออกมาจึงมีความประณีต สวยงามมาก เป็นเสน่ห์ของเครื่องปั้นดินเผาบ้านมอญ แบบโบราณ

7. **การฝิ่งลม** เมื่อทำตามวิธีการในข้อ 7 เสร็จแล้ว จะนำไปฝิ่งลมในที่ร่มโดยใช้เวลา 15 วัน

8. **การเผา** เมื่อฝิ่งลมจนได้ที่เป็นเวลาครบกำหนด 15 วันแล้ว ก็นำเข้าเตาเผาเพื่อเผาให้แกร่ง การ เผาใช้ไม้ ใผ่แห้ง หรือไม้ยูคาลิปตัสแห้งทำฟืน ใช้เวลาสุ่มไฟนาน 3 วัน 2 คืน ค่อย ๆ เร่งไฟให้แรงถึง 800 องศาขึ้นไป จึงจะได้เครื่องปั้นที่แกร่ง สีสวย เคาะดังกังวาน มีความแข็งแรง คงทนในการใช้งาน

9. **การใช้งาน** มีประโยชน์สำใส่ น้ำดื่มประจําบ้าน หรืองานประดับ ตกแต่ง นับเป็นศิลปหัตถกรรม ไทย ที่ล้ำค่า สมควรแก่การอนุรักษ์ เผยแพร่ ให้เป็นที่ประจักษ์สืบไป

2. การทอเสื่ออก

การทอเสื่ออกเป็นภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่น ที่นำเอาต้นกกมาแปรสภาพ ให้เป็นเส้นย้อมสีแล้วสาน ทอให้เป็นแผ่นผืน เพื่อนำมาใช้ปูลาดรองนั่งหรือนอน ทำกิจกรรมต่างๆ ตลอดจนทำพิธีกรรมทางศาสนา และความเชื่อ ตันกก เกิดขึ้นตามธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่น ภูมิปัญญาจากบรรพบุรุษ นำมาใช้ในครัวเรือน ต่อมา สร้างเป็นรายได้เสริมให้ชุมชน พัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิด ความโดดเด่นของผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญา

เสื่ออกบ้านทับลุ่ม ผลิตโดยวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอเสื่ออกบ้านทับลุ่ม ตั้งอยู่เลขที่ 447/1 หมู่ที่ 5 ตำบลวังบ่อ อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ มีจุดเด่น ที่ขนาดเสื่ออก ซึ่งมีความกว้าง 200 เซนติเมตร ยาว 230 เซนติเมตร ซึ่งไม่มีที่ไหนทำ จะมีแค่บ้านทับลุ่มเท่านั้น มีความคงทน แข็งแรง มีลายเอกลักษณ์ ของตนเอง

เสื่ออกบ้านทับลุ่ม เป็นงานช่างฝีมือดั้งเดิม แรกเริ่มจากการทอไว้ใช้ ในครัวเรือน เป็นภูมิปัญญา จากบรรพบุรุษ ทำมานานกว่า 60 ปีแล้ว ประกอบกับตันกก เป็นพืชที่ขึ้นตามธรรมชาติ ในที่ราบลุ่ม เมื่อมี การส่งเสริมให้นำภูมิปัญญาท้องถิ่น มาสร้าง มูลค่าทางเศรษฐกิจ และพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ให้มีความ ทันสมัย รูปแบบหลากหลาย ทำให้คนในชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น

เสื่ออก เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีใช้กันอยู่ทั่วไปทั้งในประเทศ หรือต่างประเทศ ทั้งนี้เพราะตันกกเป็นพืช ธรรมชาติที่ขึ้นอยู่ทั่วทุกภูมิภาค และภูมิปัญญาของคน ในท้องถิ่น ที่นำต้นกกมาแปรสภาพ ก็มีลักษณะ คล้ายกัน หรือได้อิทธิพลทางความคิด จากกันและกัน ทำให้เสื่ออกถูกจัดได้ว่าเป็นปัจจัยจำเป็นอย่างหนึ่ง ต่อการดำรงชีวิตของ ผู้คนในอดีต

ขั้นตอนการทอ

1. เลือกขนาดของฟืมให้ได้ขนาดตามที่ต้องการนำฟืมไปตั้งในที่ที่จะทอ แล้วตั้งให้ได้ระดับระยะห่างจากเหล็กตีนเสื่อประมาณ 2 ฟุต

2. นำเชือกไนลอนหรือปอกระสอบมาซึ่งจากริมฟืมซี่แรก จะเริ่มจาก ด้านซ้าย หรือก่อนก็ได้แล้วแต่ถนัด

3. การชิงเชือกใช้คน 2 คน คนหนึ่งนั่งอยู่ที่หัวเสื่อคอยมัดเชือกที่ชิงให้ตึง และแน่น อีกคนนั่งอยู่ตีนเสื่อคอยสอดเชือกเข้ากับเหล็กตีนเสื่อ

4. ใช้เชือกสอดเข้าไปในรูฟืมที่เจาะไว้ เป็นสองแถว แล้วดึงปลายเชือกไป เกาะติดกับตะปูที่เราตอกงอไว้ติดกับไม้อีกท่อนหนึ่ง แล้วยึดกันให้แน่น

5. ดึงเชือกให้ยาวตามความยาวของเสื่อ พรมน้ำใส่กักที่จะทอ

6. การทอเสื่อจะใช้คน 2 คน คนแรกเป็นคนทอ อีกคนหนึ่งเป็นคนคอย สอดเส้นกก กกที่นำมาทอจะใส่ถุงพลาสติกเพื่อให้กักนึ่งและทอได้แน่น

7. การทอ คนทอจะต้องคว่ำฟืม เพื่อให้มีช่องว่างสำหรับสอดกก คนสอด จะสอดเส้นกกโดยแนบส่วนหัวของเส้นกกกับไม้สอด

8. สอดไปตามช่องระหว่างเชือกที่แยกออกจากกันขณะที่คว่ำฟืม พอสอด ไปสุดริมเชือกอีกข้าง ดึงไม้สอดกลับคืนคงเหลือแต่เส้นกก

9. คนทอก็กระทบฟืมเข้าหาตัวแล้วคนทอก็หงายฟืม คนสอดก็ใช้ส่วน ปลายของเส้นกกแนบกับไม้สอด สอดสอดเข้าไปอีก

10. คนทอก็กระทบฟืมเข้าหาตัว แล้วไพริมเสื่อทางด้านซ้ายมือ

11. การไพริมเสื่อ คือ การใช้ปลายกม้วนงอลงแล้วสอดพับเชือกขัดไว้ให้แน่น ต่อไปคว่ำฟืม ไพริมเสื่อทางด้านขวามือ ทำเช่นนี้ไปเรื่อย ๆ จนกว่าจะได้ขนาด ตามที่ต้องการ

12. ในขณะทอหากต้องการให้การทอง่ายขึ้นให้ใช้เทียนไขถูกับเส้น เอ็นที่ชิงไว้ให้ทั่ว เพื่อที่จะให้เอ็นลื่นไม่ฝืด

13. ตัดริมเสื่อทั้งสองด้านให้เรียบร้อย เสื่อจะมีความสวยงามมากยิ่งขึ้น ใช้มีดตัดเชือกเอ็นทางตีนเสื่อเพื่อให้เสื่อออกจากกัก

14. มัดเอ็นที่ปลายเสื่อ เพื่อเป็นการป้องกันเสื่อรูด นำเสื่อที่ทอเสร็จแล้ว ผึ่งแดดไว้จนแห้งสนิท จึงพับเก็บไว้จำหน่ายหรือแปรรูปต่อไป

3. ทอผ้าไทหนองสะแก

กลุ่มทอผ้าไท บ้านหนองสะแก หมู่ที่ 4 ต.เขาชายธง อ.ตากฟ้า เป็นการรวมกลุ่มชาวบ้านมีสมาชิกกลุ่มมี ประมาณ 20 ราย ก่อตั้งขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535 เริ่มจากคนในชุมชนไปเรียนทอผ้าจาก อ.บ้านหมี่ จ.ลพบุรี เพื่อมุ่งเน้นที่จะเรียนรู้มรดกภูมิปัญญาการทอผ้ามัดหมี่ รวมถึง การขึ้นได้ การมัดลาย การย้อมผ้า การทอเป็น ผืน โดยเรียนรู้จากภูมิปัญญาคนเก่า คนแก่ โดยได้รับการสนับสนุนก็ทอผ้าจากสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด นครสวรรค์ 4 ตัว

สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของ มนุษย์จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 5 ตัว และกลุ่มพอพี รายได้ซื้อเองอีก ปัจจุบันมีก็ทอผ้า 30 ตัว ทั้งนี้ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครสวรรค์ ได้ส่งเสริม สนับสนุน ต่อยอดพัฒนาผลิตภัณฑ์

การส่งเสริมการตลาด ปัจจุบัน ปัจจุบันเป็น รุ่นที่ 2 มี นายปิยะภรณ์ สานวล ประธาน

กลุ่มทอผ้าไทบ้านหนองสะแก การทอผ้าได้หลากหลายลาย เป็นการผลิตผ้าแบบครบวงจร ซึ่ง สมาชิกในกลุ่ม มีอาชีพหลักคือการทอผ้า และการเกษตรควบคู่กันสมาชิกกลุ่มจะทอผ้าตามออเดอร์ที่ได้ รับมา และอยากจะ เรียนรู้เพิ่มเติมเพื่อให้เกิดลวดลายผ้าใหม่ ๆ ซึ่งปัญหาในปัจจุบันคือ การกำหนดราคา ของผ้าทอยังมีราคาที่ถูก ทำให้กลุ่มมีรายได้น้อย และไม่เป็แรงจูงใจให้คนรุ่นใหม่เข้ามาศึกษาเพื่อสืบทอด ต่อไป

4. ทอผ้าไหมบ้านชุมตาบง

ชุมชนบ้านชุมตาบง ส่วนใหญ่อพยพมาจากทางภาคอีสาน จึงมีวัฒนธรรมการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ทอผ้าในครัวเรือน ต่อมาจึงมีการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มทอผ้าไหมบ้านชุมตาบง ในปี 2547 ที่ตั้งกลุ่ม บ้านเลขที่ 43 หมู่ที่ 8 ตำบลชุมตาบง อำเภอชุมตาบง จังหวัดนครสวรรค์ ที่สามารถเป็นแหล่ง เรียนรู้ให้กับกลุ่มผ้าทอ สื้อมธรรมชาติในจังหวัดนครสวรรค์ จังหวัดอุทัยธานี และจังหวัดชัยนาท ในการ พัฒนาทักษะ ภูมิปัญญา การใช้เทคโนโลยี การใช้เครื่องมือ วัสดุดิบ การแปรรูป และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ เหมาะสมแก่ กลุ่มทอผ้า ทั้งที่เป็นวิสาหกิจชุมชน ผู้ประกอบการ ขนาดเล็กเพื่อพัฒนาทักษะ ถ่ายทอดองค์ ความรู้ รวมทั้ง สร้างบุคลากรในพื้นที่ วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผ้าไหมบ้านชุมตาบง อำเภอชุมตาบง จังหวัด

นครสวรรค์ เป็นอีกหนึ่งกลุ่ม ที่ได้สืบทอดภูมิปัญญาด้วยการทอผ้า และการย้อมสีธรรมชาติ ตลอดจนปลูกหม่อนเลี้ยงไหมกันเอง โดยได้รับการสนับสนุนจาก กรมหม่อนไหม นอกจากผ้าทอแล้วทางกลุ่มยังแปรรูปผลิตภัณฑ์ต่างๆ ได้แก่ สบู่โปรตีนไหม โลชั่นทาผิว รังไหมขัดตัว รังไหมของที่ระลึก ซึ่งกระบวนการทั้งหมดในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ ที่มีการบริหารจัดการทรัพยากรให้ถูกใช้อย่างคุ้มค่า เคียงคู่ไปกับการพยายามรักษาสิ่งแวดล้อม ซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์ต่อธุรกิจ การใช้ทรัพยากรในท้องถิ่น และมีการกระจายรายได้ให้กับชุมชนในท้องถิ่นอีกด้วย

กลุ่มทอผ้าไหมบ้านชุมตาบง ได้รับความนิยมนและมีชื่อเสียงโด่งดัง จนเป็นที่รู้จัก มียอดการผลิตและสั่งทำเป็นจำนวนมาก เพราะปัจจุบันวัตถุดิบที่ใช้ทางกลุ่มสามารถเพาะเลี้ยงไหมเอง ทำเอง โดยมีกรมหม่อนไหมของพระราชินีฯ มาสอนและให้ความรู้ในการเลี้ยงไหมโดยตรง จนได้รับรางวัล OTOP เป็นเครื่องการันตี คุณภาพ และรางวัลอื่นมากมาย เช่น ได้รับรองมาตรฐานชุมชน สินค้าโอท็อปและกลุ่มวิสาหกิจชุมชน รางวัล อันดับที่ 1 ประเภทภูมิปัญญาของจังหวัดนครสวรรค์ รางวัลอันดับที่ 1 ประเภทลวดลายโบราณจาก มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ได้รับมาตรฐานชุมชน อำเภอชุมตาบง จังหวัดนครสวรรค์ ได้รับมาตรฐาน บรรจุภัณฑ์จากอุตสาหกรรมจังหวัดนครสวรรค์ อย. และได้รับตราพระราชทาน ตรานกยูง พระราชทาน ผ้าไหม ที่มีหลากหลายให้เลือกสรร เช่น ผ้าไหมมัดหมี่ ผ้าตัดชุด ผ้าขิด ผ้าสะโพ่ง ผ้าขาวม้า ผ้าฝ้ายมัดหมี่ ผ้าพันคอ ผ้าทอมือ ฯลฯ

5. ผ้าทอไททรงดำบ้านวังหยา

ด้วยชาวลาวโซ่งหรือชาวไทยทรงดำ มีเครื่องแต่งกายที่เป็นอัตลักษณ์โดดเด่น พวกเขาจะใช้เสื่อผ้าสีดำ เป็นหลัก และมีสีเขียว สีเหลืองส้ม สีแดงและสีขาวมาประกอบด้วย เหตุเพราะเสื่อผ้าไทดำไม่มีขายในท้องตลาด พวกเขาจึงต้องทำการทอผ้าขึ้นมาใช้เอง เพื่อตัดเย็บเป็นเครื่องนุ่งห่มให้เหมือนกับบรรพบุรุษของเขา ด้วยเหตุผลนี้ จึงเกิดการสืบทอดมรดกภูมิปัญญาการทอผ้าของชาวลาวโซ่งชาวไทยทรงดำบ้านวังหยาสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน

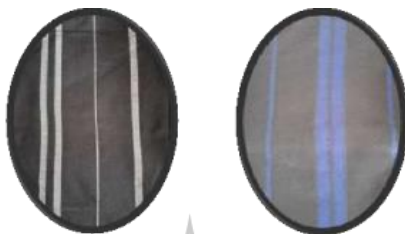
ด้วยชุมชนบ้านวังหยา ในหมู่ที่ 2 ตำบลบ้านแก่ง อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ มีชาวบ้าน บางส่วนเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่ง (ไทยทรงดำ) ไทดำ ชนกลุ่มนี้อาศัยอยู่ประมาณ 600 ถึง 1,000 คน ซึ่งบรรพ บุรุษของพวกเขาอพยพหนีสงครามมาจากดินแดน 12 จุดไทย ประเทศเวียดนาม ในยุคสมัยรัชกาลที่ 1 กลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่งทะลักเข้ามาในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก รัชกาลที่ 1 ท่านจึงจัดที่ให้ลาวโซ่งไปอาศัยอยู่ที่จังหวัดเพชรบุรี และต่อมาชาวลาวโซ่งพยายามจะเดินทางกลับประเทศของตน จึงมีหลายกลุ่มพากันเดินทางไปทางทิศ เหนือ ร่วมถึงบรรพบุรุษของชาวไทยดำ บ้านวังหยาด้วย ได้เดินทางออกจากจังหวัดเพชรบุรี โดยใช้เรือเป็นพาหนะ พอถึงบางกอกหรือกรุงเทพฯ พวกเขาต่างลงเรือสินค้าเพื่อ

เดินทางขึ้นเหนือไปตามลำแม่น้ำเจ้าพระยาจนถึงเมือง ปากน้ำโพ ได้ขึ้นจากเรือสินค้าที่ท่าเรือจ้างตรงบริเวณต้นแม่น้ำเจ้าพระยา จากนั้นลงเรือเล็กเดินทางต่อไปยังอำเภอ บ้านแก่ง และพากันเดินทางไปเรื่อยๆ โดยอาศัยลำน้ำเป็นหลักจนกระทั่งมาถึงชุมชนบ้านวังหอยก หมู่ที่ 2 ตำบล บ้านแก่ง จึงปักหลักตั้งถิ่นฐานอยู่ประจำที่นี้จนถึงปัจจุบัน

เมื่อมีการอพยพย้ายถิ่นฐาน ก็ย่อมเกิดการเคลื่อนย้ายวัฒนธรรมติดตัวไปด้วย ซึ่ง กลุ่มชาติพันธุ์ ลาวโซ่ง (ไทยทรงดำ) ชุมชนบ้านวังหอยก ตำบลบ้านแก่ง ก็มีวัฒนธรรมที่ติดตัวมาด้วยคือ วิถีชีวิตวัฒนธรรมด้านภาษาพูด ด้านอาหารการกิน ด้านการแต่งกาย และการสร้างที่อยู่อาศัย ซึ่งมีอัตลักษณ์ที่โดดเด่นมาก ในการนี้จะนำเสนอด้านวัฒนธรรมการแต่งกาย และชูเรื่องมรดกภูมิปัญญาการทอผ้าของชาวไทย ทรงดำ บ้านวังหอยก หมู่ที่ 2 ตำบลบ้านแก่ง อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์

6. ผ้าทอไททรงดำ

1. **ผ้าลายแดงไหม** ลายแดงไหม มีแรงบันดาลใจจาก ได้เห็นผลแดงไหมที่ลวดลายสวยจึงประดิษฐ์ลายบนผืนผ้าเป็นผ้าที่ได้รับการสืบทอดจากบรรพบุรุษไทดำสู่ลูกหลานจนถึงรุ่นปัจจุบัน
2. **ผ้าลายพัฒนา** มีแรงบันดาลใจจากความต้องการให้คนรุ่นใหม่ได้ใช้ผ้าไทดำที่มีหลากสีสันมากยิ่งขึ้น จึงได้พัฒนาลายผ้านี้ขึ้นมาได้สีที่หลากหลายสีสวยงามยิ่งขึ้น
3. **ผ้าลายตีนผ้า** มีแรงบันดาลใจจากความต้องการสร้างความสวยงามบนผืนผ้าเพื่อไว้ใช้ตกแต่งบน ชุดไทดำให้มีอัตลักษณ์ที่โดดเด่น แต่ถ้าหญิงไทดำผู้ใดที่สามีเสียชีวิต เธอจะต้องเลาะตีนผ้าออกจากเครื่องนุ่งห่ม
4. **ผ้าลายกาบกล้วย** มีแรงบันดาลใจจาก ต้องการพัฒนาต่อยอดผ้าทอไทดำบ้านวังหอยกให้มีความหลากหลาย อีกประการหนึ่งคือบ้านวังหอยกเป็นพื้นที่ที่มีต้นกล้วยขึ้นมากมายจึงสามารถสร้างอัตลักษณ์บนลายผืน ผ้าให้เหมือนวัสดุท้องถิ่นคือกาบกล้วย ผ้าได้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้มากขึ้น เช่น นำไปตัดเป็นชุดใส่ทำงานหรือ ชุดลำยอง เป็นต้น

รูปที่ 1 ผ้าทอลายแดงโม : เป็นลวดลายดั้งเดิมนิยมใช้ผ้าสีดำ สีขาวและสีฟ้า เป็นหลักจึงมีอัตลักษณ์ผ้าทอไทยทรงดำไว้อย่างสมบูรณ์ยิ่ง

รูปที่ 2 ลายพัฒนา : เป็นลวดลายแดงโมดั้งเดิม แต่พัฒนาขึ้นโดยใช้ผ้าทอเส้นลายให้มีหลากสี

รูปที่ 3 ลายตีนผ้า : เป็นลวดลายที่ใช้ตกแต่งชายผ้าถุงของสตรีไทย

รูปที่ 4 ลายกาบกล้วย : เป็นลวดลายที่มีความร่วมสมัยมากขึ้น เพื่อนำไปพัฒนาต่อยอดผ้าทอไทยทรงดำให้ใช้ประโยชน์ หลากหลายยิ่งขึ้น มีการพัฒนาลายบนผืนผ้าแล้วตัดเย็บ นำไปสวมใส่ในโอกาส ต่างๆ อย่างไร เช่น (งานบุญ งานบวช งานสวด งานแต่ง งานประเพณี เป็นต้น

รูปที่ 5 ผ้าคาดเอวชาย หรือผ้าฝักเอน ใช้ผ้า 5 สีมาตัดเย็บ ตกแต่งลวดลายแปดทิศปักดิน บนพื้นฐานความเชื่อคือเพื่อรับความดี เฮงๆ รวยๆ ของผู้ใช้

รูปที่ 6 ผ้าคล้องคอสำหรับผู้หญิงสูงอายุ จะตกแต่งด้วยลวดลายดอกฝักแวนสีสันสดใส

รูปที่ 7 ผ้าคล้องคอผู้หญิง มีใช้สำหรับผู้สูงอายุ และวัยสาว ๆ เยาวชน เด็ก

7. ผ้าทอจันเสน

ผ้าทอบ้านจันเสน เป็นงานหัตถกรรมที่มีความสวยงาม จัดเป็นงานปราณีตศิลป์ที่มีคุณค่าทางศิลปะ ซึ่งสร้างสรรค์จากประสบการณ์และถือเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยรูปแบบลวดลาย มีความสอดคล้องกับ ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของท้องถิ่น ผ่านการเลือกสรรวัสดุที่ใช้เป็นเส้นใยกรรมวิธีการทอ เส้นด้าย การย้อมสี การออกแบบรูปแบบลวดลาย ไปจนถึงการพัฒนาเครื่องมือและวัสดุอุปกรณ์ และกรรมวิธีการทอ ซึ่งกระบวนการเหล่านี้เกิดจากภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีการศึกษา ค้นคว้า ทดลอง และสืบทอดต่อ ๆ กันมาจากคน

รุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่งตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จนเกิดเป็นผ้าทอบ้านจันเสนที่มีรูปแบบลวดลาย สีสัน และเทคนิค การทอที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ผ้าทอบ้านจันเสนจึงถือเป็นมรดกทางศิลปวัฒนธรรมที่มีคุณค่า คู่ควรต่อการ สืบสานและอนุรักษ์ไว้ให้สืบต่อไปอีกนานเท่านาน

ชุมชนจันเสนเป็นชุมชนโบราณสมัยทวารวดีอายุราว 2,000 ปี จากหลักฐานทางโบราณคดีได้ค้นพบโบราณวัตถุที่ทำให้เห็นถึงวัฒนธรรมด้านการทอผ้า ซึ่งโบราณวัตถุเหล่านี้จัดแสดงอยู่ในพิพิธภัณฑ์จันเสน เช่น ดินเผา (อุปกรณ์ที่ใช้ในการทอผ้า) ชิ้นสำริดที่กันชั้นพร่องรอยของเศษผ้า และการนุ่งห่มของตุ๊กตาดินเผาต่อมา ประมาณ 100 ปีที่ผ่านมา จันเสนกลับมาเป็นชุมชนอีกครั้ง และได้ฟื้นฟูวัฒนธรรมด้านการทอผ้า มีการปลูกฝ้าย เพื่อนำฝ้ายมาทำเป็นเส้นใยในการทอผ้าใช้ในครัวเรือน จากหลักฐาน เช่น กระสวย กง โน อีว ซึ่งเป็นการสืบทอด มาจากบรรพบุรุษ

“จันเสน” เป็นชื่อตำบลหนึ่งในอำเภอตากาลี จังหวัดนครสวรรค์ บ้านจันเสนมีการทอผ้าพื้นเมืองเพื่อใช้ แต่งกายมานานแล้ว และมีร่องรอยของการใช้ผ้าทอมือในกลุ่มคนบ้านจันเสนอย่างแพร่หลาย วิถีชีวิตของชุมชนบ้าน จันเสนดำรงอยู่ได้ด้วยปัจจัย 4 อันเป็นปัจจัยหลักในการดำรงชีวิตของผู้คนในยุคก่อน ๆ ยึดหลักของการพออยู่ พอกิน พอใช้ ไม่ฟุ้งเฟ้อ เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มได้มาจากการปลูกฝ้าย นำฝ้ายมาทอผ้าทำเครื่องนุ่งห่ม เรื่องการ ทอผ้าในชุมชนบ้านจันเสนเป็นเรื่องที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาช้านาน ระหว่างรุ่นต่อรุ่นมีการปลูกฝ้ายไว้ใช้ทอผ้า มีหูก มีกี่ มีเครื่องมือในการทอผ้าไว้ใช้ในครัวเรือนหรือ แลกเปลี่ยนกับสิ่งของเครื่องใช้อย่างอื่นก็ได้ โดยยังหลงเหลือ หลักฐานที่เห็นได้จนถึงปัจจุบันนี้ คือกระสวยทอผ้าโบราณ แต่ต่อมาเมื่อความเจริญทางด้านวัตถุขยายตัวเข้ามาใน ชุมชน วัฒนธรรมการแต่งกายก็ค่อย ๆ เปลี่ยนไปตามยุคสมัย ฝ้ายฝ้ายหรือผ้าด้ายดิบที่ทอขึ้นมาใช้เองก็ ไม่สะดวกสบายต่อการนุ่งห่ม เพราะต่างต้องแข่งกับเวลาในการทอ มาหากิน กว่าจะหมดชิ้นตอนในการทอผ้านั้น ต้องผ่านกรรมวิธีหลายขั้นตอน ตั้งแต่การปลูกฝ้าย การดูแลต้นฝ้าย ที่ได้ปุ๋ยฝ้ายออกมาดีที่สุด เพื่อเก็บปุ๋ยฝ้ายนำมา ทำเป็นเส้นด้ายสำหรับทอผ้า เวลาจะสวมใส่ก็ต้องลงน้ำขำว ตากแดดจัดแล้วทำให้เรียบโดยการรีด สีของผ้าที่ได้ จะเป็นสีขาวอย่างปุ๋ยฝ้ายธรรมชาติที่มีสีค่อนข้างเหลือง ด้วยสาเหตุนี้มีความเจริญทางด้านวัตถุเข้ามาสู่ชุมชน เกิดมีผ้าที่ทอด้วยใยสังเคราะห์ที่มีคุณสมบัติพิเศษ ซักแล้วไม่ต้องรีดก็เรียบ เมื่อมีผ้าที่ไม่ต้องรีดทำให้ผู้คนในท้องถิ่น เกิดการตื่นตัวและเป็นสาเหตุให้คนในชุมชนห่างเหินจากการทอผ้าและห่างหายไปมากที่สุด ด้วยชุมชนบ้านจันเสนนั้น มีลักษณะภูมิประเทศที่เอื้อต่อการอยู่อาศัยทำมาหากิน มีระบบคมนาคมขนส่งที่จะทำให้สามารถเดินทางไปได้มา สะดวก ผู้คนจึงได้อพยพจากที่ต่าง ๆ มากมายจึงเป็นชุมชนที่หลากหลายทางเชื้อสาย ทั้งภาษาพูดทั้งวัฒนธรรม ประเพณี ดังนั้นวิถีชีวิตของคนในชุมชนบ้านจันเสนจึงมีการผสมผสานกลมกลืนกันได้อย่างเหมาะสม พอเหมาะกับ ความหลากหลายของชุมชนต่าง ๆ เป็นอย่างดี เห็นได้จากเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายของชุมชนเมื่อครั้งก่อนที่ได้รับภาษา และวัฒนธรรม ต่าง ๆ รวมกันไว้ได้อย่างลงตัว

ผ้าทอบ้านจันเสน เป็นผ้าทอพื้นเมืองโบราณของชาวบ้านจันเสน ซึ่งเป็นผ้าทอพื้นเมืองโบราณที่มีมาตั้งแต่ ในสมัยทวารวดี (พ.ศ. 1143-1343) และยังคงได้รับการอนุรักษ์ไว้จวบจนถึงปัจจุบัน โดยมี พระครูนิวริฐธรรมขันธ เจ้าอาวาสวัดจันเสน ได้ตระหนักเห็นคุณค่าความสำคัญของผ้าทอมือ ซึ่งเป็นภูมิปัญญาไทยอันล้ำค่าที่ต้องการ อนุรักษ์สืบทอดต่อไป จึงหาผู้รู้ในเรื่องการทอผ้า ให้ความรู้ต่อผู้ที่สนใจ

เรื่องทอผ้า สนับสนุนในเรื่องจัดหาบุคลากร ทุนทรัพย์ และสถานที่ โดยในปี 2535 ได้จัดตั้งกลุ่มสตรีทอผ้า บ้านจันเสนขึ้นโดยให้ใช้อาคารโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดจันเสนเป็นที่ดำเนินการ จึงเกิดการรวมตัวกันของกลุ่มแม่บ้านที่ว่างจากการทำเรือกวอนไธนา เพื่อให้หันมา ยึดอาชีพการทอผ้าเป็นอาชีพเสริม ทหารายได้เพิ่ม โดยผลิตเปลี่ยนหมุนเวียนกันเข้ามาทอผ้าในกลุ่ม ซึ่งใช้วิธีการทอ แบบโบราณคือ การทอด้วยมือโดยใช้ กี่กระตุก และเป็นแหล่งเรียนรู้ให้แก่ผู้ที่สนใจ เพื่อเป็นการสืบสานภูมิปัญญา ด้านการทอผ้าไว้ให้อยู่คู่กับ ชุมชนต่อไป จนทำให้กลุ่มสตรีทอผ้าเป็นศูนย์การเรียนรู้ที่สำคัญของชุมชนจันเสน จนถึงปัจจุบัน

8. ลายผ้าทอบ้านจันเสน

ลวดลายผ้าทอบ้านจันเสน...หลวงพ่ोजริญ วางแนวคิดไว้ว่า จันเสนมีเอกลักษณ์เป็นของชุมชนหลาย อย่าง เช่น สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ แม้กระทั่งวัสดุ ข้าวของเครื่องใช้จากโบราณวัตถุ จึงให้จับสิ่งที่มีอยู่ในชุมชน เหล่านั้นมาเป็น ประโยชน์ให้ได้

1. ผ้าลายปลาเสีตอ

ผ้ามัดหมี่ลายปลาเสีตอ

เป็นผ้าที่ได้รับคัดเลือกให้เป็น

ผ้าประจำจังหวัดนครสวรรค์ ด้วยมี

3 สัญลักษณ์ของจังหวัดนครสวรรค์

ประกอบลวดลายใยฝืนผ้าทอ

ได้แก่ สีฟ้า เป็นสีประจำจังหวัด

สีม่วงเป็นสีของ ดอกเสลา (ซึ่งเป็นดอกของต้นไม้ประจำจังหวัด) ลวดลายของหมี่โดดเด่นมี ลักษณะดังปลาเสีตอกำลังว่ายน้ำบน ฝืนผ้าสีฟ้าที่ประกอบกับการสอดด้นสีฟ้าเป็นมันวาวอย่างสวยงาม

2. ผ้าลายผักกูด

ผ้ามัดหมี่ลายผักกูด เป็นผ้าที่ได้แนวคิดของ คุณพวงพะยอม ดีเวียง ซึ่งนำแนวคิดการมัดย้อมมาจาก ลายที่ช่างแกะสลัก บรรจงแกะไว้บริเวณประตูของพิพิธภัณฑ์ จันเสน เมื่อทอเสร็จ ยังมีการปรับแต่งการมัดย้อมอีก หลายครั้งจนได้ลวดลายที่อ่อนช้อยงดงาม

3. ลายจันทวารวดี

ผ้ามัดหมี่ลายจันทวารวดี ได้แนวคิดมาจากการที่ชุมชนจันทเสนมีเมืองโบราณในสมัยทวารวดี และ เมื่อก่อนนั้นภายในเมืองโบราณจะมีต้นจันอยู่เป็นจำนวนมาก และเป็นต้นไม้ประจำท้องถิ่น ซึ่งลักษณะของต้นจัน ก็คือมีผลเหลืองนวลสวยงาม กลิ่นหอม ลักษณะลูกจะกลม ดังนั้น คุณพวงพะยอม ดีเวียง จึงได้นำแนวคิดของ ลูกจันนี้มามัดย้อมเป็นลายผ้าและทอเป็นผืนผ้าขึ้นมาอย่างสวยงาม

4. ผ้าลายสร้อยลีลา

ผ้ามัดหมี่ลายสร้อยลีลา มีที่มาจาก การที่ต้นลีลาวดี (ลั่นทม) ซึ่งเป็นต้นไม้ที่เจริญเติบโตมากู่กับ เมืองโบราณจันทเสนเท่า ๆ กับต้นจัน ซึ่งดอกลีลาวดีนั้น จะสวยงาม มีกลิ่นหอมเย็น คุณศศิธร สุทธิพงษ์ เป็นผู้คิดค้นและ มัดย้อมหมี่

9. ผ้าทอบ้านโปรงเขนง

ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน และการทอผ้า บ้านโปรงเขนง

บ้านโปรงเขนง ตำบลด่านช้าง อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ ก่อตั้งเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2455 โดยคุณปู่ทวดพวง โพธิ์ยอด และคุณย่าทวดพี โพธิ์ยอด เป็นผู้เล่าเรื่องต้นก าเนียด “บ้านโปรงเขนง” เดิม ครอบครัว คุณปู่ทวดพวง - คุณย่าทวดพี เป็นคนอำเภอสว่างอารมณ์ จังหวัดอุทัยธานี ชาวลาวครั้ง ได้มาสร้างครอบครัวที่บ้านมาบะขาม ซึ่งในสมัยคุณพ่อของคุณปู่ ทวดพวง มีลูก หลายคน คุณปู่ทวดพวง และคุณย่าทวดพี มีลูก 7 คน จึงได้แยกครอบครัวออกมา ทำการจับจองที่ดินไว้ทำมาหากินและอยู่อาศัย ณ ที่แห่งนี้

ที่มาของชื่อ “บ้านโปรงเขนง” นั้น เมื่อช่วงที่ คุณปู่ทวดพวง - คุณย่าทวดพี โพธิ์ยอดพร้อมครอบครัวได้ ออกจากบ้านมาบะขามมาจับจองที่ดิน ณ ที่แห่งนี้ เดิมเป็น ป่ารกทึบ มีสัตว์ป่ามากมาย และมีหนองน้ำโบราณเรียกว่า “สระแม่หม้าย” พวกสัตว์ป่าทั้งหลาย จะชอบมา สระแม่หม้าย บ้านโปรงเขนง หาอาหารที่บริเวณนี้

เนื่องจากบริเวณนี้เป็น “ดินโป่ง*” มีแหล่งอาหารที่อุดมสมบูรณ์ วันหนึ่งพวก เหล่านายพราน ได้มาล่าสัตว์ ป่าบริเวณแห่งนี้ หลังจากทีล่าสัตว์แล้วกลับไป ช่วงระหว่างทาง กลับนั้นได้ ทา “เขนงปิ่น” หล่นไว้ ดังนั้นคุณปู่ทวดพวงจึงเรียกกลุ่มบ้านนี้ว่า “บ้านโปรงเขนง”

คุณปู่ทวดพวง - คุณย่าทวดพี นั้น หลังจากได้มาจับจองที่ดินเพื่อสร้างครอบครัวที่บ้านโปรงเขนง แล้ว คุณปู่ทวดพวง ยังจับจองที่ดินไว้ประกอบอาชีพทำนาข้าว ปลูกไร่ข้าวโพดด้วย ส่วนคุณย่าทวดพี

จะเป็นแม่บ้านแม่เรือนหุงหาทำกับข้าว เลี้ยงลูก และยังทอผ้าไว้ให้คนใน ครอบครัวสวมใส่ ในสมัยนั้นแต่ละบ้านจะต้องทอผ้าใส่

เขนงปิ่น คือ เขาวัวไว้สำหรับใส่ดินปิ่นของ พรานป่าสมัยก่อน กันเอง โดยฝ่ายสามีจะเป็นผู้ทำ ก็ทอผ้าให้ฝ่ายภรรยาเป็นผู้ทอ ส่วนคุณแม่น้อย เดิมเป็นคนจังหวัด ศรีสะเกษ ได้อพยพมาทำงานที่มามะขาม คุณพ่อยัน เป็นบุตรคนที่ 2 ของคุณปู่ทวดพวง เห็นว่า คุณแม่น้อย เป็นคนขยันจึงตกลงปรองปรองเป็นสามีภรรยากัน คุณแม่น้อยเองตอนที่อยู่จังหวัดศรีสะเกษ ก็ มีประสบการณ์ในการทอผ้าแบบก๊วยแล้ว คุณย่าทวดพี จึงได้สอนวิธีการทอผ้า “ลายขิดไม้รอต” ให้กับคุณแม่น้อย โดยคุณพ่อยัน เป็นผู้ทำก็ทอผ้าให้คุณแม่น้อยไว้ใช้สำหรับทอผ้าให้คนใน ครอบครัวได้ใส่กัน คุณย่าทวดพีและคุณแม่น้อย ได้นำความรู้ การทอผ้า สอนญาติพี่น้องบ้านใกล้เคียง เพื่อให้แต่ละครอบครัวได้ทอผ้าใส่กัน จึงเป็นที่มาในการ สืบทอดภูมิปัญญา “ผ้าทอของ บ้านโปรงเขนง” รวม 3 ช่วงอายุคน จนถึงปัจจุบันนี้ ไม่น้อยกว่า 110 ปี ดินโป่ง เป็นแหล่งอาหารของสรรพสัตว์ในป่า ดินโป่งจะมีรสเค็ม เกิดจากแร่บางชนิดโดยธรรมชาติ ประกอบไปด้วย โซเดียม แคลเซียม เหล็ก ฟอสฟอรัส และสังกะสี ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งจำเป็นต่อความต้องการของ สรรพสัตว์ เพื่อเสริมกระดูกและกล้ามเนื้อ

10. ผ้าทอลาวครั่ง

ผ้าทอ ลาวครั่ง ตำบลหัวถนน อำเภอท่าตะโก จังหวัดนครสวรรค์

ผ้าทอลาวครั่ง เกิดจากฝีมือของช่างทอ

อันเป็นมรดกตกทอดทาง

วัฒนธรรมมาเป็นเวลาหลายชั่วอายุคน

ของกลุ่มชนที่สืบเชื้อสายจากลาวครั่ง

ชาวลาวครั่ง มีความสามารถในการทอผ้า

เมื่อมีการอพยพโยกย้ายถิ่นฐาน ก็นำเอาประเพณีวัฒนธรรมสิ่งของเครื่องใช้มาด้วย โดยเฉพาะด้าน การทอผ้า และยังคงรักษาวัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรมและความเชื่อไว้ได้อย่างต่อเนื่อง เพราะผ้าทอ เป็น ส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตชาวลาวครั่งในอดีตนั้นชาวลาวครั่งจะทอผ้ากันทุกครัวเรือนเพื่อเป็นเครื่องนุ่งห่มของ ทุกคนในครอบครัว และใช้ในพิธีกรรมตามคติความเชื่อดั้งเดิมที่เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อดวงวิญญาณพิธีกรรม เกี่ยวการเกิด การตาย และประเพณีพิธีกรรมต่าง ๆ ของลาวครั่งจะมีเรื่องราวของผ้าทอเข้าไปเกี่ยวข้องเสมอ

ผ้าทอลาวครั้ง จึงมีความสำคัญผูกพันกลมกลืนต่อวิถีชีวิตชาวลาวครั้งมาตั้งแต่อดีตและยังถ่ายทอดให้ลูกหลานได้สืบทอดต่อกันมา จนถึงปัจจุบัน

การตั้งถิ่นฐานมาตั้งแต่ สมัยทวารวดี ราวพุทธศตวรรษที่ 11-16 และจัดให้เมืองโบราณแห่งนี้อยู่ในกลุ่มเมืองโบราณสมัยทวารวดีที่อยู่ใน บริเวณลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา โดยมีเมืองสำคัญอยู่ที่ละโว้ จังหวัดลพบุรี มีขอบเขตพื้นที่โดยประมาณตรงกับจังหวัดลพบุรี อุทัย สระบุรี นครสวรรค์และเพชรบูรณ์ซึ่งตรงกับคำบอกเล่าของพ่อเฒ่าจู้ด พันธุ์ทอง เล่าว่าสมัยก่อน พื้นที่บริเวณนี้เป็นป่ารก ยังไม่ค่อยมีผู้คนอาศัยอยู่ พอเริ่มมีคนมาอยู่มากขึ้น พื้นที่ที่เคยเป็นป่าก็เริ่มเปลี่ยนแปลงไป เมื่อถางป่าก็พบ คู คัน มีลักษณะคล้ายถนน คนที่พบเหล่านั้นต่างกล่าวว่าสถานที่ตรงนี้เคยเป็นเมืองเก่ามาก่อน ในสมัยที่ผู้เล่ายังเป็นเด็กเคยไปเก็บขี้ตะครันซึ่งเกิดจากการหล่อหลอมวัตถุโบราณมาเล่นและนอกจากนี้ยังพบอิฐ แฉกหรือศิลาแลงเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าขนาดกว้าง 1 ศอก ยาว 1 เมตร อยู่ตามบริเวณนั้น

กิจกรรมท้ายบทที่ 5

ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการประดิษฐ์กรรมและเทคโนโลยีและสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนสามารถตอบคำถามจากเรื่องที่อ่านได้
2. นักเรียนสามารถสรุปความรู้จากเรื่องที่อ่านได้

ตอนที่ 1 ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

1. บ้านของนักเรียนมีกระถางใส่ต้นไม้เป็นแบบชนิดใด

.....

.....

2. นักเรียนรู้จักผ้าไหมชนิดใดบ้าง

.....

.....

3. นักเรียนเคยรู้จักต้นกกหรือไม่ และมีลักษณะอย่างไร

.....

.....

4. นักเรียนรู้จักสีย้อมผ้าที่มาจากธรรมชาติหรือไม่

.....

.....

5. จงสรุปความรู้ที่ได้จากเรื่อง ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดนครสวรรค์เกี่ยวกับการประดิษฐ์กรรมและเทคโนโลยีและสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ

.....

.....

ตอนที่ 2 ให้นักเรียนสรุปความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดนครสวรรค์เกี่ยวกับ
การประดิษฐ์กรรมและเทคโนโลยีและสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

บทที่ 6

ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับศิลปะพื้นฐาน

1. การเล่นกลองยาว

กลองยาวโชนบ้านหนองโพเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาอย่างต่อเนื่อง โดยมีการเรียนรู้ สืบทอดกัน และมีการสอนเป็นหลักสูตรในโรงเรียน โดยมีปราชญ์ชาวบ้านเป็นวิทยากรท้องถิ่น รวมทั้งแต่ดั้งเดิม มีการทำกลองยาวขึ้นเอง จึงทำให้กลองยาวบ้านหนองโพเป็นที่แพร่หลาย เป็นการละเล่นที่ใช้ในเทศกาลรื่นเริง เช่น บวชนาค แต่งงาน เทศกาลประเพณี เช่น สงกรานต์ แห่พระ เป็นต้น ดังนั้น ชุมชนหนองโพจึงสามารถ รักษาการเล่นกลองยาวให้เป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชุมชนได้อย่างต่อเนื่อง

ประวัติความเป็นมา

กลองยาวเป็นศิลปะ ชนิดหนึ่งของชาวมอญหม่องสุไต่เกิงชาวพม่า นำกลองยาวเข้ามาเล่นในประเทศไทย ในสมัยพระจุลจอมเกล้า รัชกาลที่ 5 หม่องสุไต่เกิงนี้ เข้ามาตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนในประเทศไทย อยู่แถว ๆ ตำบลวัดมะหาร หม่องสุไต่เกิงได้สอนให้คนไทย ในแถบนั้นได้เล่นกลองยาวกันเป็นที่แพร่หลาย คนไทยเรียกกันว่าการเล่น เทิดเทิง หรือบ้างเรียกกันว่า ปะเท้งปะ หรือ โหม่งเท้งโหม่ง นั้นหมายความว่าเรียกตามเสียงตี ในสมัยก่อนนี้นิยม เล่นเฉพาะผู้ชาย กลองยาว นิยมเล่นกันตามงานวัด หรืองานรื่นเริงต่าง ๆ เช่น งานแห่นาค งานแห่ขบวนขันหมาก งานแต่งงาน งานขึ้นบ้านใหม่ งานลอยกระทง งานปีใหม่ งานแห่ขบวนองค์กฐิน งานแห่ขบวนองค์ผ้าป่า หรืองานสงกรานต์ เหล่านี้เป็นต้น ต่อมากลองยาวได้พัฒนาขึ้นมาตามลำดับจนเป็นที่นิยมเล่นกันอย่างแพร่หลาย ในภาคกลาง จนเป็นศิลปะประจำภาคกลางไปในที่สุด ต่อมามีการเล่นกันมาก และแพร่หลายไปตามหัวเมืองต่าง ๆ จึงได้ชักชวนให้สุภาพสตรี เข้ามามีส่วนร่วมการเล่นกลองยาว และให้สุภาพสตรีเป็นนางรำประจำการเล่นกลองยาว มาจนถึงปัจจุบันนี้

เครื่องแต่งกาย

ผู้ชาย แต่งกายได้หลายรูปแบบ เช่น

- นุ่งผ้าโสร่งใส่เสื้อม่อฮ่อม
- นุ่งกางเกงขาสวมสามส่วน ใส่เสื้อคอกลม แขนกว้าง
- นุ่งผ้าโจงกระเบน ใส่เสื้อคอกลมแขนกว้าง โดยจะไม่บังคับหรือมีหลักเกณฑ์ที่แน่นอนแล้วแต่ความสวยงาม หรือความเหมาะสมของงานนั้น ๆ

ภาพการแต่งกายของผู้ชาย

ผู้หญิง จะมีการแต่งกายที่แน่นอนและมีรูปแบบที่ชัดเจน

- เสื้อคอกลม หรือ เสื้อคอจีนก็ได้ แขนจะต้องเป็นแขนสามส่วนเท่านั้น
- ผ้านุ่งจะเป็นผ้าถุง นุ่งเลยตาตุ่มขึ้นมาประมาณหนึ่งฝ่ามือ หรือ ประมาณสามนิ้ว - มีเข็มขัดคาด

ทับผ้าถุง

- มีผ้าสไบพาดเฉียง หรือ มีผ้าสไบห่อตัวก็ได้แต่จะต้องเปิดไหล่ขวา
- มีดอกไม้ทัดที่ผมด้านซ้าย หรือด้านขวาก็ได้ แล้วแต่ความสวยงาม หรือความเหมาะสมสำหรับ

เครื่องประดับอื่น ๆ จะไม่บังคับแล้วแต่จะจัดหาได้ เช่น สร้อยสังวาล สร้อยคอ ต่างหู สร้อยมือ รองเท้าใส่ก็ได้ ไม่ใส่ก็ได้ แล้วแต่ความสวยงาม หรือ ความเหมาะสมของงานที่ไปทำการแสดง

ภาพการแต่งกายผู้หญิง

การเล่นกลองยาว แบ่งออกได้ 4 ขั้นตอนด้วยกัน

1. โหมโรงและรำแม่บท เมื่อนักแสดงพร้อม ก็จะโห้ 3 ลา ขึ้น 3 ครั้ง
  - ครั้งที่ 1 เมื่อโห้เสร็จ ผู้ร่วมแสดงกลองยาวก็จะรับพร้อม ๆ กัน ด้วยคำว่า “เฮ้ว” แล้วจะรัว โหม่ง และกลอง
  - ครั้งที่ 2 และ 3 ก็จะโห้เหมือนครั้งที่ 1 ผู้ร่วมแสดงก็จะรับพร้อม ๆ กันด้วยเสียง “เฮ้ว” เหมือนเดิม เมื่อเสียง โห้ หรือ เสียงรับคำว่า “เฮ้ว” สิ้นสุดลง เสียงโหม่งก็จะตั้งขึ้นพร้อมด้วยเสียงกลองยาว และอุปกรณ์อื่น ๆ นั้นหมายความว่า จะเริ่มทำการแสดงกลองยาวโหมโรง นั้นเองใช้เวลาประมาณ 1 นาที แล้วก็เริ่ม รำแม่บท หรือที่เราเรียกกันว่า รำไหว้ครูกลองยาว
2. เมื่อรำไหว้ครูสิ้นสุดลง ก็จะเริ่มรำลีลาของกลองยาว ด้วยท่าต่าง ๆ เช่น การร าคาบกลองต่อกันด้วยท่า กวางเดินดง ท่าต่อกลอง ท่าคาบเงิน ท่าหกตัว ท่ารอดบ่วง
3. เมื่อรำลีลาของกลองสิ้นสุดลงก็จะเป็นช่วงของนางรำ นางรำก็จะออกมารำ ที่ท่าก็ได้แล้วแต่เวลา จะอำนวยให้เมื่อการรำของนางรำสิ้นสุดลงก็จะลงกลองพร้อม ๆ กับนางรำก็จะนั่งลงไหว้ท่านผู้ชม
4. เมื่อนางรำไหว้ท่านผู้ชมเสร็จ โหม่งก็ตั้งขึ้นอีกครั้ง พร้อมทั้งเสียงกลองยาว นางรำก็เดินนำรถ หรือเดินรำลงจากเวที หรือสถานที่ทำการแสดงนี้เป็นขั้นตอนสุดท้าย หรือ ท่าลา ของการเล่นกลองยาว ทุกขั้นตอนในการเปลี่ยนจังหวะจะต้องโห้ 3 ลาทุกครั้ง

2. การแสดงเพลงฉ่อย

เพลงพื้นบ้านมีคุณค่าให้ความบันเทิงใจแก่คนในสังคมตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะในสมัยที่ยังไม่มีเครื่องบันเทิงใจมากมายเช่นปัจจุบันนี้ เพลงพื้นบ้านเป็นสิ่งบันเทิงชนิดหนึ่งซึ่งให้ความสุขและความรื่นรมย์แก่คนในสังคม ในฐานะที่เป็นการละเล่นพื้นบ้านของหนุ่มสาวและในฐานะเป็นส่วนสำคัญของพิธีกรรมต่าง ๆ เพลงพื้นบ้านจึงจัดเป็นสิ่งบันเทิงที่เป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตของชาวบ้าน

ประวัติความเป็นมา

ในอดีตมีการรวมตัวเล่นและร้องเพลงพื้นบ้านตามท้องถิ่นโดยทั่วไป

ในเขตอำเภอลาดยาว มีการละเล่นเพลงฉ่อย โดยลุงสะอาด แม่ทองเกลียว ลุงข้าง แม่สุดใจ เป็นผู้บุกเบิกในยุคแรก ต่อมาผู้มีสมาชิก เพิ่มขึ้น ประกอบด้วยแม่แดงไทย พ่อสุชิน ทวีเขต ลุงเถิม ลุงถิ ป้าเมี้ยน ป้าม้วน แม่เชื่อม ร่วมกันแต่งเนื้อและ ทำนอง โดยมีการนัดซ้อมกลางลานบ้าน และปูแนม เป็นผู้ตีวงปี่พาทย์ให้ จนมีคนสนใจมาฝึกกันมากขึ้น

ศิลปะการแสดง ประกอบด้วย ลักษณะการแสดง ประเภท พัฒนาการ ขนบ ความเชื่อ ลำดับขั้นตอนการแสดง รูปแบบการจัดการแสดง โน้ตเพลง บทเพลง บทละคร อุปกรณ์ และกระบวนการทำเพลงฉ่อย เป็นเพลงพื้นเมืองที่มีการแสดงทำทาง และการร้องคล้ายกับลำตัด โดยมีผู้แสดง ประกอบด้วย ฝ่ายชายและฝ่ายหญิง ฝ่ายละประมาณสองถึงสามคน ในขณะที่พ่อเพลงแม่เพลงร้องโต้ตอบกับผู้เล่นคนอื่น ๆ จะทำหน้าที่เป็นลูกคู่ เนื้อหาที่ร้องส่วนใหญ่มีทั้งเรื่อง ทางโลก ทางธรรม เชิงขู และมักจะมี ถ้อยคำที่มีความหมายสองแง่สองง่าม การแสดงเพลงฉ่อยจะไม่มีเครื่องดนตรีประกอบจังหวะ แต่จะใช้การตบมือเป็นจังหวะแทน และสิ่งที่เด่นเอกลักษณ์ของเพลงฉ่อยคือ ลูกคู่จะร้องรับด้วยคำว่า “เอ๋ ซา เอ้ซา ซา ซาซา ซา หน้อยแม่”

เพลงฉ่อย นิยมเล่นในทุกจังหวัดของภาคกลาง และแพร่หลายไปยังภาคอื่น ๆ ทั้งภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก และภาคใต้ แต่ในภาคอื่น ๆ นิยมร้องเล่นเป็นบางจังหวัด มิได้แพร่กระจายโดยทั่วไปทุกจังหวัด ชาวบ้านนิยมร้องเล่นกันมานานแล้วไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัดว่า เกิดขึ้นเมื่อใด

เอกลักษณ์ของเพลงฉ่อย

การขึ้นเพลงทั่วไป จะขึ้นว่าฉัดซ่าฉัดซา ฉัดซ่าฉัดฉ่า เอ็งเอ็งเออะเอ็งเอ้ย ทางจังหวัด อุทัยธานี – จังหวัดนครสวรรค์ รับเพลงว่า เอ้อชา เอ้อชา เอ้อชา ฉ่าชาเอ้ย- ส่วนทาง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา – จังหวัดอ่างทอง – จังหวัดสุพรรณบุรี รับเพลงว่า เอ้อชา ชา ฉ่าชาเอ้ย- ส่วนทางใต้ กรุงเทพมหานคร – จังหวัดราชบุรี รับเพลงว่า เอ้อชา เอ้อชา ฉ่าฉ่าชา หนอยแม่

การจัดรูปแบบการแสดง เนื่องจากเพลงฉ่อยเป็นการแสดงการร้องเพลงโต้ตอบกัน ระหว่างฝ่ายชายและฝ่ายหญิง โดยมีต้นเสียงร้อง แล้วมีลูกคู่รับ สลับกันไปทีละ “ลง” หรือท่อนของเพลง โดยทั่วไปผู้ว่าจ้างจะต้องจัดสถานที่สำหรับแสดงไว้เป็นการเฉพาะ อาจอยู่กลางแจ้งหรือในอาคาร โดยเวทีการแสดง ซึ่งจะแบ่งพื้นที่เป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนเวทีสำหรับแสดง และส่วนห้องเตรียมตัว นักแสดง หากเป็นโรงมหรสพ ส่วนใหญ่เป็นโรงยกพื้น บางแห่งมีหลังคาและฝาผนัง บริเวณด้านหลังผู้แสดงมี ม่านหรือฉากนั้น มักจัดทำขึ้น

โดยเฉพาะ ส่วนใหญ่เป็นผ้า หรือไวนิล มีสีสันสดใส ข้อความต่าง ๆ ประกอบด้วย ชื่อวงหรือชื่อคณะ มักมีที่อยู่ หรือหมายเลขโทรศัพท์เพื่อประชาสัมพันธ์ด้วย ส่วนพื้นที่ด้านหน้าซึ่งเป็นเวทีแสดง จะแบ่งพื้นที่ออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนของฝ่ายชาย ส่วนของฝ่ายหญิง และส่วนนักดนตรี ฝ่ายชายและฝ่ายหญิงอยู่ทางด้านซ้ายและ ด้านขวา นักดนตรีและลูกคู่อาจอยู่ด้านข้างหรือด้านหลังก็ได้ ในการแสดงนั้นผู้แสดง จะยืนเรียงแถวหน้า กระจาดน ผู้ร้องของทั้งสองฝ่ายจะออกมายืนตรงกลาง ด้านหน้า ส่วนนักแสดงคนอื่น ๆ ซึ่ง ทำหน้าที่เป็นลูกคู่ ด้วยจะยืนหรือนั่งด้านข้างหรือด้านหลังก็ได้

การไหว้ครูก่อนทำการแสดงของเพลงฉ่อยแม่ทองใบ จินดา

ตัวอย่างบทไหว้ครูของคณะเพลงฉ่อยแม่ทองใบ จินดา

เอ่อ เอ็ง เอย.ย.ย. มือของลูกสิบนิ้วยกขึ้นเหนือหว่างคิ้ว น้อมพระกรทั้งสอง

รูป 3 เทียน 1 เงินกึ่งตำลึงมาใส่พานจำลอง เอ็ง เอย.ย.ย

เอ่อ เอ็ง เอย.ย.ย. จะไหว้บิดา มารดา ที่เลี้ยงลูกมาอุ้มชู ได้อาบน้ำป้อนข้าว

เฝ้าเอ็นดูลูกจำไว้ได้ถ้วนถี่ จะแทนได้ใช้เสรีด้วยพระทั้ง 7 คัมภีร์ เอ็ง เอย.ย.ย

เอ่อ เอ็ง เอย.ย.ย. จะไหว้ครูบาอาจารย์เป็นนวมการที่พึง ได้สั่งสอนลูกฝึกซึ่ง

หมดทั้งลูกศิษย์ที่มา เงินก านลดันทรัพย์ ลูกจะขอค านับครูบา เอ็ง เอย.ย.ย

เอ่อ เอ็ง เอย.ย.ย. จะไหว้พระพรหมเจ้าที่ แม่ธรณีเจ้าทาง เมื่อลูกจะว่าไว้วาง

ขออย่าให้ผิดจังหวะเมื่อลูกไปเล่นงานไหนขอให้ลูกมีชัยชนะ เอ็ง เอย.ย.ย

เครื่องดนตรี เครื่องแต่งกายและอุปกรณ์ประกอบการแสดง

เดิมการแสดงเพลงฉ่อยของคณะต่าง ๆ มีรูปแบบเรียบง่ายที่คล้ายคลึงกัน เช่น ใช้การตบมือให้จังหวะเพียงอย่างเดียว หรือใช้เครื่องดนตรีประกอบจังหวะเพียงหนึ่งหรือสองชนิด เช่น ฉิ่งและกรับ สำหรับเครื่องแต่งกายก็เรียบง่ายตามแบบชาวบ้าน และส่วนใหญ่ไม่มีอุปกรณ์ประกอบการแสดงใด ๆ ปัจจุบันรูปแบบการเล่นเพลงฉ่อยมีการปรับเปลี่ยนเพื่อประโยชน์ในการสร้างเอกลักษณ์ของคณะ หรือดึงดูดความสนใจจากผู้ชม เช่น มีฉากกัน มีเครื่องขยายเสียง บางคณะเพิ่มดนตรี ประกอบ ตลอดจนการแต่งกายที่สวยงามมีสีสัน ฉูดฉาดสะดุดตา แต่ส่วนใหญ่ยังคงรักษารูปแบบเดิม เช่น นุ่งโจงกระเบน เป็นต้น ดังความจากการสัมภาษณ์ คณะเพลงฉ่อยของแม่ทองใบ จินดา ว่า “เสื้อผ้าสำหรับการแสดงเพลงฉ่อยนั้นพอเพลงแม่เพลงแต่ละคนจะหา กันเอง แต่จะเน้นให้เหมือนสมัยโบราณ คือ ผู้ชายนุ่งโจงกระเบนเสื้อลายดอกมีผ้าคาดเอว แม่เพลงก็จะใส่โจงกระเบนและเสื้อสีสันสดใส อาจใช้ผ้าที่มีความแวววาวเพื่อให้เกิดความสวยงาม ส่วนเครื่องดนตรีที่ใช้ ประกอบการแสดงโบราณใช้แต่กรับรวมกับการตบมือให้จังหวะเท่านั้น แต่ถ้ามีเพลงอื่น ๆ เช่น อีแซว ก็จะใช้ ตะโพนด้วย และอาจมีปีพาทย์ไปด้วยเพื่อใช้ร่าหน้าวง และใช้เวลาเล่น เข้าเรื่อง”

เพลงฉ่อยของแม่ทองใบ จินดาและพ่อโกมินทร์ พูลเขตกิจ รับงานการแสดงแทบทุก โอกาสทั้งงานของชาวบ้านและงานของหน่วยงานราชการต่าง ๆ เป็นต้นว่า งานขึ้นบ้านใหม่ งานบวช งานโกนจุก งานทำบุญร้อยวัน งานทำบุญ งานประเพณี และและงานตามเทศกาลต่าง ๆ แต่จะไม่เล่นในงานแต่งงาน เนื่องจากครูบาอาจารย์ได้ห้ามเอาไว้ ซึ่งราคาในการติดต่อการแสดงนั้นจะอยู่ที่ตกลงกันเพราะบางครั้งราคาอาจจะไม่เท่ากัน ในช่วงนี้เมื่อไปแสดงก็จะมีเวทีและปีพาทย์ไปด้วย โดยพื้นที่ที่เคยไปแสดงส่วนมากอยู่ในเขตภาคกลาง เช่น จังหวัดนครสวรรค์ จังหวัดกาญจนบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี จังหวัดนครปฐม จังหวัดพิษณุโลก และจังหวัดอุตรดิตถ์ เป็นต้น

กิจกรรมท้ายบทที่ 6

ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับศิลปะพื้นฐาน

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนสามารถตอบคำถามจากเรื่องที่ได้
2. นักเรียนสามารถสรุปความรู้จากเรื่องที่ได้

ตอนที่ 1 ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

1. นักเรียนรู้จักเพลงพื้นบ้านหรือไม่

.....

.....

2. การรำกลองยาวจะใช้ในงานอะไรได้บ้าง

.....

.....

3. วัดหนองโพจะจัดการรำกลองยาวเนื่องในโอกาสใดของทุกปี

.....

.....

4. การแต่งกายของการรำกลองยาวมีลักษณะใด

.....

.....

5. จงสรุปความรู้ที่ได้จากเรื่อง ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดนครสวรรค์เกี่ยวกับศิลปะพื้นบ้าน

.....

.....

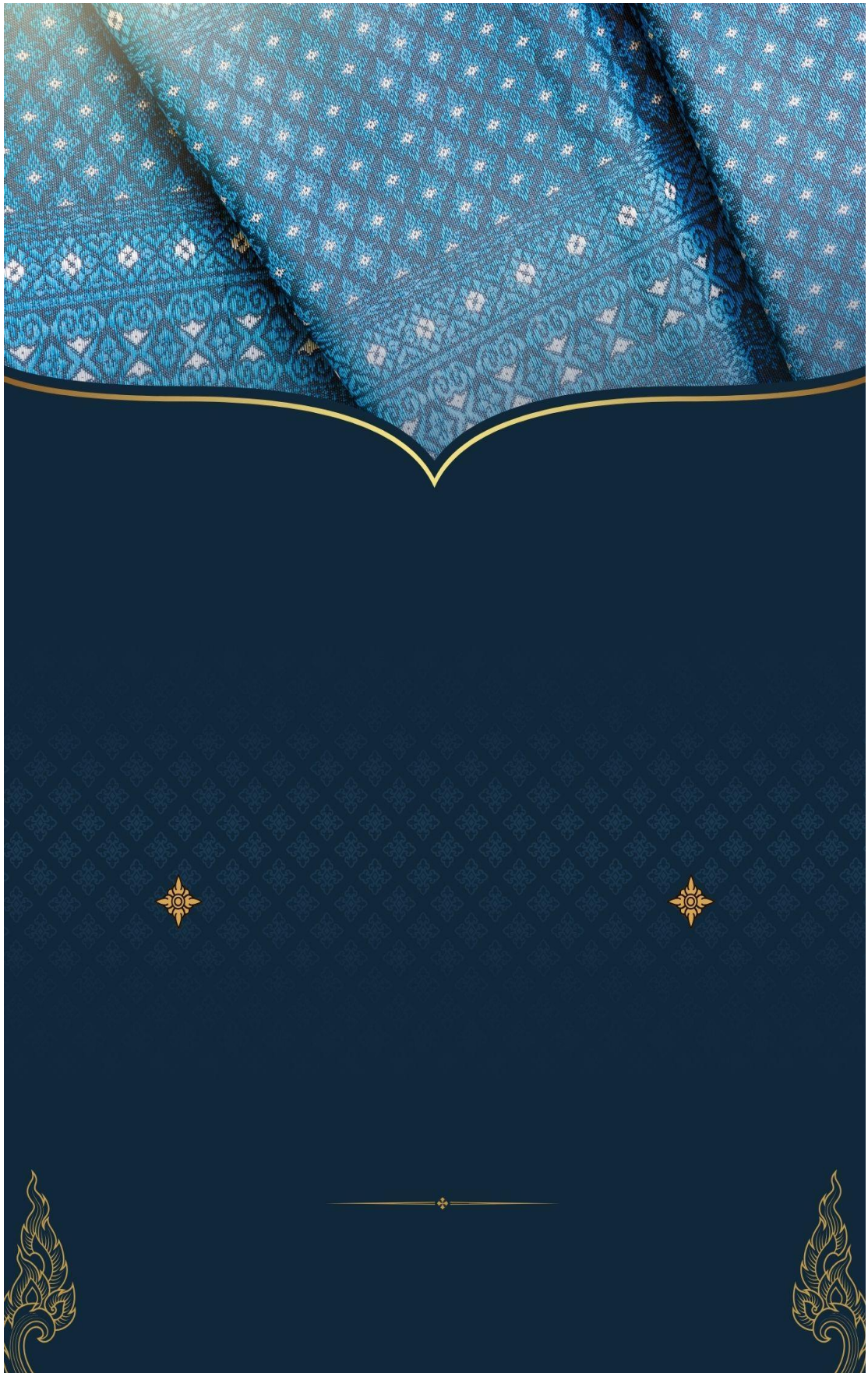

บรรณานุกรม

- จินตนา ไบกาซูยี. (2542). การเขียนสื่อการเรียนการสอน. สุวีริยาสาส์น. อ้างใน ราชบัณฑิตยสถาน. (2554).
พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2542. นามมีบุคลส์พับลิเคชั่น.
- สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน. (2556, หน้า 15).
- วิไลวรรณ อุ๋นปัญญา. (2557). ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น. <https://sites.google.com/site/aunpanya34/neuxha-bth-reiyn/prapheth-khxng-phumipayya-thxng-thin>
- อัจฉรา ภาณุรัตน์. (2549). เอกสารการสอนรายวิชาท้องถิ่นศึกษา. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
เอกวิทย์ ณ ถลาง. (2546).

บทที่ 3

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาครั้งนี้เป็นการสร้างหนังสือส่งเสริมการอ่านเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดนครสวรรค์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านแคทราย (ช่อนกลิ่นอุปถัมภ์) สรุปขั้นตอนและผลการศึกษาได้ดังนี้

1. วัตถุประสงค์การศึกษาค้นคว้า

1.1 เพื่อสร้างหนังสือส่งเสริมการอ่าน เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดนครสวรรค์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านแคทราย (ช่อนกลิ่นอุปถัมภ์) จังหวัดนครสวรรค์

1.2 เพื่อตรวจสอบคุณภาพของหนังสือส่งเสริมการอ่าน

2. ขอบเขตการสร้างหนังสือ

การศึกษาครั้งนี้ได้กำหนดเนื้อหาของหนังสือส่งเสริมการอ่าน เรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดนครสวรรค์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านแคทราย (ช่อนกลิ่นอุปถัมภ์) จังหวัดนครสวรรค์ มีเนื้อหาจำนวน 6 บท ได้แก่

บทที่ 1 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

บทที่ 2 สภาพทั่วไปของจังหวัดนครสวรรค์ ประวัติความเป็นมาของจังหวัด

บทที่ 3 ภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดนครสวรรค์เกี่ยวกับประเพณีและพิธีกรรม

บทที่ 4 ภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดนครสวรรค์เกี่ยวกับอาหารและผักพื้นบ้าน

บทที่ 5 ภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดนครสวรรค์เกี่ยวกับการประดิษฐ์กรรมเทคโนโลยีและสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ

บทที่ 6 ภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดนครสวรรค์เกี่ยวกับศิลปะพื้นบ้าน

3. แนวทางการสร้างหนังสือ

3.1 ลักษณะของหนังสือ

หนังสือที่สร้างขึ้นคือหนังสือส่งเสริมการอ่าน เรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดนครสวรรค์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดนครสวรรค์ เป็นงานเขียนที่เน้นการเสริมทักษะการอ่านและส่งเสริมความรักความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง ตลอดจนเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีนิสัยรักการอ่าน

3.2 การสร้างและพัฒนาหนังสือ

แนวการสร้างและพัฒนาหนังสือส่งเสริมการอ่าน

การสร้างหนังสือส่งเสริมการอ่าน เรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดนครสวรรค์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านแคทราย (ช่อนกลีนอุปถัมภ์) ผู้ศึกษาได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังต่อไปนี้

3.3 กำหนดลักษณะของหนังสือ

หนังสือที่สร้างขึ้นคือ หนังสือส่งเสริมการอ่านสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดนครสวรรค์ เป็นงานเขียนที่เน้นการเสริมทักษะการอ่านและส่งเสริมความรักความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง ตลอดจนเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนมีนิสัยรักการอ่าน

3.4 การสร้างหนังสือ

3.4.1 ศึกษาหลักสูตร ผู้ศึกษาได้วิเคราะห์สาระการเรียนรู้และมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ระดับชั้นปีที่ 3 เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างหนังสือ ดังนี้

สาระที่ 1 การอ่าน

มาตรฐาน ท 1.1 ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิดเพื่อนำไปใช้ตัดสินใจแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิต และมีนิสัยรักการอ่าน

3.4.2 ศึกษาเอกสาร งานวิจัย ตำรา แนวทางในการสร้างหนังสือส่งเสริมการอ่าน

- 1) กำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างหนังสือกำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างหนังสือส่งเสริมการอ่านสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 รูปแบบงานเขียนบรรยาย
- 2) กำหนดแหล่งข้อมูล ซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น ในจังหวัดนครสวรรค์ เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ในท้องถิ่น จากองค์การบริหารส่วนตำบล สืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต นำข้อมูลมาเรียบเรียงเป็นเรื่องราว

3) กำหนดเนื้อหา แบ่งเนื้อหาของภูมิปัญญาท้องถิ่น วิไลวรรณ อุ่นปัญญา (2557) จำแนกภูมิปัญญาท้องถิ่นออกเป็น 10 ลักษณะ ได้ดังนี้

(1) ภูมิปัญญาที่เกี่ยวกับความเชื่อและศาสนา จะมีลักษณะที่แตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่น เนื่องจากมีพื้นฐานทางความเชื่อในศาสนาที่แตกต่างกัน สำหรับภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทยซึ่งมีความเชื่อในทางพระพุทธศาสนาได้มีส่วนสร้างสรรค์สังคมโดยการผสมผสานกับความเชื่อดั้งเดิมจนกลายเป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละท้องถิ่น

(2) ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับประเพณีและพิธีกรรม เนื่องจากประเพณีและพิธีกรรม เป็นสิ่งที่ตั้งงามที่คนในท้องถิ่นได้สร้างขึ้นเพื่อเป็นการเพิ่มขวัญและกำลังใจให้คนในสังคม จึงมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของคนในสังคมเป็นอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากประเพณีและพิธีกรรมที่สำคัญในประเทศไทยล้วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของคนในสังคมแทบทั้งสิ้น

(3) ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับศิลปะพื้นบ้าน เป็นการสร้างสรรค์งานศิลปะต่าง ๆ โดยนำทรัพยากรที่มีอยู่มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และได้สืบทอดโดยการพัฒนาอย่างต่อเนื่องจนกลายเป็นศิลปะที่มีคุณค่าเฉพาะถิ่น

(4) ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับอาหารและผักพื้นบ้าน มนุษย์ได้นำเทคนิคการถนอมอาหารและการปรุงอาหารมาใช้เพื่อให้อาหารที่มีมากเกินความต้องการสามารถเก็บไว้บริโภคได้เป็นเวลานาน ซึ่งถือว่าเป็นภูมิปัญญาอีกประเภทหนึ่งที่สำคัญต่อการดำรงชีวิต

(5) ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับการละเล่นพื้นบ้าน การละเล่นถือว่าเป็นการผ่อนคลายโดยเฉพาะในวัยเด็กซึ่งชอบความสนุกสนานเพลิดเพลิน ภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทย ส่วนใหญ่จะใช้อุปกรณ์ในการละเล่นที่ประดิษฐ์มาจากธรรมชาติ ซึ่งแสดงให้เห็นวิถีชีวิตที่ผูกพันกับธรรมชาติ และรู้จักปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมอย่างกลมกลืน

(6) ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับศิลปะวัฒนธรรม ประเทศไทยมีวัฒนธรรมที่หลากหลาย ซึ่งเกิดจากการสร้างสรรค์ของแต่ละภาค เราสามารถพบหลักฐานจากร่องรอยของศิลปะวัฒนธรรมที่ปรากฏอยู่ทั่วไป เช่น สถาปัตยกรรม ประติมากรรม จิตรกรรม เป็นต้น ซึ่งแสดงให้เห็นถึงเทคนิค ความคิด ความเชื่อของบรรพบุรุษเป็นอย่างดี

(7) ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับเพลงพื้นบ้าน ส่วนมากแสดงออกถึงความสนุกสนาน และยังเป็นคติสอนใจสำหรับคนในสังคมซึ่งมีส่วนแตกต่างกันออกไปตามโลกทัศน์ของคนในภาคต่าง ๆ

(8) ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับสมุนไพรและตำรายาพื้นบ้าน เกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ของคนในอดีตและถ่ายทอดให้กับคนรุ่นหลังถือว่ามีความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะมีความจำเป็นสำหรับมนุษย์ หากได้รับการพัฒนาหรือส่งเสริมจะเป็นประโยชน์ในทางเศรษฐกิจและสังคมในอนาคตได้

(9) ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับการประดิษฐ์กรรม เทคโนโลยีและสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่เกิดจากภูมิปัญญาของคนไทยในแต่ละภาคนั้นปัจจุบันไม่ได้รับความสนใจในการพัฒนาและส่งเสริมเท่าที่ควร หากมีการเรียนรู้และสืบทอดความคิดเกี่ยวกับการประดิษฐ์กรรมและหัตถกรรมให้แก่เยาวชนจะเป็นการรักษาภูมิปัญญาของบรรพชนได้อีกทางหนึ่ง

(10) ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับการดำรงชีวิตตามสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ เนื่องจากคนไทยมีอาชีพที่เกี่ยวกับเกษตรกรรมจึงทำให้เกิดภูมิปัญญาที่เกี่ยวกับความเชื่อและพิธีกรรมในการดำรงชีวิต เพื่อแก้ปัญหาหรือให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ในการเพาะปลูกและเพิ่มผลิตผลทางการเกษตร

3.5 วัตถุประสงค์ของหนังสือส่งเสริมการอ่าน

- 3.5.1 เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับสภาพทั่วไปของจังหวัดนครสวรรค์
- 3.5.2 เพื่อให้ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน
- 3.5.3 เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรัก ความภูมิใจในภูมิปัญญาท้องถิ่นของตน
- 3.5.4 เพื่อให้ผู้เรียนมีความเพลิดเพลิน มีทักษะในการอ่าน และมีนิสัยรักการอ่าน

3.6 สรุปเนื้อหาที่นำมาเขียน มีดังต่อไปนี้

บทที่ 1 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น กิจกรรมท้ายบท

บทที่ 2 สภาพทั่วไปของจังหวัดนครสวรรค์ ประวัติความเป็นมาของจังหวัดนครสวรรค์ ที่ตั้งอาณาเขต เขตการปกครอง สภาพเศรษฐกิจและสังคม กิจกรรมท้ายบท

บทที่ 3 ภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดนครสวรรค์เกี่ยวกับประเพณีและพิธีกรรม พิธีทำขวัญข้าว ประเพณีแห่ناعค ประเพณีทอดกฐิน ประเพณีบุญสลากภัต กิจกรรมท้ายบท

บทที่ 4 ภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดนครสวรรค์เกี่ยวกับอาหารและผักพื้นบ้าน การทำปลาสามแกงหน่อหวาย ขนมแตกกล้วย ขนมนวลแก้ว กิจกรรมท้ายบท

บทที่ 5 ภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดนครสวรรค์เกี่ยวกับการประดิษฐ์กรรมเทคโนโลยีและสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ เครื่องปั้นดินเผาบ้านมอญ การทอเสื่อกก ทอผ้าไทหนองสะแก ทอผ้าไหมชุมตาบง ผ้าทอไททรงดำบ้านวังหอยก ผ้าทอบ้านจันเสน ผ้าทอบ้านโป่งเขนง ผ้าทอลาวครั้ง กิจกรรมท้ายบท

บทที่ 6 ภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดนครสวรรค์เกี่ยวกับศิลปะพื้นบ้าน การเล่นกลองยาว แสดงเพลงฉ่อย กิจกรรมท้ายบท

4. สรุปลักษณะของหนังสือ

หนังสือส่งเสริมการอ่านที่สร้างขึ้นมีลักษณะ ดังต่อไปนี้

- 4.1 กลุ่มผู้อ่านหนังสือ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
- 4.2 แหล่งที่มาของหัวข้อเรื่องที่น่ามาเป็นแนวทางในการเขียนคือความรู้ในด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดนครสวรรค์
- 4.3 โครงสร้างของเนื้อหาประกอบด้วย เนื้อเรื่องและกิจกรรมท้ายบท
- 4.4 แนวทางการเขียนเป็นแบบบรรยายโดยมีสาระที่ให้ความรู้และความคิดแก่ผู้อ่าน
- 4.5 รูปเล่มหนังสือใช้ขนาดตัวอักษร 16 พิกเซล ลักษณะตัวอักษรอาจใช้ตัวดำหนา เพื่อเหมาะสมกับสายตาของผู้อ่าน

5. อภิปรายผลการตรวจสอบคุณภาพหนังสือ

การตรวจสอบคุณภาพหนังสือ ได้ดำเนินการดังนี้

5.1 ตรวจสอบคุณภาพของหนังสือโดยผู้เชี่ยวชาญประเมิน โดยใช้แบบประเมิน 5 ด้าน การตรวจสอบคุณภาพของหนังสือโดยผู้เชี่ยวชาญ ผลปรากฏดังนี้

5.1.1 ด้านการจัดทำรูปเล่มและการพิมพ์

ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นในภาพรวมเกี่ยวกับด้านการจัดทำรูปเล่มและการพิมพ์มีความเหมาะสมมากที่สุดโดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.67$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ปกสวยงามกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความอยากอ่านขนาดของเล่มเหมาะสมกับระดับชั้นและวัยของผู้อ่าน มีความเหมาะสมมากที่สุดโดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 5.00$) ชื่อเรื่องน่าสนใจ กระตุ้นความสนใจอยากอ่าน มีความเหมาะสมมากที่สุดโดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.67$) ขนาดของเล่มมีความเหมาะสมกับระดับชั้นและวัยของผู้อ่าน มีความเหมาะสมมากที่สุดโดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.33$) และขนาดของตัวอักษรมีความเหมาะสมกับวัยของผู้อ่าน เหมาะสมมากโดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.33$)

5.1.2 ด้านเนื้อหา

ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นในภาพรวมเกี่ยวกับด้านเนื้อหาที่มีความเหมาะสมมากโดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.50$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า เนื้อหาสอดคล้องกับชีวิตประจำวันและการเรียนรู้ของผู้อ่านความถูกต้องของเนื้อหาที่มีความเหมาะสมมากที่สุดโดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 5.00$) ความยาวของเนื้อหาเหมาะสมกับวัยและความสนใจของผู้อ่านมีความเหมาะสมมากโดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.67$) การแบ่งเนื้อหา มีความต่อเนื่องและสัมพันธ์กันเนื้อหาสนุก น่าอ่าน ชวนติดตาม มีความเหมาะสมมากโดยมีค่าเฉลี่ย

($\bar{X} = 4.33$ และมีการลำดับเนื้อหาได้ง่าย ต่อการทำความเข้าใจของผู้อ่าน มีความเหมาะสมมากโดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.00$)

5.1.3 ด้านภาพประกอบ

ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นในภาพรวมเกี่ยวกับด้านภาพประกอบมีความเหมาะสมมากโดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.42$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ภาพประกอบมีความสัมพันธ์กับเนื้อเรื่อง จำนวนภาพและเนื้อหา มีความเหมาะสมมากโดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.67$) ภาพประกอบมีความเหมาะสมกับเนื้อเรื่อง มีความเหมาะสมมากที่สุดโดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.33$) ภาพประกอบสื่อความหมายได้ชัดเจน ช่วยให้เข้าใจเนื้อหาได้ดีขึ้น มีความเหมาะสมมากโดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.33$) และภาพประกอบเนื้อหาที่มีความสวยงามชวนให้อยากอ่าน มีความเหมาะสมมากโดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.3$)

5.1.4 ด้านการใช้ภาษา

ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นในภาพรวมเกี่ยวกับด้านการใช้ภาษา มีความเหมาะสมมากโดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.50$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ประโยคสั้น เข้าใจง่าย เหมาะสมกับการสื่อสารของผู้อ่าน มีเหมาะสมมากที่สุดโดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.67$) การใช้คำเหมาะสมกับความสนใจของผู้อ่านความถูกต้องของคำ และตัวสะกด มีความเหมาะสมมากโดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.67$) การใช้ภาษาเข้าใจง่าย เหมาะสมกับผู้อ่าน มีเหมาะสมมากโดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.33$) และการใช้ภาษาสื่อความหมายได้ชัดเจน มีเหมาะสมมากโดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.33$)

5.1.5 ด้านคุณค่าของหนังสือ

ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นในภาพรวมเกี่ยวกับด้านคุณค่าของหนังสือ มีความเหมาะสมมากที่สุดโดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.92$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า เนื้อหาของหนังสือปลูกฝังให้นักเรียนเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดนครสวรรค์ มีความเหมาะสมมากที่สุดโดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 5.00$) นักเรียนสามารถนำความรู้ที่ได้จากหนังสือส่งเสริมการอ่าน สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ มีความเหมาะสมมากที่สุดโดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 5.00$) เนื้อหาช่วยเสริมสร้างความรู้ด้านการรักษาและการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของจังหวัดนครสวรรค์ มีความเหมาะสมมากที่สุดโดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 5.00$) และ เนื้อหาของหนังสือให้ความเพลิดเพลินและกระตุ้นให้เกิดนิสัยรักการอ่าน มีความเหมาะสมมากที่สุดโดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.67$)

5.1.6 ผลการตรวจสอบคุณภาพหนังสือ

การตรวจสอบคุณภาพหนังสือโดยรวม พบว่าผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นในภาพรวมทั้ง 5 ด้านมีเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.55$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ด้านคุณค่าของหนังสือมีเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.92$) ด้านการจัดทำรูปเล่ม การพิมพ์ มีเหมาะสมมากโดย

มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.67$) ด้านการใช้ภาษา มีเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.50$) ด้านเนื้อหา มีเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.50$) และด้านภาพประกอบ มีเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.42$)

5.2 ตรวจสอบคุณภาพของหนังสือโดยให้นักเรียนกลุ่มเป้าหมายประเมิน โดยใช้แบบประเมิน 5 ระดับ ตรวจสอบคุณภาพหนังสือโดยนักเรียนในกลุ่มเป้าหมายจำนวน 10 คน ตอบแบบประเมินของหนังสือส่งเสริมการอ่าน ผลปรากฏดังนี้

5.2.1 ด้านการจัดทำรูปเล่มและการพิมพ์

นักเรียนมีความคิดเห็นในภาพรวมเกี่ยวกับด้านการจัดทำรูปเล่มและการพิมพ์ มีความเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.60$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ชื่อเรื่องน่าสนใจ มีความเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.70$) ปกสวยงามกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความอยากอ่านขนาดของเล่มเหมาะสมกับระดับชั้นและวัยของผู้อ่าน มีความเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.60$) ขนาดของตัวอักษรมีความเหมาะสมกับวัยของผู้อ่าน มีความเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.60$) และขนาดของเล่มมีความเหมาะสมกับระดับชั้นและวัยของผู้อ่าน มีความเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.50$)

5.2.2 ด้านเนื้อหา

นักเรียนมีความคิดเห็นในภาพรวมเกี่ยวกับด้านเนื้อหาที่มีความเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.58$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ความยาวของเนื้อหาเหมาะสมกับวัยและความสนใจของผู้อ่าน มีความเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.70$) เนื้อหาสอดคล้องกับชีวิตประจำวันและการเรียนรู้ของผู้อ่านความถูกต้องของเนื้อหาที่มีความเหมาะสม มีความเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.70$) การลำดับเนื้อหาได้ง่ายต่อการทำความเข้าใจของผู้อ่าน มีความเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.50$) การแบ่งเนื้อหาที่มีความต่อเนื่องและสัมพันธ์กันเนื้อหาสนุก น่าอ่าน ชวนติดตาม มีความเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.40$)

5.2.3 ด้านภาพประกอบ

นักเรียนมีความคิดเห็นในภาพรวมเกี่ยวกับด้านภาพประกอบมีความเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.50$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ภาพประกอบมีความเหมาะสมกับเนื้อเรื่อง มีความเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.60$) ภาพประกอบมีความสัมพันธ์กับเนื้อเรื่อง จำนวนภาพและเนื้อหามีความเหมาะสม มีความเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.50$) ภาพประกอบสื่อความหมายได้ชัดเจน ช่วยให้เข้าใจเนื้อหาได้ดีขึ้น มีความเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.50$) และภาพประกอบเนื้อหามีความสวยงาม ชวนให้อ่าน มีความเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.40$)

5.2.4 ด้านการใช้ภาษา

นักเรียนมีความคิดเห็นในภาพรวมเกี่ยวกับด้านการใช้ภาษา มีความเหมาะสมมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.50$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า การใช้ภาษาเข้าใจง่ายเหมาะสมกับผู้อ่าน มีความเหมาะสมมากที่สุดโดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.60$) การใช้ภาษาสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อ่าน มีความเหมาะสมมากโดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.90$) การใช้ภาษาสื่อความหมายชัดเจน มีความเหมาะสมมากโดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.50$) การใช้คำเหมาะสมกับวัยและความสนใจของผู้อ่าน มีความเหมาะสมมากโดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.50$) และประโยคสั้น เข้าใจง่าย เหมาะสมกับการสื่อสารของผู้อ่าน มีความเหมาะสมมากโดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.40$)

5.2.5 ด้านคุณค่าของหนังสือ

นักเรียนมีความคิดเห็นในภาพรวมเกี่ยวกับด้านคุณค่าของหนังสือ มีความเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.95$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า เนื้อหาของหนังสือปลูกฝังให้นักเรียนเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัด มีความเหมาะสมมากที่สุดโดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 5.00$) เนื้อหาของหนังสือให้ความเพลิดเพลินและกระตุ้นให้เกิดนิสัยรักการอ่าน มีความเหมาะสมมากที่สุดโดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 5.00$) นักเรียนสามารถนำความรู้ที่ได้จากหนังสือส่งเสริมการอ่าน สามารถนำไปใช้ใน ชีวิตประจำวันได้ มีความเหมาะสมมากที่สุดโดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.90$) และเนื้อหาช่วยเสริมสร้างความรู้ ด้านการรักษาและการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของจังหวัดนครสวรรค์ มีความเหมาะสมมากที่สุดโดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.90$)

5.2.6 ผลการตรวจสอบคุณภาพหนังสือโดยรวม

การตรวจสอบคุณภาพหนังสือโดยรวม พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นในภาพรวม ทั้ง 5 ด้าน มีความเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.63$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านคุณค่าของหนังสือและด้านเนื้อหา มีเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.95$) ด้านการจัดทำรูปเล่ม การพิมพ์ มีเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.60$) ด้านการใช้ภาษา มีเหมาะสมมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.50$) และด้านภาพประกอบ มีเหมาะสมมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.50$)

6. อภิปรายผล

ผลการสร้างหนังสือส่งเสริมการอ่าน เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดนครสวรรค์ สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านแคทราย (ช่อนกลีนอุปถัมภ์) มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลสรุปได้ดังนี้

6.1 ด้านการจัดทำรูปเล่ม การพิมพ์

ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่ารูปเล่ม การพิมพ์สะกด การันต์ถูกต้องมีความเหมาะสมระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.67$) สอดคล้องกับนักเรียนมีความคิดเห็นว่าการพิมพ์ตัวสะกด การันต์ ถูกต้องเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$) ความคิดเห็นสอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ (2545 ก, น. 3-4) ที่กล่าวว่า ปกเป็นส่วนแรกที่สุดของเล่มทำหน้าที่ควบคุมรูปเล่ม และนำไปสู่เนื้อหาภายในเล่ม ดังนั้น ปกหนังสือจึงมีความสำคัญทั้งในด้านความคงทน งดงาม และความมีเสน่ห์เร้าใจ ปกหนังสือทั่วไปจึงมักใช้กระดาษที่แข็งและหนากว่าเนื้อหาภายในเล่ม นอกจากนี้ยังมีภาพที่น่าสนใจ ชักชวนให้ติดตามเรื่องราวภายในเล่ม รวมทั้งชื่อหนังสือ และชื่อผู้เขียนเรื่องด้วย และจินตนา ไบกาซูยี (2542, น. 41-47) กล่าวว่า การออกแบบหนังสือได้แก่ ขนาดรูปเล่มส่วนหน้า ส่วนกลาง และส่วนท้ายของหนังสือ ภาพประกอบในเรื่อง และภาพปก รวมไปถึงจำนวนหน้าทั้งหมดต้องมีความเหมาะสมกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ภิญญาพร นิตยประภา (2537, น. 70-71) ที่กล่าวว่า การออกแบบปกต้องดึงดูดความสนใจของเด็กและภาพต้องตรงกับเนื้อเรื่อง

สรุปได้ว่า ด้านการจัดทำรูปเล่มและการพิมพ์ของหนังสือส่งเสริมการอ่าน ผู้ศึกษาสร้างขึ้นตามขั้นตอน โดยผ่านการพิจารณาแก้ไขให้มีความเหมาะสมตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ จึงทำให้หนังสือส่งเสริมการอ่านมีความเหมาะสม

6.2 ด้านเนื้อหา

ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าเนื้อหาให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดนครสวรรค์มีความเหมาะสมระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 5.00$) สอดคล้องกับนักเรียนมีความเห็นว่าเนื้อหาให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดนครสวรรค์ มีความเหมาะสมระดับมาก ($\bar{X} = 4.70$) สอดคล้องกับแนวคิดของเจตติง คชฤทธิ์ (2554, น. 125) ได้บอกลักษณะหนังสือเด็กที่ดีว่าด้านเนื้อหาต้องไม่ซับซ้อนหรือยากต่อความเข้าใจ ทั้งยังต้องทำให้เด็กเกิดความสุขสนุกสนาน เพลิดเพลิน สอดแทรกสาระความรู้อย่างสร้างสรรค์ ซึ่งข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ แม้นมาส ขวลิต (2546, น. 3) ที่กล่าวถึงลักษณะเนื้อหาว่า เนื้อหาที่มีความน่าสนใจ การดำเนินเรื่องเร้าใจชวนให้ติดตาม เนื้อหาของเรื่องเหมาะสมกับวัยไม่ยาวเกินไปหรือสั้นเกินไป

สรุปได้ว่า ด้านเนื้อหาในหนังสือส่งเสริมการอ่านมีความเหมาะสม ผู้อ่านมีความรู้ความเข้าใจในท้องถิ่นของตน และยังได้รับความรู้ในด้านอื่น ๆ ผู้อ่านสามารถนำข้อคิดที่ได้จากเรื่องไปใช้ในชีวิตประจำวัน และส่งเสริมให้มีความรักและภาคภูมิใจในภูมิปัญญาท้องถิ่นและเรื่องราวต่าง ๆ

6.3 ด้านภาพประกอบ

ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าภาพประกอบช่วยให้เข้าใจเนื้อเรื่องดีขึ้นมีความเหมาะสมโดยมีผลการประเมิน ระดับมาก ($\bar{X} = 4.42$) สอดคล้องกับนักเรียนเห็นว่าภาพประกอบช่วยให้เข้าใจเนื้อเรื่องดีขึ้น มีความเหมาะสมระดับมาก ($\bar{X} = 4.50$) ซึ่งข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ

ภิญญาพร นิตยประภา (2537, น. 70-71) ที่กล่าวว่า การจัดภาพประกอบให้เหมาะสมกับเนื้อเรื่อง สอดคล้องกับเนื้อหาในหนังสือ สอดคล้องกับแนวคิดของ สนั่น มีชั้นหมาก (2537) ได้กล่าวว่า ภาพประกอบ ควรมีความชัดเจน มีความสมจริง นอกจากนั้นผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าภาพประกอบมีความชัดเจนน่าสนใจ มีความเหมาะสม

สรุปได้ว่าด้านภาพประกอบของหนังสือส่งเสริมการอ่านที่สร้างขึ้นนั้น ผู้ศึกษาได้ใช้ ภาพถ่ายจากสถานที่จริงเป็นภาพประกอบ โดยภาพดังกล่าวได้ผ่านการพิจารณาแก้ไขให้มีความเหมาะสม กับหลาย ๆ ส่วน จึงทำให้หนังสือส่งเสริมการอ่านมีความเหมาะสม

6.4 ด้านการใช้ภาษา

ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าการใช้ภาษาเหมาะสมกับวัยของผู้อ่านมีความเหมาะสมโดยมีผลการ ประเมิน ระดับมาก ($\bar{X} = 4.50$) สอดคล้องกับนักเรียนเห็นว่าการใช้ภาษาเหมาะสมกับวัยของผู้อ่าน มีความ เหมาะสมระดับดีมาก ($\bar{X} = 4.50$) สอดคล้องกับ กระทรวงศึกษาธิการ (2545 ก, น. 3-4) ที่กล่าวว่า เนื้อหา ในหนังสือทุกเล่มควรเขียนถูกต้อง มีการจัดย่อหน้า และวรรค ตัวอย่างเหมาะสม นอกจากนั้นยังอาจใช้ ขนาดและแบบของตัวอักษรช่วยเน้นให้การอ่านเป็นไปอย่างสนุกสนานเพลิดเพลินมากขึ้น นอกจากนั้นยัง สอดคล้องกับแนวคิดของ จินตนา ไบกาชุยี (2542, น. 41-47) ที่กล่าวว่าแก่นเรื่องต้องมีความชัดเจน ไม่คลุมเครือ มีแก่นเรื่องเพียงเรื่องเดียว หรือถ้ามีหลายเรื่อง ควรมีการเชื่อมโยงเป็นแนวเรื่องเดียวกัน

สรุปได้ว่า หนังสือส่งเสริมการอ่านที่สร้างขึ้นมีการใช้ภาษาที่เหมาะสมในการนำไปให้ นักเรียนอ่าน เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านและส่งเสริมให้ผู้อ่านมีนิสัยรักการอ่าน อีกทั้งยังสร้างความรักและ ภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนอีกด้วย

6.5 ด้านคุณค่าของหนังสือ

ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าได้แนวทางในการอนุรักษ์สืบสานภูมิปัญญาในท้องถิ่นโดยมีผลการ ประเมิน ระดับดีมากที่สุด ($\bar{X} = 4.90$) สอดคล้องกับนักเรียนเห็นว่านักเรียนได้แนวทางในการอนุรักษ์และ สืบสานภูมิปัญญาในท้องถิ่นมีความเหมาะสมระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.92$) สอดคล้องกับจินตนา ไบกาชุยี (2542, น. 8-9) ที่กล่าวว่าความสำคัญของหนังสือส่งเสริมการอ่าน ช่วยปลูกฝังคุณธรรม เจตคติ และ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้เกิดขึ้นกับเด็ก มีความสอดคล้องกับแนวคิดของ เอื้อสุภา ส่องสว่าง (2551, น. 16) ได้กล่าวถึงความสำคัญของหนังสือส่งเสริมการอ่าน เพื่อปลูกฝังนิสัยรักการอ่าน คุณธรรมและ การกระทำสิ่งที่ดี ส่งเสริมศิลปะ วัฒนธรรมและประเพณีอันดีงาม

สรุปได้ว่า หนังสือส่งเสริมการอ่าน เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น จังหวัดนครสวรรค์ผู้ศึกษา สร้างขึ้นมีความเหมาะสมในด้านคุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับ เนื่องจากจังหวัดนครสวรรค์มีประวัติความเป็นมาและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่น่าสนใจ ควรแก่การอนุรักษ์ไว้ และผู้อ่านสามารถนำความรู้ ข้อคิด และ ประโยชน์ที่ได้รับจากการอ่านไปประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตประจำวัน

6.6 สรุปภาพรวมของหนังสือ

สรุปได้ว่า หนังสือส่งเสริมการอ่านเรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดนครสวรรค์ ที่สร้างขึ้นมีความเหมาะสมในด้านต่าง ๆ มีผลการตรวจสอบคุณภาพโดยรวมของเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ จากการประเมินคุณภาพหนังสือทุกด้าน สามารถสรุปคุณภาพของหนังสือโดยรวมได้ว่า หนังสือมีคุณภาพและมีความเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน โดยมีผลการประเมินระดับ มากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.67$) และผลการตรวจสอบคุณภาพโดยรวมของหนังสือของนักเรียน จากการประเมินคุณภาพโดยรวมของหนังสือจากนักเรียน สามารถสรุปคุณภาพของหนังสือโดยรวมได้ว่า หนังสือมีคุณภาพเหมาะสมกับผู้เรียนในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.67$) สามารถนำไปพัฒนาการอ่านของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่า หนังสือส่งเสริมการอ่าน เรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดนครสวรรค์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดนครสวรรค์ ที่สร้างขึ้นตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญและความคิดเห็นของนักเรียนมีความเหมาะสมมากที่สุดทั้ง 5 ด้าน โดยมีการนำเรื่องในท้องถิ่นมาสร้างเป็นหนังสือ มีการลำดับเนื้อหาที่เหมาะสม มีภาพประกอบที่น่าสนใจเหมาะสมกับเนื้อหา มีการใช้ภาษาที่ชัดเจน เข้าใจง่าย สามารถนำไปใช้พัฒนาทักษะการอ่านของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สาระที่ 1 การอ่าน มาตรฐานที่ ท.1.1 ที่กำหนดไว้ว่า ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิดเพื่อนำไปใช้ตัดสินใจแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิต และมีนิสัยรักการอ่าน

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะในการทำหนังสือไปใช้

7.1.1 ครูผู้สอนควรทำความเข้าใจวัตถุประสงค์ของหนังสือส่งเสริมการอ่าน เพื่อสามารถเสนอแนะให้ผู้เรียนใช้หนังสือได้อย่างถูกต้อง

7.1.2 การใช้หนังสือนั้นผู้เรียนต้องทำกิจกรรมท้ายเรื่อง ครูผู้สอนจึงควรประเมินผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนจากการทำกิจกรรมท้ายเรื่อง

7.1.3 เนื้อหาเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นนอกจากจะให้ความรู้เกี่ยวกับความเป็นมาของท้องถิ่นแล้ว ผู้สอนสามารถนำไปใช้สอนในเรื่อง ความเชื่อ ค่านิยม และแนวคิดของคนในท้องถิ่นอีกด้วย

7.1.4 หนังสือเล่มนี้สามารถนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านโดยศึกษาตัวแปรอื่น ๆ ร่วมด้วย เช่น ผลสัมฤทธิ์ในการอ่าน เจตคติต่อท้องถิ่น และมีนิสัยรักการอ่าน

7.2 ข้อเสนอแนะในการสร้างหนังสือครั้งต่อไป

7.2.1 ข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานที่ต่าง ๆ ยังมีอีกเป็นจำนวนมาก ผู้สร้างหนังสือควรให้ความสนใจและศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานที่ต่าง ๆ ในแต่ละท้องถิ่น เพื่อปลูกจิตสำนึก ความภาคภูมิใจและรักท้องถิ่นให้กับผู้อ่าน

7.2.2 การสร้างหนังสือส่งเสริมการอ่าน เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นอาจนำเสนอข้อมูลในลักษณะของนิทานตำนาน หนังสืออิเล็กทรอนิกส์และสื่อออนไลน์ โดยสอดแทรกภาพการ์ตูน เพื่อสร้างความสนใจของผู้อ่าน

บรรณานุกรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏ

วชิรเวศชาดราชภัฏ

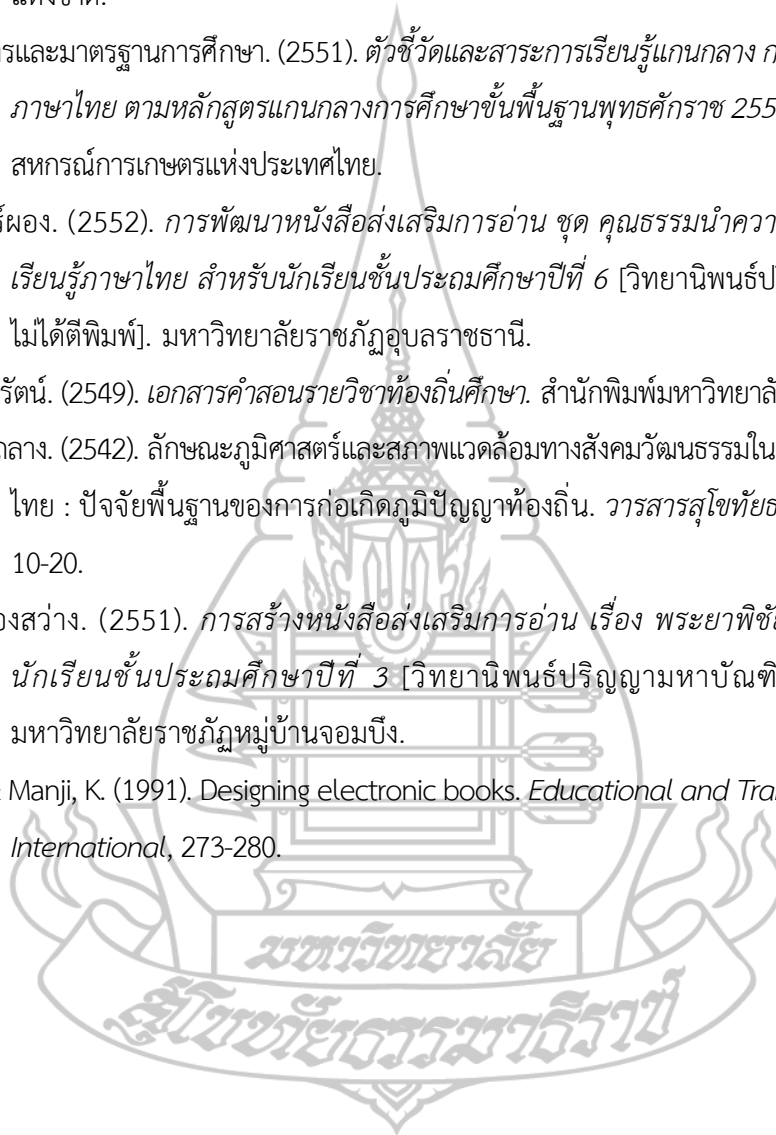
บรรณานุกรม

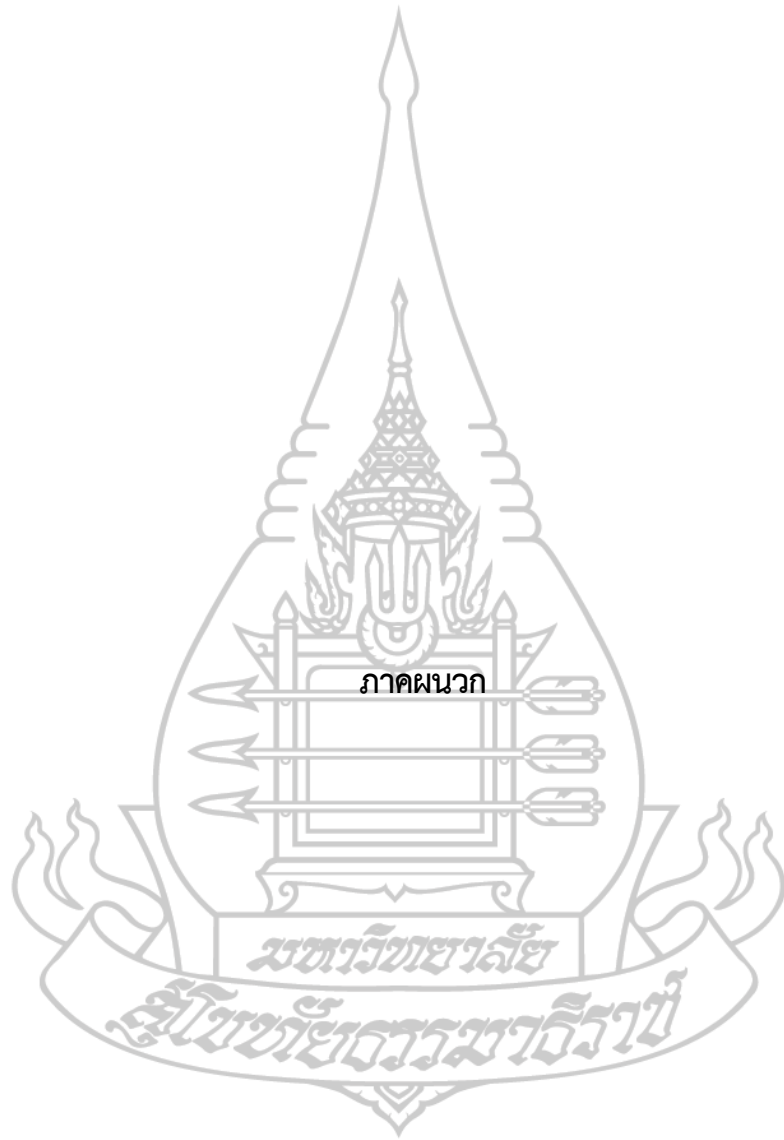
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545 ก). *การผลิต การเลือก และ การใช้หนังสือ เพื่อสนองหลักสูตร การศึกษา
ขั้นพื้นฐาน*. กระทรวงศึกษาธิการ.
- กาญจนา เชื่อมศรีจันทร์. (2552). *เด็กอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้แก้ด้วยนิดเดียว*. นวสารส์การพิมพ์.
- กุกยา แสงเดช. (2545). *หนังสือส่งเสริมการอ่าน: คู่มือการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็น
สำคัญ ระดับประถมศึกษา*. แม็ค
- ขวัญใจ เลิศฤทธิวิมานแมน. (2553). *การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่องภูมินามอำเภอพระประแดง สำหรับ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์].
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- จินตนา ไบกาชุย. (2542). การเขียนสื่อการเรียนการสอน. สุวีริยาสาส์น. อ่างใน จารุวรรณ ธรรมวัตติ. (2543).
บทบาทของภูมิปัญญาท้องถิ่น. <https://sites.google.com/site/aunpanya34/neuxhabth-reiyn/khwam-hmay-khxng-phumipayya-thiy>
- จินตวิทย์ คล้ายสังข์. (2555). สิ่งพิมพ์ดิจิทัลสำหรับผู้เรียนยุคอินเทอร์เน็ต. ใน *การประชุมวิชาการระดับชาติ
ด้านอิเล็กทรอนิกส์*. โครงการมหาวิทยาลัยไซเบอร์ไทย สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.
- ฉวีวรรณ คูหาภินันท์. (2542). *การทำหนังสือสำหรับเด็ก* (พิมพ์ครั้งที่ 4). ศิลปบรรณาการ.
- ชลภัสส์ วงษ์ประเสริฐ. (2551). การสังเคราะห์นิยามและแนวคิดเกี่ยวกับภูมิปัญญาไทย. *วารสารวิจัยสมาคม
ห้องสมุด*, 1(1), 50-59.
- ชิดชม กัญญา. (2555). *บทบาทของภูมิปัญญาท้องถิ่น*. <https://slideplayer.in.th/slide/16568871/>
- ฐะปะนีย์ นาครทรรพ. (2545). การสอนภาษาไทยขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา. เมธีทิปส์.
- ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น จังหวัดนครสวรรค์. (2563). *ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น*.
<http://rdi.nsruc.ac.th/knowledge/type.php>
- ทวีศักดิ์ กันโยไซ. (2550). โครงสร้างทางสังคม. <http://www.satit.up.ac.th/BBC07/AroundTheWorld/geo/17.htm>
- บุญเลิศ อรุณพิบูลย์. (2551). *สร้างสรรค์ Multimedia e-Book*. สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ.
- ประภากร แก้ววรรณ และคนอื่น ๆ. (2547). การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นปลาร้าข้ามปีบ้านหนองบัวน้อย ตำบลหนองสระปลา อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี. *วารสารบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ มข.*, 22(3), 23-31.

- ประภากร แก้ววรรณ. (2551). *การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น*. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- ประสาธน์ เถืองเฉลิม. (2546). วิทยาศาสตร์ศึกษากับภูมิปัญญาท้องถิ่น. *วารสารศูนย์บริการวิชาการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น* 11(1), 65-68.
- เพ็ญฤดี รอดโต. (2559). การสร้างหนังสือส่งเสริมการอ่านกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี เรื่อง ถิ่นนี้ดีกล้วยเล็บมือ สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- ไพฑูริย์ ศรีฟ้า. (2551). *E-book หนังสือพูดได้*. ฐานบุ๊คส์.
- ภิญญาพร นิตยะประภา. (2534). *การผลิตหนังสือสำหรับเด็ก*. โอเดียนสโตร์.
- มณีนรัตน์ สุกโชติรัตน์. (2548). *อ่านเป็น : เรียนก่อน-สอนเก่ง*. นามมีบุ๊คส์ พับลิเคชั่น.
- เยาวณี ศรีประไพ. (2558). การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โดยใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์.
- รพีพรรณ จินันท์ยุยา. (2559). การพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่อง กลอนสุภาพ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนกลุ่มพื้นที่การศึกษาละเดาไทรงามสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 [การศึกษาค้นคว้าอิสระ-ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2542*. นามมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น.
- วรรณมา วงษ์วานิช. (2546). *ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว* (พิมพ์ครั้งที่ 2). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วันจินต์ ทองเกลียวทวิ. (2556). การพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง ของดีเมืองสวรรคบุรี เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- วิจิตตรา ดอนอิสาน. (2555). ปัจจัยพื้นฐานของการก่อเกิดภูมิปัญญาท้องถิ่น. <https://sites.google.com/site/wicitra306/paccay-phun-than-thi-mi-xiththipl-tx-kar-srangsrkh-phumipayyala-wathnthrrm-thiy>
- วิไลวรรณ อุ้นปัญญา. (2557). *ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น*. <https://sites.google.com/site/aunpanya34/neuxha-bth-reyn/prapheth-khxng-phumipayya-thxng-thin>
- สนั่น มีขันหมาก. (2537). *Published*. ภาควิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542). *แนวทางการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542*. พิมพ์.
- _____. (2541). *แนวทางการส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา*. สำนักงานการศึกษาแห่งชาติ.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2551). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551*. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- อมรา จันทร์ผอง. (2552). *การพัฒนาหนังสือส่งเสริมการอ่าน ชุด คุณธรรมนำความรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]*. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- อัจฉรา ภาณุรัตน์. (2549). *เอกสารคำสอนรายวิชาท้องถิ่นศึกษา*. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- เอกวิทย์ ณ ถลาง. (2542). *ลักษณะภูมิศาสตร์และสภาพแวดล้อมทางสังคมวัฒนธรรมในภูมิภาคต่าง ๆ ของไทย : ปัจจัยพื้นฐานของการก่อเกิดภูมิปัญญาท้องถิ่น*. *วารสารสุขโขทัยธรรมมาธิราช*, 12(3), 10-20.
- เอื้อสุภา ส่องสว่าง. (2551). *การสร้างหนังสือส่งเสริมการอ่าน เรื่อง พระยาพิชัยดาบหัก สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]*. มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.
- Barker, P. & Manji, K. (1991). Designing electronic books. *Educational and Training Technology International*, 273-280.

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัย

ศรีอยุธยาธรรมาภิบาล

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์

สุโขทัย

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญคนที่ 1

ชื่อ-สกุล ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนิกา พรหมมาศ

สถานที่ทำงานปัจจุบัน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

ประวัติการศึกษา ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต (ภาษาศาสตร์) มหาวิทยาลัยนเรศวร
ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (การสอนภาษาไทย) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ศิลปศาสตรบัณฑิต (ภาษาไทย) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญคนที่ 2

ชื่อ-สกุล ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุกัญญา คงสุน

สถานที่ทำงานปัจจุบัน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

ประวัติการศึกษา - ปริญญาตรี ครุศาสตรบัณฑิต สาขาภาษาไทย เกียรตินิยมอันดับ 1
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
- ปริญญาโท ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญคนที่ 3

ชื่อ-สกุล ผู้ช่วยศาสตราจารย์นวพร คำเมือง

สถานที่ทำงานปัจจุบัน อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ประวัติการศึกษา ปริญญาตรี ศิลปศาสตรบัณฑิต (ศศ.บ.) สาขาวิชาภาษาไทย
มหาวิทยาลัยบูรพา
ปริญญาโท การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) สาขาวิชาภาษาไทย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ภาคผนวก ข
สำเนาหนังสือเรียนเชิญผู้เชี่ยวชาญ

ศธ 0533.16 (บ)/

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11130

27 พฤศจิกายน 2565

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพหนังสือ

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนิกา พรหมมาศ

สิ่งที่ส่งมาด้วย โครงการศึกษาค้นคว้าอิสระ จำนวน 1 ชุด

ด้วย นางสาวอาจารย์ ครูชจันท์ รหัสนักศึกษา 2602101269 นักศึกษาหลักสูตรบัณฑิตศึกษาแขนงวิชา
หลักสูตรและการสอน วิชาเอกภาษาไทย สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช ได้รับอนุมัติให้ทำการศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่อง การสร้างหนังสือส่งเสริมการอ่าน เรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดนครสวรรค์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านแคทราย (ชอนกลิ่นอุปถัมภ์) ตามโครงการการศึกษาค้นคว้าอิสระที่แนบมานี้

การจัดทำการศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่องดังกล่าว นักศึกษาได้จัดทำเครื่องมือที่จะเก็บรวบรวมข้อมูลและได้รับความเห็นชอบเบื้องต้นจากอาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าอิสระไว้ขั้นหนึ่งแล้ว เพื่อให้เครื่องมือที่จัดทำนั้นมีความครอบคลุมเนื้อหาวิชา แนวปฏิบัติ และสอดคล้องกับหลักและกระบวนการค้นคว้า ทางสาขาวิชา จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านในฐานะผู้เชี่ยวชาญด้านผู้สอนวิชาภาษาไทย ได้โปรดพิจารณาตรวจสอบและให้ความพึงพอใจเพื่อการปรับปรุงเครื่องมือการวิจัยของนักศึกษาผู้นี้ด้วย สำหรับรายละเอียดอื่น ๆ นักศึกษาจะนำเรียนด้วยตนเอง

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี จึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.นิรนาท แสนสา)

ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์

ฝ่ายบัณฑิตศึกษา

โทร. 0-3504-8505

โทรสาร. 0-3503-3566-7

เบอร์โทรนักศึกษา 097-9467681

ศธ 0533.16 (บ)/

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11130

27 พฤศจิกายน 2565

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพหนังสือ

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุกัญญา คงสุน

สิ่งที่ส่งมาด้วย โครงการศึกษาค้นคว้าอิสระ จำนวน 1 ชุด

ด้วย นางสาวอาจารย์ ครูจันทน์ รหัสนักศึกษา 2602101269 นักศึกษาหลักสูตรบัณฑิตศึกษาแขนงวิชา
หลักสูตรและการสอน วิชาเอกภาษาไทย สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ได้รับอนุมัติให้ทำการศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่อง การสร้างหนังสือส่งเสริมการอ่าน เรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดนครสวรรค์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านแคทราย (ชอนกลิ่นอุปถัมภ์) ตามโครงการการศึกษาค้นคว้าอิสระที่แนบมานี้

การจัดทำการศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่องดังกล่าว นักศึกษาได้จัดทำเครื่องมือที่จะเก็บรวบรวมข้อมูลและได้รับความเห็นชอบเบื้องต้นจากอาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าอิสระไว้ขั้นหนึ่งแล้ว เพื่อให้เครื่องมือที่จัดทำนั้นมีความครอบคลุมเนื้อหาวิชา แนวปฏิบัติ และสอดคล้องกับหลักและกระบวนการค้นคว้า ทางสาขาวิชา จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านในฐานะผู้เชี่ยวชาญด้านผู้สอนวิชาภาษาไทย ได้โปรดพิจารณาตรวจสอบและให้ความพึงพอใจเพื่อการปรับปรุงเครื่องมือการวิจัยของนักศึกษาผู้นี้ด้วย สำหรับรายละเอียดอื่น ๆ นักศึกษาจะนำเรียนด้วยตนเอง

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี จึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.นรินาถ แสนสา)

ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์

ฝ่ายบัณฑิตศึกษา

โทร. 0-3504-8505

โทรสาร. 0-3503-3566-7

เบอร์โทรนักศึกษา 097-9467681

ศร 0533.16 (บ)/

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11130

27 พฤศจิกายน 2565

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพหนังสือ

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์นวพร คำเมือง

สิ่งที่ส่งมาด้วย โครงการศึกษาค้นคว้าอิสระ จำนวน 1 ชุด

ด้วย นางสาวอาจารย์ ครูทจันทร์ รหัสนักศึกษา 2602101269 นักศึกษาหลักสูตรบัณฑิตศึกษาแขนงวิชา
หลักสูตรและการสอน วิชาเอกภาษาไทย สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช ได้รับอนุมัติให้ทำการศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่อง การสร้างหนังสือส่งเสริมการอ่าน เรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดนครสวรรค์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านแคทราย (ชอนกลิ่นอุปถัมภ์) ตามโครงการการศึกษาค้นคว้าอิสระที่แนบมานี้

การจัดทำการศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่องดังกล่าว นักศึกษาได้จัดทำเครื่องมือที่จะเก็บรวบรวมข้อมูลและได้รับความเห็นชอบเบื้องต้นจากอาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าอิสระไว้ขั้นหนึ่งแล้ว เพื่อให้เครื่องมือที่จัดทำนั้นมีความครอบคลุมเนื้อหาวิชา แนวปฏิบัติ และสอดคล้องกับหลักและกระบวนการค้นคว้า ทางสาขาวิชาฯ จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านในฐานะผู้เชี่ยวชาญด้านผู้สอนวิชาภาษาไทย ได้โปรดพิจารณาตรวจสอบและให้ความพึงพอใจเพื่อการปรับปรุงเครื่องมือการวิจัยของนักศึกษาผู้นี้ด้วย สำหรับรายละเอียดอื่น ๆ นักศึกษาจะนำเรียนด้วยตนเอง

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี จึงขอขอบคุณมา ณ

โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.นิรินาถ แสนสา)

ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์

ฝ่ายบัณฑิตศึกษา

โทร. 0-3504-8505

โทรสาร. 0-3503-3566-7

เบอร์โทรนักศึกษา 097-9467681

ภาคผนวก ค

แบบประเมินความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญกับหนังสือส่งเสริมการอ่าน

สำหรับผู้เชี่ยวชาญ

แบบประเมินความคิดเห็นหนังสือส่งเสริมการอ่าน
เรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดนครสวรรค์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดนครสวรรค์
โดยผู้เชี่ยวชาญ

พิจารณาคคุณค่าของหนังสือส่งเสริมการอ่าน โดยการประเมินประเด็นย่อยแต่ละข้อแล้วเลือกระดับการประเมินจากระดับด้วยการกาเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ตรงกับระดับการประเมินโดยใช้เกณฑ์การตัดสินดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง เหมาะสมมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง เหมาะสมมาก

ระดับ 3 หมายถึง เหมาะสมปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง เหมาะสมพอใช้

ระดับ 1 หมายถึง ควรปรับปรุง

ข้อรายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
ด้านการจัดทำรูปเล่มและการพิมพ์ 1. ชื่อเรื่องมีความน่าสนใจ ปกสวยงามกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความอยากอ่านขนาดของเล่มเหมาะสมกับระดับชั้นและวัยของผู้อ่าน 2. ขนาดของตัวอักษรมีความเหมาะสมกับวัยของผู้อ่าน 3. การพิมพ์ตัวสะกด การันต์ถูกต้อง					
ด้านลักษณะของเนื้อหา 1. ความยาวของเนื้อหาเหมาะสมกับวัยและความสนใจของผู้อ่าน 2. การลำดับเนื้อหาดูง่าย ต่อการทำความเข้าใจของผู้อ่าน 3. การแบ่งเนื้อหามีความต่อเนื่องและสัมพันธ์กันเนื้อหาสนุก น่าอ่าน ชวนติดตาม 4. เนื้อหาสอดคล้องกับชีวิตประจำวันและการเรียนรู้ของผู้อ่าน 5. ความถูกต้องของเนื้อหาเหมาะสม					
ด้านภาพประกอบ 1. ภาพประกอบมีความเหมาะสมกับเนื้อเรื่อง 2. ภาพประกอบมีความสัมพันธ์กับเนื้อเรื่อง จำนวนภาพและเนื้อหามีความเหมาะสม					

ข้อรายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
3. ภาพประกอบสื่อความหมายได้ชัดเจน ช่วยให้เข้าใจเนื้อหาได้ดีขึ้น 4. ภาพประกอบเนื้อหา มีความสวยงาม ชวนให้อยากอ่าน					
ด้านลักษณะการใช้ภาษา 1. การใช้ภาษาเข้าใจง่ายเหมาะสมกับผู้อ่าน 2. การใช้ภาษาสื่อความหมายได้ชัดเจน 3. ประโยคสั้น เข้าใจง่าย เหมาะสมกับการสื่อสารของผู้อ่านระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 4. การใช้คำเหมาะสมกับความสนใจของผู้อ่าน 5. ความถูกต้องของคำ และตัวสะกด					
ด้านคุณค่าของหนังสือ 1. เนื้อหาของหนังสือปลูกฝังให้นักเรียนเห็นคุณค่าในเรื่องของภูมิปัญญาท้องถิ่นของจังหวัดนครสวรรค์ 2. นักเรียนสามารถนำความรู้ที่ได้จากหนังสือส่งเสริมการอ่านไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ 3. เนื้อหาของหนังสือให้ความเพลิดเพลินและกระตุ้นให้เกิดนิสัยรักการอ่าน 4. เนื้อหาช่วยเสริมสร้างความรู้ด้านการรักษาและการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของจังหวัดนครสวรรค์					

ข้อเสนอแนะ.....

ลงชื่อ.....

(.....)

ภาคผนวก ง

แบบประเมินความคิดเห็นของนักเรียนกับหนังสือส่งเสริมการอ่าน

แบบประเมินความคิดเห็นหนังสือส่งเสริมการอ่าน
เรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดนครสวรรค์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดนครสวรรค์
โดยนักเรียน

พิจารณาคคุณค่าของหนังสือส่งเสริมการอ่าน โดยการประเมินประเด็นย่อยแต่ละข้อแล้วเลือกระดับการประเมินจากระดับด้วยการกาเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ตรงกับระดับการประเมิน โดยใช้เกณฑ์การตัดสินดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง เหมาะสมมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง เหมาะสมมาก

ระดับ 3 หมายถึง เหมาะสมปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง เหมาะสมพอใช้

ระดับ 1 หมายถึง ควรปรับปรุง

ข้อรายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
ด้านการจัดทำรูปเล่มและการพิมพ์ 1. ชื่อเรื่องมีความน่าสนใจ ปกสวยงามกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความอยากอ่าน ขนาดของเล่มเหมาะสมกับระดับชั้นและวัยของผู้อ่าน 2. ขนาดของตัวอักษรมีความเหมาะสมกับวัยของผู้อ่าน 3. การพิมพ์ตัวสะกด การันต์ถูกต้อง					
ด้านลักษณะของเนื้อหา 1. ความยาวของเนื้อหาเหมาะสมกับวัยและความสนใจของผู้อ่าน 2. การลำดับเนื้อหาดูง่าย ต่อการทำความเข้าใจของผู้อ่าน 3. การแบ่งเนื้อหามีความต่อเนื่องและสัมพันธ์กันเนื้อหาสนุก น่าอ่าน ชวนติดตาม 4. เนื้อหาสอดคล้องกับชีวิตประจำวันและการเรียนรู้ของผู้อ่าน 5. ความถูกต้องของเนื้อหามีความเหมาะสม					
ด้านภาพประกอบ 1. ภาพประกอบมีความเหมาะสมกับเนื้อเรื่อง 2. ภาพประกอบมีความสัมพันธ์กับเนื้อเรื่อง จำนวนภาพและเนื้อหา มีความเหมาะสม					

ข้อรายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
3. ภาพประกอบสื่อความหมายได้ชัดเจน ช่วยให้เข้าใจเนื้อหาได้ดีขึ้น 4. ภาพประกอบเนื้อหามีความสวยงาม ชวนให้อยากอ่าน					
ด้านลักษณะการใช้ภาษา 1. การใช้ภาษาเข้าใจง่ายเหมาะสมกับผู้อ่าน 2. การใช้ภาษาสื่อความหมายได้ชัดเจน 3. ประโยคสั้น เข้าใจง่าย เหมาะสมกับการสื่อสารของผู้อ่านระดับ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 4. การใช้คำเหมาะสมกับความสนใจของผู้อ่าน 5. ความถูกต้องของคำ และตัวสะกด					
ด้านคุณค่าของหนังสือ 1. เนื้อหาของหนังสือปลูกฝังให้นักเรียนเห็นคุณค่าในเรื่องของ ภูมิปัญญาท้องถิ่นของจังหวัดนครสวรรค์ 2. นักเรียนสามารถนำความรู้ที่ได้จากหนังสือส่งเสริมการอ่านไปใช้ ในชีวิตประจำวันได้ 3. เนื้อหาของหนังสือให้ความเพลิดเพลินและกระตุ้นให้เกิดนิสัย รักการอ่าน 4. เนื้อหาช่วยเสริมสร้างความรู้ด้านการรักษาและการอนุรักษ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่นของจังหวัดนครสวรรค์					

ข้อเสนอแนะ.....
.....
.....

ลงชื่อ.....
(.....)

ภาคผนวก จ

ตารางแสดงผลการสำรวจความคิดเห็นของหนังสือส่งเสริมการอ่านโดยผู้เชี่ยวชาญ

มหาวิทยาลัยศรี

นครินทรวิโรฒราชภัฏ

**ผลการประเมินความคิดเห็นที่มีต่อหนังสือส่งเสริมการอ่าน
เรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดนครสวรรค์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดนครสวรรค์
โดยผู้เชี่ยวชาญ**

ผู้ศึกษาได้ออกแบบสอบถามผู้เชี่ยวชาญ ความคิดเห็นหนังสือส่งเสริมการอ่านโดยผู้เชี่ยวชาญ โดยแบ่งเป็น 5 ด้าน คือด้านรูปเล่มและการจัดพิมพ์ ด้านภาพประกอบ ด้านเนื้อหา ด้านการใช้ภาษา และด้านคุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับ โดยใช้มาตราประเมินค่า 5 ระดับ และเกณฑ์การตัดสินจากคะแนนเฉลี่ย ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.51-5.00	คะแนน	หมายถึง	มีความเหมาะสมมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย 3.51-4.50	คะแนน	หมายถึง	มีความเหมาะสมมาก
คะแนนเฉลี่ย 3.51-3.50	คะแนน	หมายถึง	มีความเหมาะสมปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย 1.51-3.50	คะแนน	หมายถึง	มีความเหมาะสมน้อย
คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.50	คะแนน	หมายถึง	มีความเหมาะสมน้อยที่สุด

โดยใช้เกณฑ์การให้คะแนนเฉลี่ยที่ยอมรับว่าใช้ได้ คือ 3.50 ขึ้นไป

ผลการสำรวจความคิดเห็นที่มีต่อหนังสือส่งเสริมการอ่าน เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดนครสวรรค์ โดยการสอบถามผู้เชี่ยวชาญ ปรากฏผลดังนี้

ตารางผนวกที่ 1.1 แสดงผลการสำรวจความคิดเห็นที่มีต่อหนังสือส่งเสริมการอ่านด้านการจัดทำรูปเล่มและการพิมพ์ โดยผู้เชี่ยวชาญ

ด้านการจัดทำรูปเล่มและการพิมพ์	ระดับคุณภาพ					$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
	5	4	3	2	1			
1. ปกสวยงามกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกอยากอ่านขนาดของเล่มเหมาะสมกับระดับชั้นและวัยของผู้อ่าน	3					5.00	0.00	มากที่สุด
2. ชื่อเรื่องน่าสนใจ กระตุ้นความสนใจอยากอ่าน	2	1				4.67	0.58	มากที่สุด
3. ขนาดของเล่มมีความเหมาะสมกับระดับชั้นและวัยของผู้อ่าน	2	1				4.67	0.58	มากที่สุด

ด้านการจัดทำรูปเล่มและการพิมพ์	ระดับคุณภาพ					$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
	5	4	3	2	1			
4. ขนาดของตัวอักษรมีความเหมาะสมกับวัยของผู้อ่าน	2	1				4.33	0.58	มาก
รวม	8	4				4.67	0.43	มากที่สุด

จากตารางภาคผนวกที่ 1.1 ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นเกี่ยวกับหนังสือส่งเสริมการอ่านในภาพรวมเกี่ยวกับด้านการจัดทำรูปเล่มและการพิมพ์มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุดโดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.67$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ปกสวยงามกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความอยากอ่านขนาดของเล่มเหมาะสมกับระดับชั้นและวัยของผู้อ่าน มีความเหมาะสมมากที่สุดโดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 5.00$) ชื่อเรื่องน่าสนใจ กระตุ้นความสนใจอยากอ่าน มีความเหมาะสมมากที่สุดโดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.67$) ขนาดของเล่มมีความเหมาะสมกับระดับชั้นและวัยของผู้อ่าน มีความเหมาะสมมากที่สุดโดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.33$) และขนาดของตัวอักษรมีความเหมาะสมกับวัยของผู้อ่าน เหมาะสมมากโดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.33$)

ตารางผนวกที่ 1.2 แสดงผลการสำรวจความคิดเห็นที่มีต่อหนังสือส่งเสริมการอ่านในด้านภาพประกอบ โดยผู้เชี่ยวชาญ

ด้านภาพประกอบ	ระดับคุณภาพ					$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
	5	4	3	2	1			
1. ภาพประกอบสวยงามน่าสนใจ	1	1				4.67	0.58	มากที่สุด
2. ภาพประกอบเหมาะสมและช่วยให้เข้าใจเนื้อหาดีขึ้น	1	1				4.33	0.58	มาก
3. การจัดภาพประกอบมีความเหมาะสม	1	1				4.33	0.58	มาก
4. ภาพปกมีความสัมพันธ์กับชื่อเรื่องสวยงามและดึงดูดความสนใจ	1	1				4.33	0.58	มาก
รวม	5	7				4.43	4.67	มาก

จากตารางภาคผนวกที่ 1.2 ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นเกี่ยวกับหนังสือส่งเสริมการอ่านเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดนครสวรรค์ ในด้านภาพประกอบโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.43$) (ภาพประกอบมีความสัมพันธ์กับเนื้อเรื่อง จำนวนภาพและเนื้อหาที่มีความเหมาะสมมากที่สุดโดยมีค่าเฉลี่ย

($\bar{X} = 4.67$) ภาพประกอบมีความเหมาะสมกับเนื้อเรื่อง มีเหมาะสมมากที่สุดโดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.33$) ภาพประกอบสื่อความหมายได้ชัดเจน ช่วยให้เข้าใจเนื้อหาได้ดีขึ้น มีเหมาะสมมากโดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.33$) และภาพประกอบเนื้อหาที่มีความสวยงามชวนให้อยากอ่าน มีความเหมาะสมมากโดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.33$)

ตารางผนวกที่ 1.3 แสดงผลการสำรวจความคิดเห็นที่มีต่อหนังสือส่งเสริมการอ่านด้านเนื้อหา โดยผู้เชี่ยวชาญ

ด้านเนื้อหา	ระดับคุณภาพ					$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
	5	4	3	2	1			
1. ความยาวของเนื้อหาเหมาะสมกับวัยและความสนใจของผู้อ่าน	1	1				4.67	0.58	มากที่สุด
2. การลำดับเนื้อหาดูง่ายต่อการทำความเข้าใจของผู้อ่าน			3			4.00	0.00	มาก
3. การแบ่งเนื้อหามีความต่อเนื่องและสัมพันธ์กันเนื้อหาสนุก น่าอ่าน ชวนติดตาม	1	1				4.33	0.58	มาก
4. เนื้อหาสอดคล้องกับชีวิตประจำวันและการเรียนรู้ของผู้อ่านความถูกต้องของเนื้อหาที่มีความเหมาะสม			3			5.00	0.00	มากที่สุด
รวม	6	6				4.50	0.39	มาก

จากตารางภาคผนวกที่ 1.3 ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นเกี่ยวกับหนังสือส่งเสริมการอ่าน เรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับพบว่า ด้านเนื้อหาที่มีความเหมาะสมมากที่สุดโดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.50$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า เนื้อหาสอดคล้องกับชีวิตประจำวันและการเรียนรู้ของผู้อ่านความถูกต้องของเนื้อหาที่มีความเหมาะสมมากที่สุดโดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 5.00$) ความยาวของเนื้อหาเหมาะสมกับวัยและความสนใจของผู้อ่านมีความเหมาะสมมากโดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.67$) การแบ่งเนื้อหาที่มีความต่อเนื่องและสัมพันธ์กันเนื้อหาสนุก น่าอ่าน ชวนติดตาม มีความเหมาะสมมากโดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.33$) และมีการลำดับเนื้อหาดูง่ายต่อการทำความเข้าใจของผู้อ่าน มีความเหมาะสมมากโดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.00$)

ตารางผนวกที่ 1.4 แสดงผลการสำรวจความคิดเห็นที่มีต่อหนังสือส่งเสริมการอ่านด้านการใช้ภาษา โดยผู้เชี่ยวชาญ

ด้านการใช้ภาษา	ระดับคุณภาพ					$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
	5	4	3	2	1			
1. การใช้ภาษาเข้าใจง่ายเหมาะสมกับผู้อ่าน	1	1				4.67	0.58	มากที่สุด
2. การใช้ภาษาสื่อความหมายได้ชัดเจน	1	1				4.00	0.00	มาก
3. ประโยคสั้น เข้าใจง่าย เหมาะสมกับการสื่อสารของผู้อ่าน	1	1				4.33	0.58	มาก
4. การใช้คำเหมาะสมกับความสนใจของผู้อ่าน ความถูกต้องของคำ และตัวสะกด	1	1				5.00	0.00	มากที่สุด
รวม	6	6				4.50	0.39	มาก

จากตารางภาคผนวกที่ 1.4 ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นเกี่ยวกับหนังสือส่งเสริมการอ่าน เรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดนครสวรรค์ ด้านการใช้ภาษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.50$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ประโยคสั้น เข้าใจง่าย เหมาะสมกับการสื่อสารของผู้อ่าน มีเหมาะสมมากที่สุดโดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.67$) การใช้คำเหมาะสมกับความสนใจของผู้อ่าน ความถูกต้องของคำ และตัวสะกด มีความเหมาะสมมากโดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.67$) การใช้ภาษาเข้าใจง่ายเหมาะสมกับผู้อ่าน มีเหมาะสมมากโดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.33$) และ การใช้ภาษาสื่อความหมายได้ชัดเจน มีเหมาะสมมากโดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.33$)

ตารางผนวกที่ 1.5 แสดงผลการสำรวจความคิดเห็นที่มีต่อหนังสือส่งเสริมการอ่านด้านคุณค่าของหนังสือ
โดยผู้เชี่ยวชาญ

ด้านคุณค่าของหนังสือ	ระดับคุณภาพ					$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
	5	4	3	2	1			
1. เนื้อหาของหนังสือปลูกฝังให้นักเรียนเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดนครสวรรค์	3					5.00	0.00	มากที่สุด
2. นักเรียนสามารถนำความรู้ที่ได้จากหนังสือส่งเสริมการอ่าน สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้	3					5.00	0.00	มากที่สุด
3. เนื้อหาของหนังสือให้ความเพลิดเพลินและกระตุ้นให้เกิดนิสัยรักการอ่าน	1	1				4.67	0.58	มากที่สุด
4. เนื้อหาช่วยเสริมสร้างความรู้ด้านการรักษาและการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของจังหวัดนครสวรรค์	3					5.00	0.00	มากที่สุด
รวม	11	1				4.93	0.14	มากที่สุด

จากตารางภาคผนวกที่ 1.5 ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นเกี่ยวกับหนังสือส่งเสริมการอ่าน เรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดนครสวรรค์ ด้านด้านคุณค่าของหนังสือ มีความเหมาะสมมากที่สุดโดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.93$) เมื่อพิจารณาข้อพบว่า เนื้อหาของหนังสือปลูกฝังให้นักเรียนเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดนครสวรรค์มีความเหมาะสมมากที่สุดโดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 5.00$) นักเรียนสามารถนำความรู้ที่ได้จากหนังสือส่งเสริมการอ่าน สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ มีความเหมาะสมมากที่สุดโดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 5.00$) เนื้อหาช่วยเสริมสร้างความรู้ด้านการรักษาและการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของจังหวัดนครสวรรค์ มีความเหมาะสมมากที่สุดโดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 5.00$) และเนื้อหาของหนังสือให้ความเพลิดเพลินและกระตุ้นให้เกิดนิสัยรักการอ่าน มีความเหมาะสมมากที่สุดโดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.67$)

ตารางผนวกที่ 1.6 แสดงผลการสำรวจความคิดเห็นที่มีต่อหนังสือส่งเสริมการอ่านโดยรวม โดยผู้เชี่ยวชาญ

รายการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านรูปเล่มและการพิมพ์	4.67	0.43	มากที่สุด
2. ด้านภาพประกอบ	4.43	0.58	มาก
3. ด้านเนื้อหา	4.50	0.39	มาก
4. ด้านการใช้ภาษา	4.50	0.58	มาก
5. ด้านคุณค่าของหนังสือ	4.93	0.14	มากที่สุด
รวม	4.60	0.40	มากที่สุด

จากตารางภาคผนวกที่ 1.6 สรุปได้ว่าผู้เชี่ยวชาญเห็นว่า หนังสือส่งเสริมการอ่าน เรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดนครสวรรค์ มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ในด้านคุณค่าของหนังสือ ($\bar{x} = 4.93$) ด้านรูปเล่มและการพิมพ์ ($\bar{x} = 4.67$) ด้านเนื้อหา ($\bar{x} = 4.50$) ด้านการใช้ภาษา ($\bar{x} = 4.50$) และด้านภาพประกอบ ($\bar{x} = 4.43$) ตามลำดับ โดยภาพรวมสรุปได้ว่าหนังสือส่งเสริมการอ่าน เรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดนครสวรรค์ ที่สร้างขึ้นมีคุณภาพในด้านต่าง ๆ อยู่ในระดับความเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ย 4.60

ภาคผนวก ฉ

ตารางแสดงผลการสำรวจความคิดเห็นของหนังสือส่งเสริมการอ่านโดยนักเรียน

**ผลการประเมินความคิดเห็นที่มีต่อหนังสือส่งเสริมการอ่าน
เรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดนครสวรรค์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดนครสวรรค์
โดยนักเรียน**

ผู้ศึกษาได้ออกแบบสอบถามนักเรียน ความคิดเห็นหนังสือส่งเสริมการอ่านโดยนักเรียน โดยแบ่งเป็น 5 ด้าน คือด้านรูปเล่มและการจัดพิมพ์ ด้านภาพประกอบ ด้านเนื้อหา ด้านการใช้ภาษา และด้านคุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับ โดยใช้มาตรประเมินค่า 5 ระดับ และเกณฑ์การตัดสินจากคะแนนเฉลี่ย ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.51-5.00	คะแนน	หมายถึง	มีความเหมาะสมมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย 3.51-4.50	คะแนน	หมายถึง	มีความเหมาะสมมาก
คะแนนเฉลี่ย 3.51-3.50	คะแนน	หมายถึง	มีความเหมาะสมปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย 1.51-3.50	คะแนน	หมายถึง	มีความเหมาะสมน้อย
คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.50	คะแนน	หมายถึง	มีความเหมาะสมน้อยที่สุด

โดยใช้เกณฑ์การให้คะแนนเฉลี่ยที่ยอมรับว่าใช้ได้ คือ 3.50 ขึ้นไป

ผลการสำรวจความคิดเห็นที่มีต่อหนังสือส่งเสริมการอ่าน เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดนครสวรรค์ โดยการสอบถามนักเรียน ปรากฏผลดังนี้

ตารางผนวกที่ 1.1 แสดงผลการสำรวจความคิดเห็นที่มีต่อหนังสือส่งเสริมการอ่านด้านการจัดทำรูปเล่มและการพิมพ์ โดยนักเรียน

ด้านรูปเล่มและการพิมพ์	ระดับคุณภาพ					$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
	5	4	3	2	1			
1. ปกสวยงามกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิด ความอยากอ่านขนาดของเล่ม เหมาะสมกับระดับชั้นและวัยของ ผู้อ่าน	6	4				4.60	0.53	มากที่สุด
2. ชื่อเรื่องน่าสนใจ	7	3				4.70	0.48	มากที่สุด
3. ขนาดของเล่มมีความเหมาะสมกับ ระดับชั้นและวัยของผู้อ่าน	5	5				4.50	0.53	มาก

ด้านรูปเล่มและการพิมพ์	ระดับคุณภาพ					$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
	5	4	3	2	1			
4. ขนาดของตัวอักษรมีความเหมาะสมกับวัยของผู้อ่าน	6	4				4.60	0.53	มากที่สุด
รวม	14	16				4.60	0.51	มากที่สุด

จากตารางภาคผนวกที่ 3.1 พบว่านักเรียนมีความคิดเห็นที่มีต่อหนังสือส่งเสริมการอ่านในภาพรวมเกี่ยวกับด้านการจัดทำรูปเล่มและการพิมพ์มีความเหมาะสมมากที่สุดโดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.60$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ชื่อเรื่องน่าสนใจ มีความเหมาะสมมากที่สุดโดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.70$) ปกสวยงามกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความอยากอ่านขนาดของเล่มเหมาะสมกับระดับชั้นและวัยของผู้อ่าน มีความเหมาะสมมากที่สุดโดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.60$) ขนาดของตัวอักษรมีความเหมาะสมกับวัยของผู้อ่าน มีความเหมาะสมมากที่สุดโดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.60$) และขนาดของเล่มมีความเหมาะสมกับระดับชั้นและวัยของผู้อ่าน มีความเหมาะสมมากโดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.50$)

ตามลำดับตารางผนวกที่ 3.2 แสดงผลการสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อหนังสือส่งเสริมการอ่านของนักเรียน เรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดนครสวรรค์ ด้านภาพประกอบ

ด้านรูปเล่มและการพิมพ์	ระดับคุณภาพ					$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
	5	4	3	2	1			
1. ภาพประกอบมีความสัมพันธ์กับเนื้อเรื่อง จำนวนภาพและเนื้อหา มีความเหมาะสม	5	5				4.50	0.53	มาก
2. ภาพประกอบมีความเหมาะสมกับเนื้อเรื่อง	4	6				4.60	0.53	
3. ภาพประกอบสื่อความหมายได้ชัดเจน ช่วยให้เข้าใจเนื้อหาได้ดีขึ้น	4	6				4.50	0.53	มาก
4. ภาพประกอบเนื้อหาที่สวยงาม ชวนให้อ่าน	4	6				4.40	0.53	มาก
รวม	17	13				4.50	0.53	มาก

จากตารางภาคผนวกที่ 3.2 พบว่านักเรียนมีความคิดเห็นที่มีต่อหนังสือส่งเสริมการอ่านในภาพรวมเกี่ยวกับด้านภาพประกอบมีความเหมาะสมมากโดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.50$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าภาพประกอบมีความเหมาะสมกับเนื้อเรื่อง มีความเหมาะสมมากที่สุดโดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.60$) ภาพประกอบมีความสัมพันธ์กับเนื้อเรื่อง จำนวนภาพและเนื้อหาที่มีความเหมาะสม มีความเหมาะสมมากโดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.50$) ภาพประกอบสื่อความหมายได้ชัดเจน ช่วยให้เข้าใจเนื้อหาได้ดีขึ้น มีความเหมาะสมมากโดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.50$) และภาพประกอบเนื้อหาที่มีความสวยงาม ชวนให้อยากอ่านมีความเหมาะสมมากโดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.40$)

ตารางผนวกที่ 3.3 แสดงผลการสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อหนังสือส่งเสริมการอ่านของนักเรียนเรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดนครสวรรค์ ด้านเนื้อหา

ด้านเนื้อหา	ระดับคุณภาพ					$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
	5	4	3	2	1			
1. ความยาวของเนื้อหาเหมาะสมกับวัยและความสนใจของผู้อ่าน	7	3				4.70	0.48	มากที่สุด
2. การลำดับเนื้อหาต่อง่ายต่อการทำความเข้าใจของผู้อ่าน	5	5				4.50	0.53	มาก
3. การแบ่งเนื้อหาที่มีความต่อเนื่องและสัมพันธ์กันเนื้อหาสนุก น่าอ่านชวนติดตาม	4	6				4.40	0.53	มาก
4. เนื้อหาสอดคล้องกับชีวิตประจำวันและการเรียนรู้ของผู้อ่านความถูกต้องของเนื้อหาที่มีความเหมาะสม	7	3				4.70	0.48	มากที่สุด
รวม	13	17				4.58	0.50	มากที่สุด

จากตารางภาคผนวกที่ 3.3 พบว่านักเรียนมีความคิดเห็นที่มีต่อหนังสือส่งเสริมการอ่านในภาพรวมเกี่ยวกับด้านเนื้อหาที่มีความเหมาะสมมากโดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.58$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ความยาวของเนื้อหาเหมาะสมกับวัยและความสนใจของผู้อ่าน มีความเหมาะสมมากที่สุดโดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.70$) เนื้อหาสอดคล้องกับชีวิตประจำวันและการเรียนรู้ของผู้อ่านความถูกต้องของเนื้อหาที่มีความเหมาะสม มีความเหมาะสมมีความเหมาะสมมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.70$) การลำดับเนื้อหาต่อง่ายต่อการทำความเข้าใจ

เข้าใจของผู้อ่าน มีความเหมาะสมมากที่สุดโดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.50$) การแบ่งเนื้อหาที่มีความต่อเนื่องและสัมพันธ์กันเนื้อหาสนุก น่าอ่าน ชวนติดตาม มีความเหมาะสมมากโดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.40$)

ตารางผนวกที่ 3.4 แสดงผลการสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อหนังสือส่งเสริมการอ่านของนักเรียน เรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดนครสวรรค์ ด้านการใช้ภาษา

ด้านการใช้ภาษา	ระดับคุณภาพ					$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
	5	4	3	2	1			
1. การใช้ภาษาเข้าใจง่ายเหมาะสมกับผู้อ่าน	4	6				4.60	0.53	มากที่สุด
2. การใช้ภาษาสื่อความหมายชัดเจน	5	5				4.50	0.53	มาก
3. ประโยคสั้น เข้าใจง่าย เหมาะสมกับการสื่อสารของผู้อ่าน	4	6				4.40	0.53	มาก
4. การใช้คำเหมาะสมกับวัยและความสนใจของผู้อ่าน	5	5				4.50	0.53	มาก
รวม	18	11				4.50	0.53	มาก

จากตารางภาคผนวกที่ 3.4 พบว่านักเรียนมีความคิดเห็นที่มีต่อหนังสือส่งเสริมการอ่านในภาพรวมเกี่ยวกับด้านการใช้ภาษา มีความเหมาะสมมากโดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.50$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า การใช้ภาษาเข้าใจง่ายเหมาะสมกับผู้อ่าน มีความเหมาะสมมากที่สุดโดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.60$) การใช้ภาษาสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อ่าน มีความเหมาะสมมากโดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.90$) การใช้ภาษาสื่อความหมายชัดเจน มีความเหมาะสมมากโดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.50$) การใช้คำเหมาะสมกับวัยและความสนใจของผู้อ่าน มีความเหมาะสมมากโดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.50$) และประโยคสั้น เข้าใจง่าย เหมาะสมกับการสื่อสารของผู้อ่าน มีความเหมาะสมมากโดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.40$) ตามลำดับ

ตารางผนวกที่ 3.5 แสดงผลการสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อหนังสือส่งเสริมการอ่านของนักเรียนเกี่ยวกับหนังสือส่งเสริมการอ่าน เรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดนครสวรรค์ ด้านคุณค่าของหนังสือ

ด้านคุณค่าของหนังสือ	ระดับคุณภาพ					$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
	5	4	3	2	1			
1. เนื้อหาของหนังสือปลุกฝังให้นักเรียนเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดนครสวรรค์	10					5.00	0.00	มากที่สุด
2. นักเรียนสามารถนำความรู้ที่ได้จากหนังสือส่งเสริมการอ่าน สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้	9	1				4.90	0.33	มากที่สุด
3. เนื้อหาของหนังสือให้ความเพลิดเพลินและกระตุ้นให้เกิดนิสัยรักการอ่าน	10					5.00	0.00	มากที่สุด
4. เนื้อหาช่วยเสริมสร้างความรู้ด้านการรักษาและการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของจังหวัดนครสวรรค์	9	1				4.90	0.33	มากที่สุด
รวม	38	1				4.95	0.16	มากที่สุด

จากตารางภาคผนวกที่ 3.5 พบว่านักเรียนมีความคิดเห็นที่มีต่อหนังสือส่งเสริมการอ่านในภาพรวมเกี่ยวกับด้านคุณค่าของหนังสือ มีความเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.95$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า เนื้อหาของหนังสือปลุกฝังให้นักเรียนเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัด มีความเหมาะสมมากที่สุดโดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 5.00$) เนื้อหาของหนังสือให้ความเพลิดเพลินและกระตุ้นให้เกิดนิสัยรักการอ่าน มีความเหมาะสมมากที่สุดโดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 5.00$) นักเรียนสามารถนำความรู้ที่ได้จากหนังสือส่งเสริมการอ่าน สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ มีความเหมาะสมมากที่สุดโดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.90$) และเนื้อหาช่วยเสริมสร้างความรู้ด้านการรักษาและการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของจังหวัดนครสวรรค์ มีความเหมาะสมมากที่สุดโดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.90$) ตามลำดับ

ตารางผนวกที่ 3.6 แสดงผลการสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อหนังสือส่งเสริมการอ่านของนักเรียนเกี่ยวกับ
หนังสือส่งเสริมการอ่าน เรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดนครสวรรค์ ในภาพรวม

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านรูปเล่มและการพิมพ์	4.60	0.51	มากที่สุด
2. ด้านภาพประกอบ	4.50	0.53	มากที่สุด
3. ด้านเนื้อหา	4.58	0.50	มากที่สุด
4. ด้านการใช้ภาษา	4.50	0.53	มากที่สุด
5. ด้านคุณค่าของหนังสือ	4.95	0.16	มากที่สุด
รวม	4.63	0.44	มากที่สุด

จากตารางภาคผนวกที่ 3.6 สรุปได้ว่านักเรียนมีความคิดเห็นที่มีต่อหนังสือส่งเสริมการอ่านเกี่ยวกับหนังสือส่งเสริมการอ่าน เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดนครสวรรค์ ด้านคุณค่าของหนังสือและด้านเนื้อหา มีเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.95$) ด้านการจัดทำรูปเล่ม การพิมพ์ มีเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.60$) ด้านการใช้ภาษา มีเหมาะสมมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.50$) และด้านภาพประกอบ มีเหมาะสมมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.50$)

This is Mendeley biography

ประวัติผู้ศึกษา

ชื่อสกุล	นางสาวอาจารย์ ครุฑจันทร์
วัน เดือน ปี เกิด	18 พฤษภาคม 2529
สถานที่เกิด	อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์
ที่อยู่ปัจจุบัน	242 หมู่ 12 ตำบลนิคมเขาบ่อแก้ว อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ 60130
ประวัติการศึกษา	ค.บ. (ภาษาไทย) มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ พ.ศ. 2553
ประวัติการทำงาน	ครู

